

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Č.j.: 20271/2010-20

**DLOUHODOBÝ ZÁMĚR VZDĚLÁVÁNÍ A
ROZVOJE VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY ČR
(2011-2015)**

březen 2011

OBSAH

Úvod

I. ROZVOJ SPOLEČNOSTI A VZDĚLÁVÁNÍ

- I.1 **Mezinárodní souvislosti**
- I.2 **Hlavní trendy v oblasti ekonomiky a vzdělávání v České republice**
- I.3 **Demografická projekce jako faktor kvantitativního vývoje jednotlivých úrovní vzdělávání**

II. STRATEGIE ROZVOJE REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

II.1 Předškolní, základní, střední, vyšší odborné vzdělávání a přístup k terciárnímu vzdělávání

II.1.1 Předškolní vzdělávání

*Vliv demografického vývoje na předškolní vzdělávání
Obsah vzdělávání a jeho změny*

II.1.2 Základní vzdělávání a povinná školní docházka

*Vliv demografického vývoje na základní vzdělávání
Základní vzdělávání a nižší ročníky 6 a 8letých gymnázií
Obsah vzdělávání a jeho změny
Hodnocení výsledků vzdělávání žáků v 5. a 9. ročnících základních škol
Vlastní hodnocení škol
Zjišťování úrovně vzdělávání v ČR v mezinárodním srovnání*

II.1.3 Střední vzdělávání

*Vliv demografického vývoje na oblast středního vzdělávání
Obsah vzdělávání a jeho změny
Reforma maturitní zkoušky
Reforma závěrečné zkoušky
Rozvoj odborného vzdělávání
Zajišťování kvality odborného vzdělávání v souvislosti s evropskými aktivitami a iniciativami*

II.1.4 Jazykové, umělecké, environmentální a speciální vzdělávání, informační a komunikační technologie

*Podpora výuky cizích jazyků
Podpora informačních a komunikačních technologií
Vzdělávání k udržitelnému rozvoji
Základní školy speciální
Základní umělecké školy
Konzervatoře
Zájmové vzdělávání*

II.1.5 Vyšší odborné vzdělávání

*Vliv demografického vývoje na vyšší odborné vzdělávání
Změny v obsahu a organizaci vyššího odborného vzdělávání*

II.1.6 Přístup k terciárnímu vzdělávání

II. 2 Podporované oblasti

II.2.1 Optimalizace nabídky vzdělávání

Vliv demografického vývoje

*Uplatnitelnost absolventů na trhu práce
Kritéria přijímání do středních škol*

II. 2.2 Podpora pedagogickým pracovníkům

*Vzdělávání pedagogických pracovníků
Odměňování pedagogických pracovníků a kariérní systém*

II. 2.3 Rovné příležitosti ve vzdělávání

*Inkluzivní vzdělávání
Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami
Nadané děti, žáci a studenti
Děti, žáci a studenti národnostních menšin, cizinců a azylantů
Zlepšení klimatu ve školách a školských zařízeních*

II.2.4 Systém poradenství ve školství

*Pedagogicko-psychologické poradenství
Kariérové poradenství*

II.2.5 Ústavní a ochranná výchova

II.2.6 Další vzdělávání

*Systém uznávání výsledků dalšího vzdělávání
Podpora systémových pilířů dalšího vzdělávání*

II.2.7 Zefektivnění fungování státní správy a samosprávy ve školství

*Vybudování centrálního školského informačního systému
Snížení administrativní zátěže škol a školských zařízení
Podpora pracovníkům České školní inspekce*

III. FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

III.1 Financování ze státního rozpočtu

III.2 Financování z ESF

III.3 Předpokládané finanční náklady ze státního rozpočtu a ESF

Seznam zkratk

Úvod

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2011 (dále jen Dlouhodobý záměr ČR) je významným **strategickým dokumentem** MŠMT. Je zpracováván a vydáván na základě § 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) pro oblast tzv. regionálního školství, tedy pro oblast vymezenou působností školského zákona. **Dlouhodobý záměr ČR tedy nezahrnuje vzdělávání na vysokých školách**, které mají zpracovanou samostatnou koncepci rozvoje v souladu se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Opatření Dlouhodobého záměru ČR jsou v souladu s připravovanými změnami v oblasti terciárního vzdělávání.

MŠMT si rovněž uvědomuje vzrůstající význam nadregionálního a v případě ČR pak evropského rozměru vzdělávání. Vliv EU na vzdělávací politiky členských států je aplikován především prostřednictvím společných evropských cílů. K plnění některých z nich se ČR zavázala. Veškerá Opatření jsou samozřejmě v souladu s těmito cíli.

Dlouhodobý záměr ČR je **základem komunikace mezi centrem a kraji** a jejich spolupráce na dalším rozvoji regionálního školství, vymezuje **základní tendence a cíle** dalšího vývoje regionálního školství, stanoví opatření na úrovni státu (ministerstva) a vymezuje prostor pro konkrétní řešení na úrovni kraje. Ty jsou podle potřeby dále rozváděny a konkretizovány v dlouhodobých záměrech jednotlivých krajů.

Příprava obou úrovní zpracování dlouhodobých záměrů – centrální i krajské – je navzájem propojena: časově, postupem zpracování, časovými horizonty (jsou aktualizovány ve 4letých intervalech) i strukturou.

Podle § 9 školského zákona po zpracování a projednání návrhu Dlouhodobého záměru ČR s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji jej MŠMT předkládá vládě ke schválení a zveřejňuje jej způsobem umožňujícím dálkový přístup. Vláda předkládá Dlouhodobý záměr ČR Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu k projednání.

Tento Dlouhodobý záměr ČR je již čtvrtým v pořadí. První Dlouhodobý záměr ČR v roce 2002 byl založen na Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílé knize (2001) Návrh obsahoval celkové shrnutí koncepčních linií a zdůraznění toho nejpodstatnějšího z Bílé knihy. Další Dlouhodobé záměry ČR v roce 2005 a 2007 pokračovaly v postupné realizaci Bílé knihy, navazovaly na předchozí materiály, aktualizovaly je a současně reagovaly na změny, které ovlivňovaly vzdělávání. Vyhodnocení opatření Dlouhodobého záměru 2007 je uvedeno na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/plneni-dlouhodobeho-zameru-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci>

Aby odstranilo existující nedostatky a zvrátilo negativní trendy, nové vedení MŠMT se zaměřilo na **otázky dlouhodobé strategie**. Bude přitom i nadále usilovat, aby se na cíle vzdělávání a na další vývoj vzdělávacího systému soustředila pozornost i odborné a širší veřejnosti. Současně tím MŠMT také reaguje na významnou část **Programového prohlášení vlády** v oblasti regionálního školství. Dlouhodobý záměr ČR 2011 je v souladu také s **Národním programem reforem**.

Základním principem a určujícím motivem Dlouhodobého záměru ČR 2011 pro následující období je zvýšit **kvalitu a efektivitu** ve vzdělávání, a tím také **konkurenceschopnost** naší republiky v mezinárodním porovnání.

Struktura Dlouhodobého záměru

Stejně jako předcházející Dlouhodobé záměry ČR byl i tento připraven pro celý systém regionálního školství České republiky. Vzdělávací soustavou se zabývá bez rozdílu jednotlivých zřizovatelů, tedy tak, jak ji definuje školský zákon. Dlouhodobý záměr ČR se skládá z tří kapitol.

První kapitola **Rozvoj společnosti a vzdělávání** stručně popisuje mezinárodní souvislosti a hlavní trendy rozvoje ekonomiky ČR, možnosti spolufinancování z Evropského

sociálního fondu a je zde uvedena demografická projekce jako faktor kvantitativního vývoje jednotlivých úrovní vzdělávání.

Ve druhé kapitole **Strategie rozvoje regionálního vzdělávání** podle jednotlivých oblastí je stručně analyzována situace v jednotlivých segmentech vzdělávací soustavy a uvedeny záměry MŠMT na další období také v průřezových tématech rozvoje vzdělávání. Je také stanoven rámcový nástin časového plnění jednotlivých opatření, odpovědnost za jejich plnění a podpora navrhovaných změn prostřednictvím projektů ESF v dalším programovém období.

Poslední, třetí kapitola **Financování regionálního školství**, zhodnotí finanční zajištění ze státního rozpočtu a ESF v uplynulém období a předpokládaný vývoj v dalším období.

Zdroje dat a informací jsou uváděny u příslušných grafů a tabulek, nejedná-li se o data ÚIV.

Všechny navržené ekonomické požadavky k jednotlivým opatřením budou součástí přidělených finančních prostředků ze státního rozpočtu (do kapitoly MŠMT) a nezakládají nárok na navýšení rozpočtu MŠMT, s výjimkou opatření, která budou spolufinancována z prostředků ESF (tato skutečnost je v uvedených případech uvedena v rozpisu finančního zabezpečení přijatých opatření).

Veškeré úspory vzniklé optimalizací škol budou využity na zvýšení kvality v regionálním školství na podporu kurikulární reformy a ověřování výsledků. Potenciál vnitřních úspor v regionálním školství je 2 mld. Kč.

I. ROZVOJ SPOLEČNOSTI A VZDĚLÁVÁNÍ

I.1 Mezinárodní souvislosti

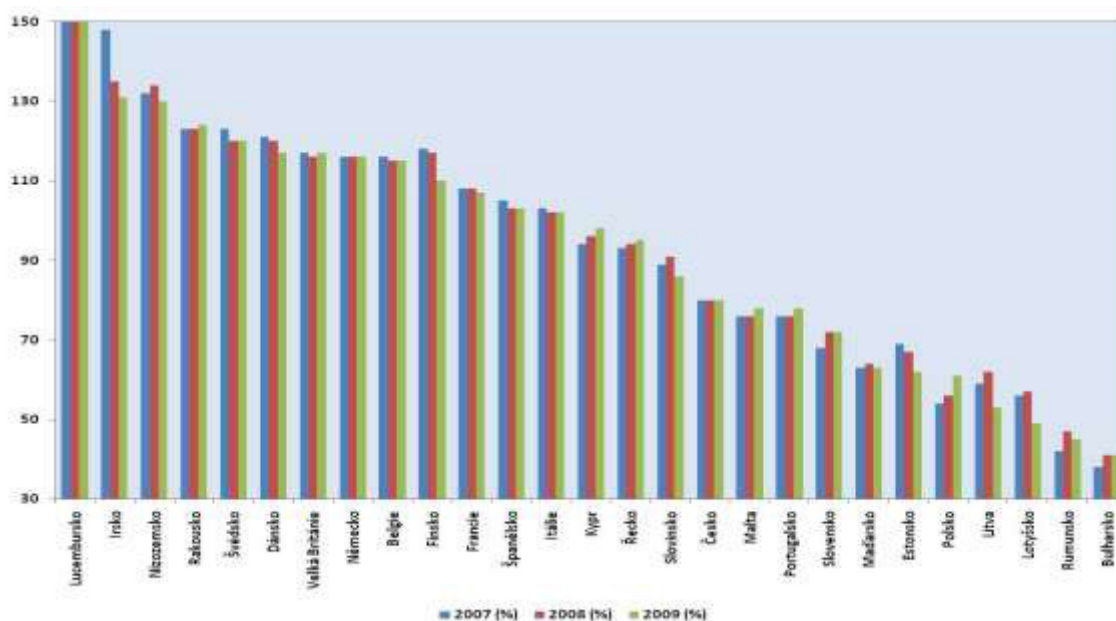
Ekonomický vývoj

Ekonomický vývoj prodělal od roku 2007 (tj. od minulého Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR) řadu významných změn. Celosvětový ekonomický vývoj předurčila v roce 2007 celosvětová ekonomická krize, na kterou musely vlády států reagovat změnami ve svých politických prioritách. Jednotlivé země tak v reakci na krizi přijaly širokou škálu opatření, zejména v oblasti investic do infrastruktury, daní, trhu práce, regulačních reforem a obchodní politiky.

Ekonomická krize citelně dopadla také na trh práce. Ve všech členských zemích EU došlo k nárůstu nezaměstnaných, v září roku 2010 dosáhla míra nezaměstnanosti 9,6%. V porovnání s rokem 2009 však zůstává míra nezaměstnanosti nezměněná. Naopak obtížná je situace na trhu práce pro mladé lidi pod 25 let. Jejich nezaměstnanost je dlouhodobě vysoká a dosahovala v září 2010 v zemích EU 20,3 %. Česká republika patří v EU k zemím s nejnižší mírou nezaměstnanosti (6,9%).

Jedním z mnoha ukazatelů, jak ekonomická krize ovlivnila ekonomiku jednotlivých států, je vývoj hrubého domácího produktu v přepočtu na obyvatele. Z uvedeného grafu je patrné, že řadě ekonomicky silných států v přepočtu HDP na obyvatele příliš neuškodila ani hospodářská krize, jedná se např. o Nizozemsko, Švédsko, Dánsko, Velká Británie, Německo, Francie. Současně se jedná o státy, jejichž veřejné výdaje na vzdělávání v % z HDP patří většinou k nejvyšším v rámci EU 27.

Graf č. 1: HDP na obyvatele v Evropské unii podle parity kupní síly vztažené k průměru EU 27¹

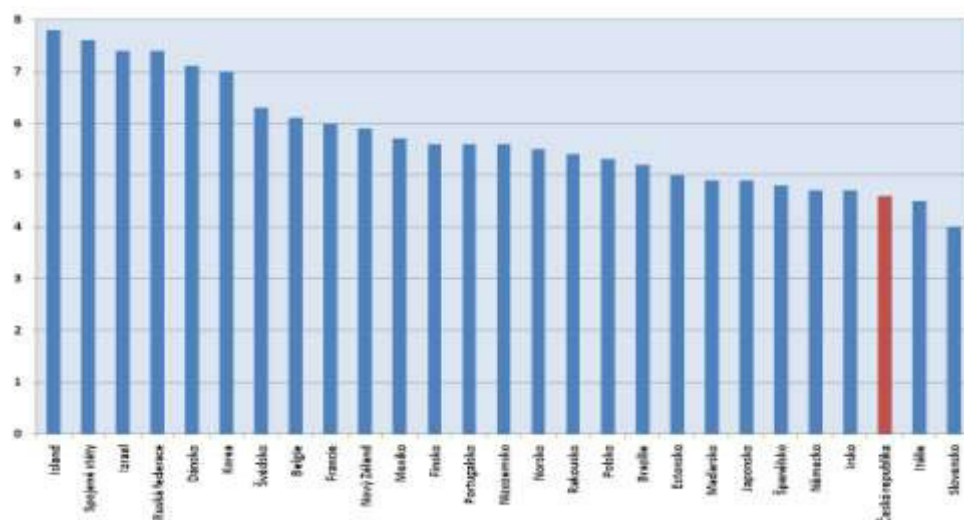
Pozn.: Hodnoty Lucemburska do grafu nejsou zařazeny, neboť jsou mnohem vyšší v porovnání s ostatními státy. Pro jednotlivé roky nabyly těchto hodnot (2007=275, 2008=276, 2009=268)

Zdroj: Eurostat

¹ Parita kupní síly (PPS) je uměle vytvořená měnová jednotka, která se používá při mezinárodních srovnáních. Její výhodou je, že se v ní do jisté míry vyrovnávají rozdíly, které jinak existují mezi kupní silou národních měn jednotlivých států. Obecně se dá říct, že za jeden PPS by se koupilo stejné množství zboží či služeb ve všech zemích. Hodnota 100 je průměrnou hodnotou celé EU 27.

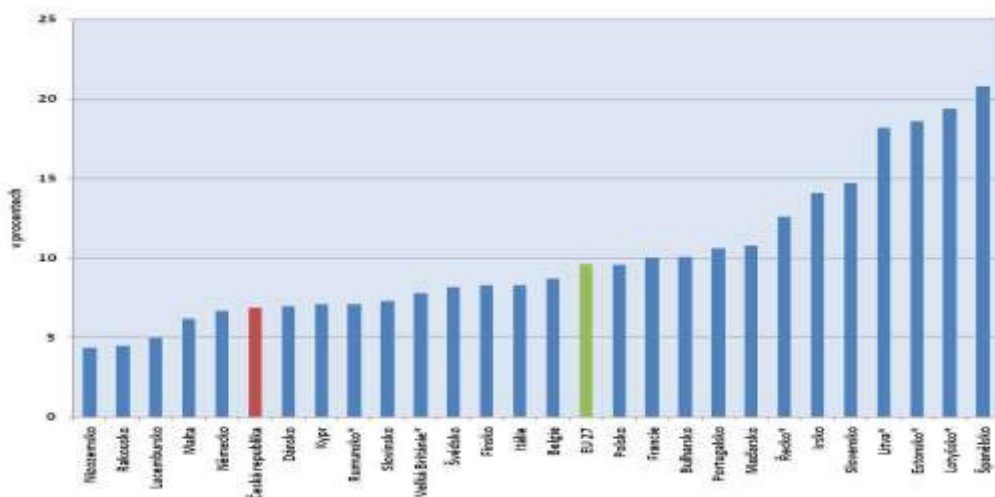
Klíčovou roli při formování současného a budoucího ekonomického růstu hraje také vzdělávání, neboť roční mzdové náklady významně rostou s vyšší úrovní vzdělání. Na tento vývoj má podle mezinárodních studií zároveň vliv také kvalita vzdělávání, nicméně tento dopad se projevuje až s určitým zpožděním. Podobný trend platí samozřejmě i obráceně, tzn., že pokud dojde k poklesu kvality vzdělávání, náprava trvá dlouhou dobu.² Výdaje na vzdělávání jako podíl HDP charakterizují, jakou prioritou je v jednotlivých zemích vzdělávání v porovnání s ostatními resorty. Podíl výdajů, které se vynaloží na vzdělávání, je výsledkem rozhodování vlád, podniků a jednotlivých studentů a jejich rodin o výši vynaložených prostředků a je částečně ovlivněn i změnami v počtu dětí, žáků a studentů ve vzdělávacím systému. V zemích OECD vydali v roce 2007 v průměru 6,2 % HDP na vzdělávání. Nejvyšší výdaje (veřejné a soukromé), a to ve výši více než 7,0 % HDP, investují do vzdělávání, na Islandu, ve Spojených státech a v Izraeli.

Graf č. 2: Výdaje na vzdělávání v % z HDP (2007)

Zdroj: OECD

Graf č. 3: Míra nezaměstnanosti v zemích Evropské unie v září 2010

Pozn.: * červenec 2010

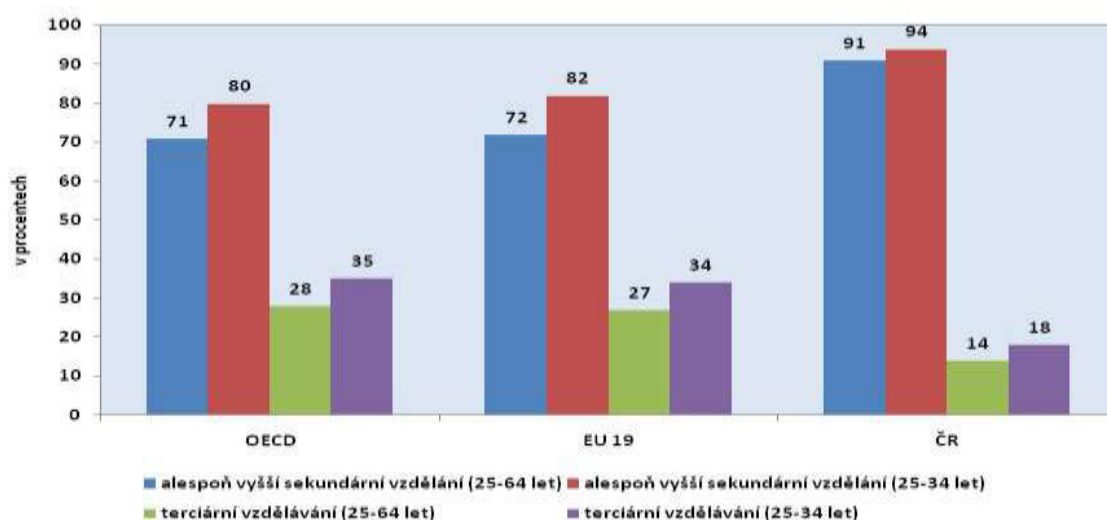
Zdroj: Eurostat

² Společnost McKinsey, *Klesající kvalita českých škol* (2010).

Vývoj ve vzdělávání

Počátek 21. století představuje pro Evropu a vyspělou část světa období velkých změn na trhu práce, ve strukturách zaměstnanosti a v růstu požadavků na dobře připravené lidské zdroje. Hlavním výrobním faktorem se stávají znalosti, informace, učení a schopnosti lidí je získávat a využívat. Změny, ke kterým na pracovních trzích dochází, se promítají do nároků a požadavků na pracovní sílu a lidské zdroje – nové technologie umožňující růst produktivity, nové trendy v organizaci a mezinárodní dělbě práce. Zrychluje se úbytek málo kvalifikovaných pracovních míst, a roste počet míst s vyššími kvalifikačními požadavky. Společenské a ekonomické změny se tak promítají do odvětvových a profesních charakteristik pracovních míst, která jsou k dispozici na trhu práce a do jejich kvalifikační náročnosti. Každá země poskytuje jiný typ znalostí a dovedností, které souvisí s celkovou strukturou národního hospodářství, celkový trend v oblasti vzdělávání je však založený na zvyšování podílu obyvatel s nejvyšším dosaženým vzděláním. Podle mezinárodních studií se ukazuje, že vzdělání ovlivňuje život lidí nejen podle ekonomických hledisek, jako např. zvýšením jejich příjmů, ale také působí na jejich pozitivní sebehodnocení v oblastech zdraví, zájem o politiku a mezilidskou solidaritu.

Graf č. 4: Podíly obyvatel podle nejvyššího dosaženého vzdělání (2008)

Zdroj: Education at a Glance, OECD, 2010

V roce 2008 zveřejnila Evropská komise „Sdělení Zlepšování schopností pro 21. století: agenda pro evropskou spolupráci v oblasti školství“ (dále jen Sdělení). Jeho účelem bylo podpořit reformu školních systémů tak, aby každý mladý člověk mohl prostřednictvím zlepšeného přístupu a možností naplno rozvinout svůj potenciál a stát se aktivním účastníkem ve společnosti.

Sdělení vychází z reakcí na veřejnou konzultaci „Školy pro 21. století“, kterou uspořádala Evropská komise, z práce odborníků z členských států a z mezinárodních statistik a výzkumů. Sdělení navrhuje agendu pro posílení evropské spolupráce v oblasti školství a identifikuje hlavní výzvy, jimž systémy čelí a které lze pomocí takové spolupráce řešit.

Podle Evropské komise by měly státy více spolupracovat a usilovat o vytvoření systémů školství, které budou odpovídat lépe potřebám absolventů i zaměstnavatelů a poskytnou mladým lidem nové dovednosti pro nová povolání. Vzhledem ke skutečnosti, že dosažené výsledky ve škole, mají reálný dopad na budoucí pracovní příležitosti mladých lidí, je potřeba odstranit nerovnosti a učinit školské systémy účinnější a efektivnější.

Evropská komise navázala na již přijaté dokumenty (Doporučení o klíčových schopnostech pro celoživotní učení, závěry Rady o efektivitě a rovném přístupu ve vzdělávání a odborné přípravě a závěry Rady o zlepšování kvality vzdělávání učitelů) a navrhla spolupráci ve třech oblastech:

- zaměření na to, **aby byli všichni žáci vybaveni schopnostmi, které v životě potřebují** (komunikace v mateřském a cizím jazyce, matematická schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií,

schopnosti práce s digitálními technologiemi, schopnost učit se, sociální a občanská schopnost, smysl pro iniciativu a podnikavost a kulturní povědomí a vyjádření),

- závazek **zajistit kvalitní vzdělávání pro každého** (rozšíření přístupu k předškolnímu vzdělávání, snížení míry předčasného ukončování školní docházky, zlepšení podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci běžné výuky),
- **zlepšení kvality učitelů a zaměstnanců škol** (větší míra a vyšší kvalita vzdělávání učitelů, efektivnější nábor učitelů, pomoc vedoucím pracovníkům ve školách ve snaze zaměřit se na zlepšení učení).

V návaznosti na toto sdělení byly ministry členských států EU v listopadu 2008 přijaty Závěry Rady EU o přípravě mladých lidí na 21. století - agenda pro evropskou spolupráci v oblasti školství, ve kterých se tedy i ČR na politické úrovni přihlásila k podnikání dalších kroků nutných pro naplňování priorit ve výše popsaných oblastech. Ty byly poté rozvinuty také v Závěrech Rady EU ke zvyšování úrovně základních dovedností v rámci evropské spolupráce v oblasti škol pro 21. století (2010) a Závěry Rady k profesnímu rozvoji učitelů a vedoucích pracovníků škol (2009).

V roce 2008 bylo Evropským parlamentem a Radou EU schváleno doporučení o zavedení Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení (EQF – European Qualification Framework). Jedná se o nástroj, který má pomoci členským státům, zaměstnavatelům a jednotlivcům srovnávat kvalifikace získané v rámci různých systémů vzdělávání a odborné přípravy členských států EU.

EQF zahrnuje všechny oblasti vzdělávání (včetně dalšího vzdělávání) a úrovně kvalifikací (od základních po nejvyšší), podporuje tím mobilitu občanů EU a usnadňuje jejich celoživotní učení. EQF rozlišuje osm úrovní popsaných na základě výsledků učení, které odpovídají kvalifikacím na dané úrovni v jakémkoli systému kvalifikací.

Členské země EU mohly do roku 2010 uvést své národní kvalifikační systémy do vztahu s EQF a od roku 2012 mohou všechna nová kvalifikační osvědčení v členském státě EU obsahovat odkaz na příslušnou úroveň EQF. V procesu přiřazování národních úrovní kvalifikací k Evropskému rámci kvalifikací má klíčovou úlohu národní koordinační středisko – Koordinační centrum EQF (KC EQF).

Dalším nástrojem podporujícím vzájemnou důvěru a mobilitu v odborném vzdělávání a přípravě je **Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET)**. ECVET by měl usnadnit identifikaci, hodnocení a uznávání dosažených výsledků učení středních a vyšších odborných škol a jejich jednodušší přenos mezi národními vzdělávacími systémy. Tímto způsobem se významně podílí na vytváření mezinárodní mobility, stejně jako mobility uvnitř jednotlivých zemí. Jeho přijetí a zavedení je v zúčastněných zemích dobrovolné. Česká republika se zapojila do všech dosavadních aktivit spojených s přípravou implementace ECVET.

V květnu 2009 byl přijat ministry školství všech států EU dokument **Strategický rámec evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě (ET 2020 – resp. Education and Training 2020)**.

Vedle vize rozvoje vzdělávání v Evropě do roku 2020 vyjmenovává celkem čtyři strategické cíle, jež odpovídají komplexnímu zaměření na celoživotní učení:

- realizovat celoživotní učení a mobilitu,
- zlepšit kvalitu a efektivitu vzdělávání a odborné přípravy,
- prosazovat spravedlivost, sociální soudržnost a aktivní občanství,
- zlepšit kreativitu a inovace, včetně podnikatelských schopností, na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy.

Implementace opatření strategického rámce ET 2020 a jeho strategických cílů v rámci rozvoje vzdělávací soustavy je navázána především na dosažení referenčních úrovní evropských průměrných výsledků, tzv. „benchmarků“:

- snížení podílu žáků, kteří předčasně opouštějí vzdělávací systém pod 10%
- zvýšení podílu mladých lidí s dokončeným terciárním vzděláním na 40%
- zvýšení účasti dospělých na celoživotním učení na 15% do 2020

- snížení podílu žáků s problémy v základních dovednostech na 15% do 2020
- zvýšení účasti na vzdělávání v raném věku na 95% do roku 2020

ČR se v současné době také účastní práce na navržení hodnot referenčních úrovní pro oblasti, ve kterých zatím přesná číselná hodnota nebyla stanovena. Přijetí těchto hodnot Radou ministrů EU, a tedy opět připojení se ČR k závazku jejich dosažení, je plánováno na rok 2011, resp. 2012.

ČR také bude reflektovat stále rostoucí význam, který bude pro vzdělávání v budoucnu mít využívání evropského Programu celoživotního učení (LLP) a jeho příslušných podprogramů (zejm. Comenius a Leonardo) a v jehož další generaci po roce 2014 může být významně posílena mobilita na všech úrovních vzdělávání.

V roce 2010 se ČR v rámci **strategické studie OECD „Učení pro praxi“** zúčastnila přezkumu systému středního odborného vzdělávání a přípravy. Na základě analýzy a posouzení tohoto systému v ČR identifikovali zástupci OECD tři hlavní problémy a navrhli opatření, která pomohou lépe reagovat na potřeby trhu práce. Hlavní závěry z tohoto šetření jsou uvedeny dále v textu.

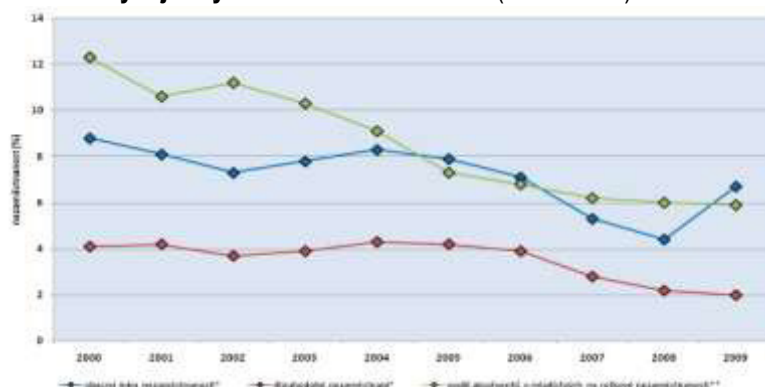
1.2 Hlavní trendy v oblasti ekonomiky a vzdělávání v České republice

Ekonomický vývoj

Také ekonomický vývoj v České republice (dále ČR) prošel od roku 2007 poměrně dramatickým vývojem, ovlivněným působením hospodářské krize.

Rok 2007 potvrdil stabilitu vývoje hospodářství ČR na vysoké úrovni, dosažený růst patřil mezi nejvyšší v historii ČR. Vedle produktivity práce rostla i zaměstnanost, její úroveň zaznamenala maximum za posledních 11 let, v důsledku toho plynule klesala nezaměstnanost. Změny v míře zaměstnanosti byly ovlivněny změnami vlivem poptávky po zaměstnání (vliv nabídky) a změnami v míře ekonomické aktivity (vliv nabídky).

Graf č. 5: Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR (2000–2009)

Pozn.:

*) průměrná hodnota za sledovaný kalendářní rok

**) hodnota za duben sledovaného kalendářního roku

Zdroj dat: ČSÚ, NÚOV

Trh práce v ČR se zároveň vyznačoval strukturální nerovnováhou. Od roku 2004 rostoucí počet cizinců obsadil především místa, která profesně či vyšší mzdy nevyhovovala domácí nabídce a zaměstnanost rostla.

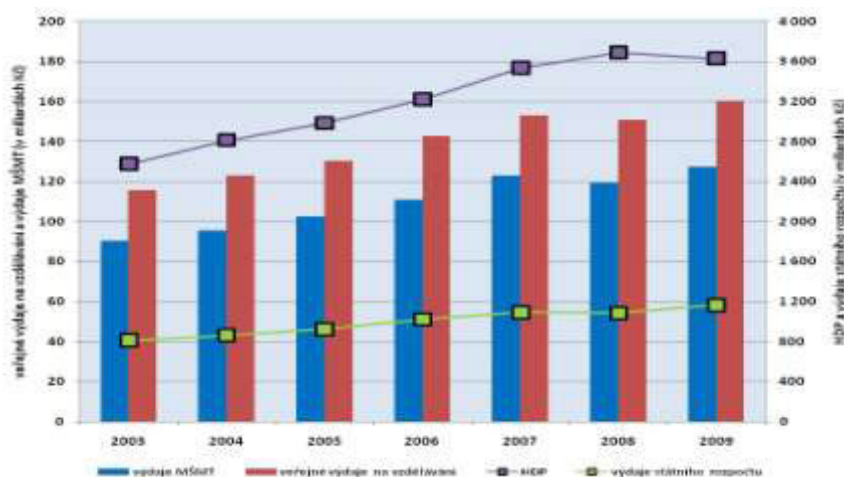
V následujícím roce 2008 došlo v souvislosti s nastupující celosvětovou ekonomickou krizí ke zpomalení růstu české ekonomiky, ve 2. pololetí potom k celkovému pozastavení.

Již úvod roku 2009 obavy mnoha ekonomů a dalších odborníků pouze potvrdil. Veškeré ekonomické ukazatele se propadly na historická minima, HDP klesl o 4,1 % a svou úroveň se vrátil na úroveň roku 2007, průmysl, vývoz i dovoz zboží se propadly o dvouciferná čísla. Pomalý obrat nastal ve druhé polovině roku, kdy se některé makroekonomické statistiky narovnaly a začaly velmi pozvolně růst.

V 1. pololetí roku **2010** docházelo k pomalé stabilizaci českého hospodářství. Situace byla podobná i v okolních evropských státech, ve kterých docházelo k pomalému nárůstu některých ekonomických ukazatelů. Oživení v průmyslu a dalších ekonomických odvětvích začalo být patrné, situace ovšem nebyla příliš optimistická.

Přestože se situace pro vzdělávání nejeví v těchto podmínkách příliš pozitivně, neboť ČR se zavázala v rámci ekonomické stability omezovat výdaje státního rozpočtu, mohlo by se v důsledku těchto omezení paradoxně docílit optimalizace, která je již dlouhodobě v oblasti středního školství potřebná.

Graf č. 6: Vývoj HDP, výdajů státního rozpočtu, veřejných výdajů na vzdělávání a výdajů MŠMT (2003–2009)

Zdroj dat: ÚIV, ČSÚ

S rostoucí poptávkou populace po dosažení vyššího vzdělání by se měly zvyšovat výdaje na vzdělávání a zefektivnit jejich využívání. Podle doporučení OECD by měly výdaje na vzdělávání činit 6 % HDP. V ČR se jedná o 4,6% podíl (rok 2007) a ve srovnání s ostatními evropskými státy je české školství dlouhodobě podfinancované. Zajímavé výsledky přináší také srovnání změn ve výdajích na studenta/žáka v letech 2000–2007. V zemích OECD vzrostly výdaje na vzdělávání[1] o 22 %, počty žáků klesly o 1 % a výdaje na žáka vzrostly o 25 %. V ČR můžeme sledovat významný nárůst výdajů, především ve výdajích na žáka (nárůst výdajů o 34%, pokles počtu žáků o 12% a nárůst výdajů na žáka o 52 %). Výdaje na vzdělávání musí být však účelové a efektivně vynakládány podle priorit, aby postupně docházelo ke zkvalitňování vzdělávacího systému.

Vývoj v oblasti vzdělávání – přizpůsobení se potřebám trhu práce

Česká republika v 1. polovině roku 2009 předsedala Evropské unii a jednou z priorit v oblasti vzdělávání bylo mj. partnerství mezi sférou vzdělávání a podnikatelským sektorem a otevřenost vzdělávacích systémů. Volba této priority vycházela z předpokladu, že má-li být Evropa konkurenceschopná v globálním měřítku jako Evropa znalostí (znalostní ekonomika a znalostní společnost), je třeba úspěšně realizovat znalostní trojúhelník (vzdělávání – výzkum – inovace) v rámci partnerství mezi vzdělávacími institucemi a podniky. S tím se váže i potřeba otevřít vzdělávací instituce pro všechny jednotlivce i pro spolupráci se zaměstnavateli a zavedení fungujícího systému celoživotního učení. Cílem partnerství je, aby každý absolvent byl vybaven kompetencemi potřebnými pro profesní i osobní rozvoj.

Tato priorita byla přímo provázána jak s cíli Lisabonské strategie, tak s cíli strategie Evropa 2020 a s cílem podpory kreativity a inovací v rámci „Evropského roku kreativity a inovací prostřednictvím vzdělávání a kultury“. Ministry všech členských zemí EU pak byly přijaty „Závěry Rady EU“ ke spolupráci mezi sférou vzdělávání a zaměstnavateli. Důležitým úkolem při reformě vzdělávací soustavy je proto také zatraktivnění výuky

[1] Není zde zahrnuto terciární vzdělávání

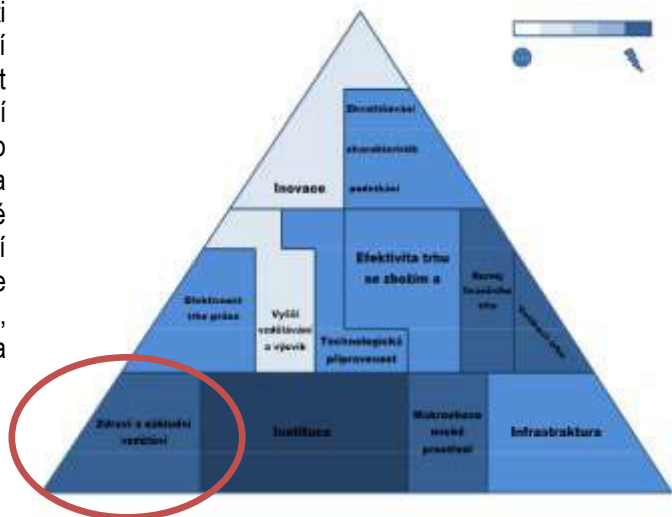
matematiky, přírodních věd a technologií na školách a zvýšení počtu absolventů v těchto oborech, což může významně pomoci při budování nových, kvalitních a udržitelných partnerství mezi vzdělávacími institucemi a zaměstnavateli.

Kvalifikační a vzdělanostní požadavky trhu práce ovlivňuje mnoho faktorů, mezi hlavní patří struktura a produktivita výroby zboží a služeb, vliv měnící se domácí poptávky a spotřeby, zapojení do mezinárodního obchodu a dělby práce, úroveň konkurenceschopnosti a produktivity práce, míra inovací a zavádění moderních technologií, které navazují na oblast výzkumu a vývoje. V současné době může ČR využít nástroje, které jí poskytuje stěžejní iniciativa strategie Evropa 2020 „Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa“, jejímž cílem je vybavit Evropany dovednostmi, které budou potřebovat pro uplatnění se v budoucích profesích tvořících se v návaznosti na dynamický vývoj pracovního trhu.

Rozhodujícím faktorem, který ovlivňuje s jakým vzděláním a kvalifikací lidé přicházejí na trh práce, je vzdělávací soustava, ze které absolventi přicházejí na trh práce v určité struktuře stupňů a oborů vzdělání.

Ze strany zaměstnavatelů je požadována především znalost cizích jazyků (přičemž nároky se stále zvyšují v souvislosti se stále větším zastoupením zahraničních firem na našem trhu a prohlubujícími se kontakty českých podniků se zahraničím) a schopnost práce s informačními a komunikačními technologiemi. Z hlediska osobnostních charakteristik je kladen největší důraz na komunikační dovednosti, adaptabilitu a flexibilitu, samostatnost, zodpovědnost, týmovou práci a ochotu učit se novým věcem.

Kvalitní vzdělání hraje také významný faktor z hlediska konkurenceschopnosti České republiky. Jak je patrné ze zobrazení pilířů konkurenceschopnosti ze Závěrečné zprávy podskupiny Národní ekonomické rady vlády pro konkurenceschopnost a podporu podnikání je základní vzdělávání jedním ze stěžejních pilířů pro konkurenceschopnost. Kombinace struktury a tvaru pyramidy s jejím zbarvením o ní hodně vypovídá. Tmavší zabarvení ukazatele značí horší předpoklad pro konkurenceschopnost ve srovnání se světem. Z „pyramidy“ je tedy zřejmé, že situace České republiky není z hlediska konkurenceschopnosti příliš příznivá.

Zdroj: Závěrečná zpráva podskupiny Národní ekonomické rady vlády pro konkurenceschopnost a podporu podnikání (2011)

Na MŠMT se začal připravovat v polovině roku 2008 návrh konkrétních podmínek pro daňové zvýhodnění a poskytnutí dotací zaměstnavatelům zajišťujícím praktické vyučování školám. Tato přímá podpora by mohla pomoci částečně zmírnit kritizovanou neprovázanost se skutečným pracovním prostředím. Z důvodu plánované reformy daňového systému se zřejmě nepodaří tento záměr realizovat v optimálním rozsahu, ale zvýhodnění firem, které umožní praktickou přípravu žáků je jistě na místě.

Evropský sociální fond

Pro rozvoj vzdělanostní společnosti s cílem posílení konkurenceschopnosti ČR prostřednictvím modernizace systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji byl v roce 2007 schválen Evropskou komisí Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK), v jehož rámci je možné v programovacím období 2007-2013 čerpat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu (ESF).

1. OP VK má čtyři základní prioritní osy, a to:

2. Počáteční vzdělávání – projekty zaměřené na zvyšování kvality počátečního vzdělávání, konkrétně na dokončování kurikulární reformy, rozvoj partnerství škol, rozvoj informačních aktivit a kariérového poradenství atd.
3. Terciární vzdělávání, výzkum a vývoj – projekty zaměřené na inovace terciárního vzdělávání směrem k propojení s výzkumnou a vývojovou činností, k podpoře flexibility a kreativity absolventů, zkvalitnění vzdělávání na vyšších odborných školách apod.
4. Další vzdělávání – projekty zaměřené na aktivity směřující k podpoře nabídky dalšího vzdělávání a posílení informovanosti o nabídce dalšího vzdělávání.
5. Systémový rámec celoživotního učení – projekty zaměřené na vytváření systémů podporujících zvyšování kvality počátečního vzdělávání, terciárního vzdělávání a rozvoje lidských zdrojů a dokončování koncepce systémového a institucionálního rámce dalšího vzdělávání.

Finanční podpora je realizována prostřednictvím individuálních projektů národních, individuálních projektů ostatních a grantových projektů.

Pouze pro Prahu je určen **Operační program Praha Adaptabilita (OPPA)**. Jeho hlavním cílem je podpora neinvestičních projektů zaměřených na vzdělávání, sociální integraci, podporu zaměstnanosti a rozvoj lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji. Finanční podpora bude realizována prostřednictvím individuálních komplexních projektů a individuálních grantových projektů.

OPPA obsahuje tři základní prioritní osy:

1. Podpora rozvoje znalostní ekonomiky
2. Podpora vstupu na trh práce
3. Modernizace počátečního vzdělávání

V následujících letech by měly být finanční prostředky ESF investovány do zkvalitňování vzdělávací soustavy s cílem přiblížit se zemím, jejichž výsledky žáků se pohybují v mezinárodních srovnáních na vysokých pozicích.

1.3 Demografická projekce jako faktor kvantitativního vývoje jednotlivých úrovní vzdělávání

Klesající počet žáků a studentů je jednou z velkých zátěží rozvoje vzdělávací soustavy v České republice. Nejvýrazněji tento nepříznivý trend zasáhne v dalších letech zejména oblast středního a vyššího odborného vzdělávání.

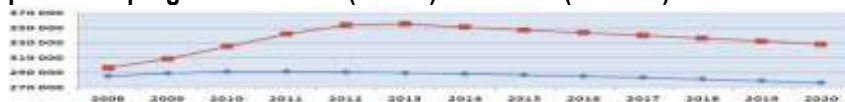
Volba vhodné demografické projekce hraje nezastupitelnou roli pro odhad budoucího počtu dětí, žáků a studentů a následné vytvoření modelu jejich průchodu vzdělávací soustavou. Zatímco v předchozích DZ byla použita populační prognóza ČSÚ do roku 2050, postavená na posledních reálných datech z roku 2002, v tomto DZ bude využita její aktualizovaná verze, tedy populační prognóza ČSÚ do roku 2065. Použitá demografická prognóza byla publikována v roce 2009, opírá se tedy o mnohem reálnější data a reflektuje i zvýšenou populační vlnu v nedávné době (způsobenou především odkládaným rodičovstvím silných populačních ročníků 70. let minulého století).

Jedná se o situaci, se kterou se ČR doposud nesetkala a která v krátkém časovém intervalu ovlivnila a po nějakou dobu dále ovlivní zvýšené kapacitní nároky především v oblasti mateřských a základních škol. Je ovšem potřeba zdůraznit, že ačkoliv se jedná o poměrně zásadní nárůst počtu dětí a žáků, ani zdaleka nedosahuje počtů obvyklých ještě na počátku 90. let minulého století. Všechny ostatní segmenty regionálního školství budou touto zvýšenou porodností rovněž ovlivněny, již však s několikaletým odstupem. Následující graf názorně dokládá nárůsty počtu dětí, žáků a studentů při použití nové populační prognózy.

Graf č. 7: Srovnání použitých populačních prognóz v DZ 2007 (modrá) a DZ 2011 (červená)

věková skupina 3-5 let

(MŠ)

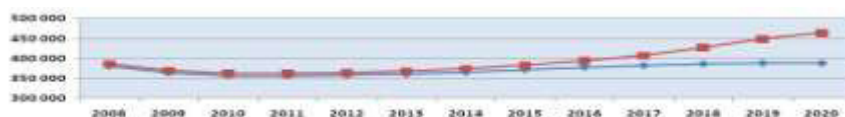
věková skupina 6-10 let

(ZŠ – 1. stupeň)

věková skupina 11-14 let

(ZŠ – 2. stupeň)

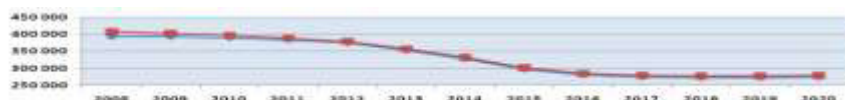
věková skupina 15-18 let

(SŠ)

věková skupina 19-21 let

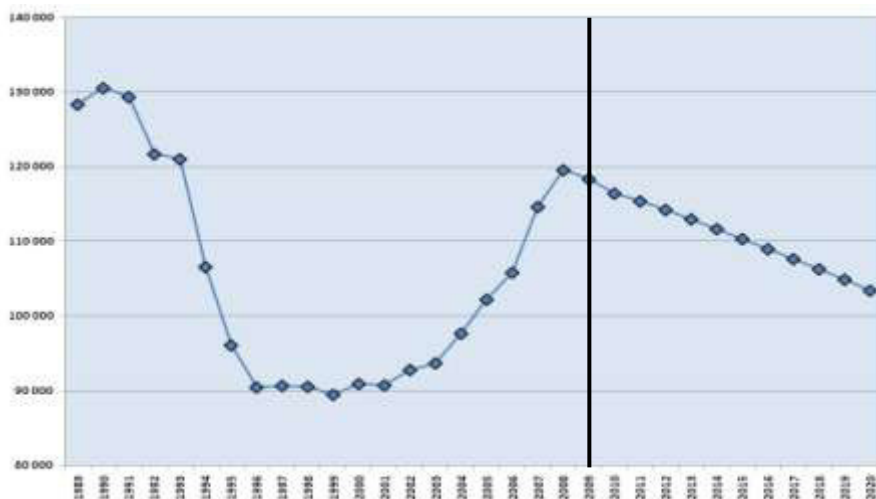
(VOŠ)

Zdroj dat: ČSÚ

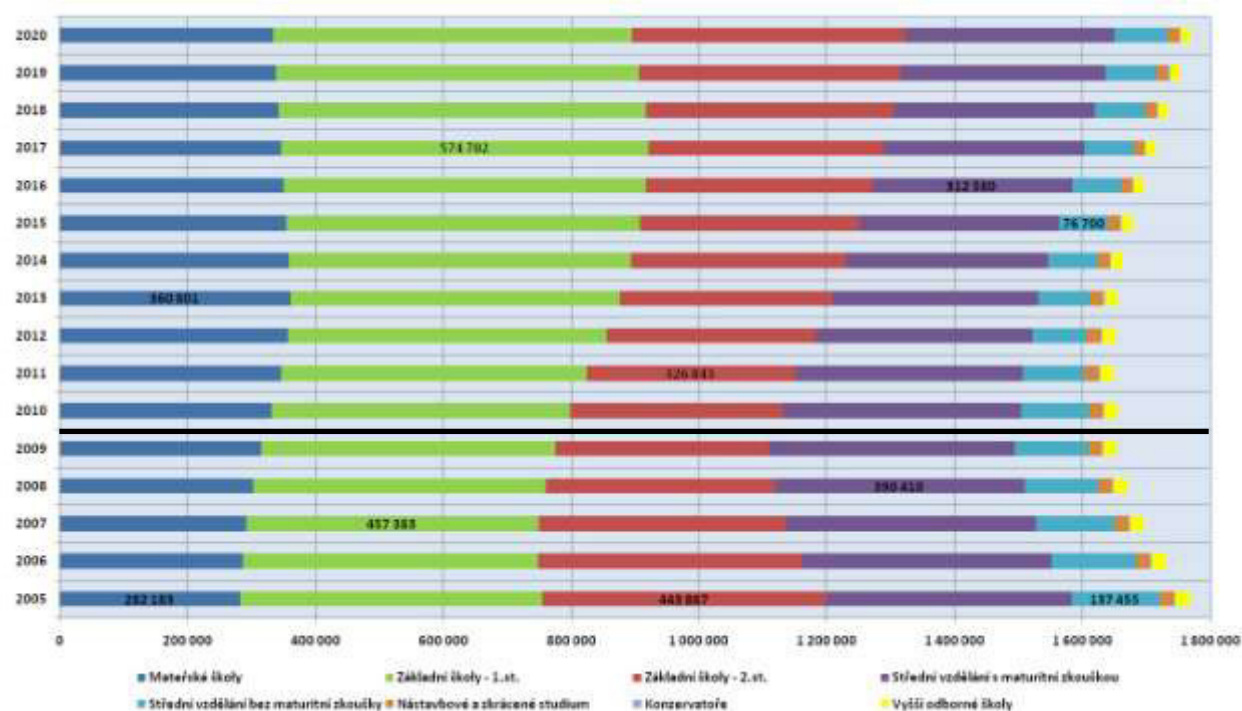
Na základě použité populační prognózy a zpracování některých statistických poznatků z předchozích let byl sestaven model průchodu dětí, žáků a studentů vzdělávací soustavou.

Graf č. 8: Absolutní počty živě narozených dětí v ČR a jejich projekce (1989-2020) – stav k 31. 12. příslušného roku

Zdroj dat: ČSÚ

Graf č. 9: Prognóza vývoje počtu dětí, žáků a studentů v jednotlivých segmentech regionálního školství (2005 – 2020)

Z uvedeného grafu jsou patrné značné změny počtu dětí, žáků a studentů v regionálním školství, zejména je třeba vzít v úvahu snižující se počty ve středním, resp. vyšším odborném vzdělávání, kde bude situace obtížná především v následujících pěti letech.

II. STRATEGIE ROZVOJE REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Strategie rozvoje regionálního školství je založena na analýze předchozího vývoje, zhodnocení dosaženého stavu i na celkové ekonomické a společenské situaci.

Mezi vnější faktory, které negativně ovlivňují vzdělávání, zejména patří

a) **důsledky** finanční a hospodářské **krize**, které nutí snižovat výdaje na veřejné rozpočty a efektivně využívat prostředky, které jsou k dispozici,

b) postupující **demografický propad** počtu žáků, který se bude minimálně do roku 2015 projevovat zejména v oblasti středního a vyššího odborného vzdělávání.

Současně je ale nutné konstatovat, že se podle různých zdrojů české školství nachází ve fázi, kdy výsledky vzdělávání žáků (zejména v základním vzdělávání) mají již několik let sestupnou tendenci³.

Příčiny tohoto stavu by měly být podrobeny hlubší analýze s cílem reagovat nejen na samotné **zhoršující se výsledky českých žáků**, ale dále i na skutečnost, že se dlouhodobě nedaří ve společnosti posilovat prestiž školství a motivační faktory pro efektivní práci škol a pedagogických pracovníků nejsou dostačující. V důsledku toho je nutné **uvést pedagogické aspekty vzdělávání do lepšího souladu s vnějšími okolnostmi současné společenské situace** uvedenými v předcházejícím odstavci.

V předcházejících letech důraz ve vzdělávací politice zaměřen zejména na:

- prodloužení délky vzdělávání,
- přesun kompetencí směrem k nižším článkům řízení,
- změny v obsahu vzdělávání prakticky ve všech úrovních vzdělávání,
- prosazování rovného přístupu ke vzdělávání a
- prosazování principu celoživotního učení

– tedy na témata, která byla nutná pro vyrovnání se českého školství s některými zátěžemi předcházejících desetiletí.

V předkládaném Dlouhodobém záměru ČR 2011 je při respektování výše uvedených principů v příštích letech **důležité posoudit účinnost vzdělávání** a jeho jednotlivých prvků nejen z pohledu prostého zjišťování výkonových ukazatelů žáků, ale z hlediska dosahování vzdělávacích cílů uváděných v základních legislativních a koncepčních dokumentech⁴.

Základním principem a určujícím motivem Dlouhodobého záměru ČR 2011 pro následující období je tedy s ohledem na výše uvedené okolnosti zvýšit **kvalitu a efektivitu** ve vzdělávání a tím také **konkurenceschopnost** naší republiky v mezinárodním porovnání.

Dlouhodobý záměr ČR 2011 klade důraz na následující témata:

- **Zvýšení kvality vzdělávání**
- **Nové metody hodnocení škol.**
- **Optimalizace nabídky vzdělávání**
- **Podpora odborného vzdělávání**
- **Podpora pedagogickým pracovníkům.**

³ Výsledky mezinárodních šetření PISA, TIMSS, Společnost McKinsey: Klesající kvalita českých škol (2010)

⁴ Např.: § 2 školského zákona, Bílá kniha, cíle RVP pro jednotlivé obory vzdělání, ...

II. 1. Předškolní, základní, střední, vyšší odborné vzdělávání a přístup k terciárnímu vzdělávání

II.1.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vliv demografického vývoje na předškolní vzdělávání

Oblast předškolního vzdělávání je ovlivněna nárůstem počtu narozených dětí v nedávné minulosti. Postupný nárůst počtu dětí v mateřských školách je patrný již několik let. Tato tendence bude pokračovat až do roku 2013, kdy by mělo být dosaženo maximálního počtu dětí v mateřských školách. V tu dobu se již začne projevovat postupné snižování počtu narozených dětí, od svého maxima v roce 2008, kdy se narodilo takřka 120 tis. dětí, k hodnotám o cca 1 tis. dětí nižším každoročně. V roce 2013 bude mateřské školy v ČR navštěvovat cca 360 tis. dětí, což je o 60 tis. dětí více než v roce 2008.

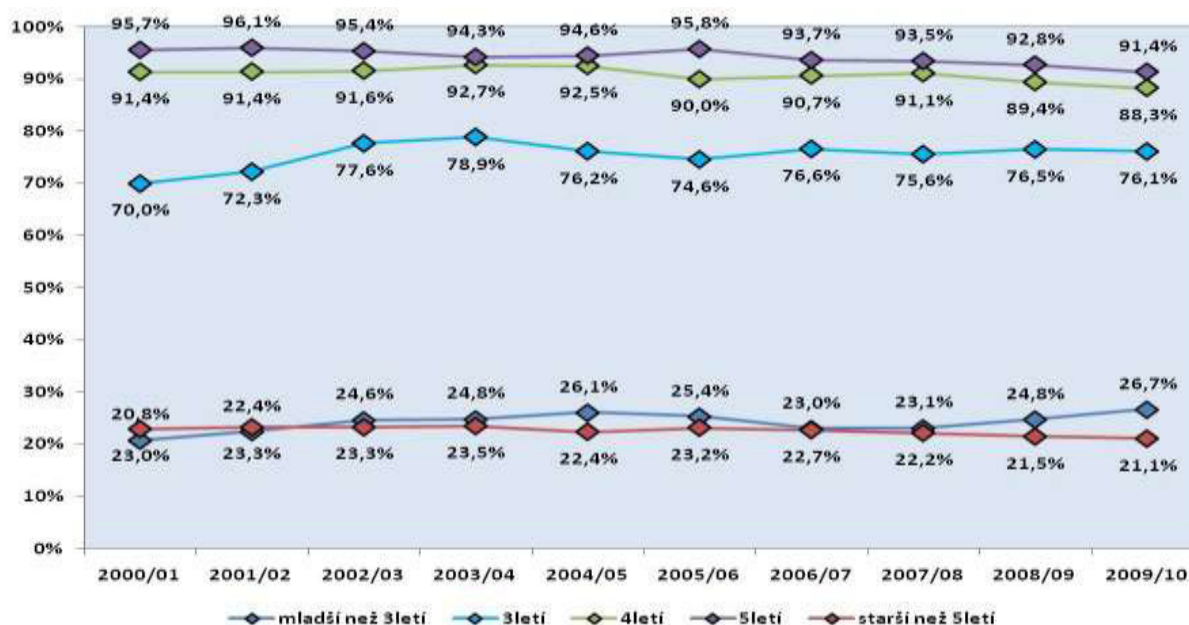
Kapacitní nároky na nová místa v mateřských školách ovšem nebudou po ČR rozptřeny pravidelně. Především v některých velkých městech a v jejich okolí mohou vznikat kapacitní nedostatky.

Důležitým faktorem, který má významný vliv na kapacitní potřeby v mateřských školách, je míra účasti jednotlivých věkových jednotek na výuce v těchto školách. Obvyklou věkovou skupinou navštěvující mateřské školy je věková skupina dětí 3-5letých. U dětí 5letých dosahuje míra jejich účasti dlouhodobě přes 90 %.

Zde je však potřeba podotknout, že se příliš neprojevilo opatření, kdy poslední ročník v mateřské škole je nezaplatněn, míra jejich účasti se nikterak nezvyšuje, spíše se v posledních 4 letech snižovala. Míra účasti dětí 4 a 5letých zůstává stabilní již několik let.

Zásadním ovlivněním kapacitních potřeb je míra účasti dvou okrajových věkových skupin, a to věkové skupiny dětí starších 5let, a věkové skupiny dětí 2letých.

Graf č. 10 : Podíly dětí navštěvujících mateřskou školu z dané věkové skupiny (2000/01-2009/10)

Zdroj dat: ÚIV a ČSÚ

Kvalitu předškolního vzdělávání ovlivňuje v některých lokalitách nedostatek míst v mateřských školách. Vliv státu je v tomto případě omezený, protože odpovědnost za zřizování mateřských škol mají obce a je třeba v tomto ohledu poukázat na nezastupitelný vliv obecních samospráv na uspokojování předpokládané potřeby umístění dětí v mateřských školách v souvislosti s územními plány daného území, zejména s plánovanou výstavbou nových bytových kapacit.

Opatření

II.1.1.1 Při schvalování územních plánů, výstavby nových bytových kapacit, brát v úvahu předpokládané požadavky na umístění dětí do mateřských škol a učinit další opatření, která zajistí požadavek účasti 95 % dětí v raném věku na předškolním vzdělávání.

II.1.1.2 Zákonem bude umožněno fungování tzv. **firemních školek**, které umožní rozšířit nedostatečné kapacity v oblasti předškolního vzdělávání (2012):

- stanovení definice firemní školky,
- stanovení jasných pravidel pro provozovatele,
- podpora státem stejně jako soukromá předškolní zařízení,
- pro děti pouze z okruhu firmy.

Obsah vzdělávání a jeho změny

V předškolním vzdělávání je v oblasti vzdělávacích dokumentů situace poměrně stabilizovaná. Z tematické zprávy ČŠI vyplývá, že v mateřských školách je dlouhodobě hodnocena na vysoké úrovni podpora individuálních potřeb dětí, témata výchovy ke zdraví a partnerská spolupráce především s rodiči dětí. V MŠ jsou nejčastěji využívány školní projekty, v nichž spolupracují rodiče dětí.

Negativní zjištění jsou většinou v těch oblastech, které jsou v souvislosti se zavedením vzdělávání podle RVP pro školy zcela nové – např. ze zpracování integrovaných bloků není zřejmé, jak se s nimi bude dále pracovat, neobsahují jasné vymezení okruhů činností a očekávaných výstupů. V konkrétním rozpracování systému hodnocení chybí časový plán, není jasně stanovena odpovědnost zúčastněných.

Opatření:

II.1.1.3 Pokračovat v **metodické podpoře** realizace reformy na MŠ (minimálně do roku 2013):

- pokračovat v centrálně koordinovaném dalším vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřeném zejména na realizaci ŠVP v praxi,
- zpřístupnit **elektronický nástroj (software) na tvorbu, úpravy a hodnocení ŠVP**, který zajistí soulad ŠVP a RVP a sníží administrativní zátěž mateřských škol (on-line přístupný na www.rvp.cz),
- systematicky získávat podněty pro úpravy RVP PV,
- začít s polytechnickou výchovou již od mateřských škol (kreativní technické hračky, stavebnice).

II.1.1.4 Zvýšit podporu mateřského jazyka ve vzdělávacích programech mateřských škol (průběžně).

II.1.1.5 Tam, kde jsou vhodné podmínky, zejména personální, seznamovat děti s cizím jazykem přiměřeným způsobem odpovídajícím jejich věku a možnostem (průběžně).

II.1.1.6 Začlenit jazykovou přípravu do programu přípravy pedagogů působících v předškolních zařízeních, aby jejich působení v oblasti jazykové propedeutiky nebo i přímo ve výuce konkrétního jazyka bylo co nejkvalitnější (od 2012).

II.1.1.7 Připravit opatření pro **snížení počtu odkladů** nástupu k povinné školní docházce s možností využití nových vzdělávacích programů (RVP PV) (od roku 2011).

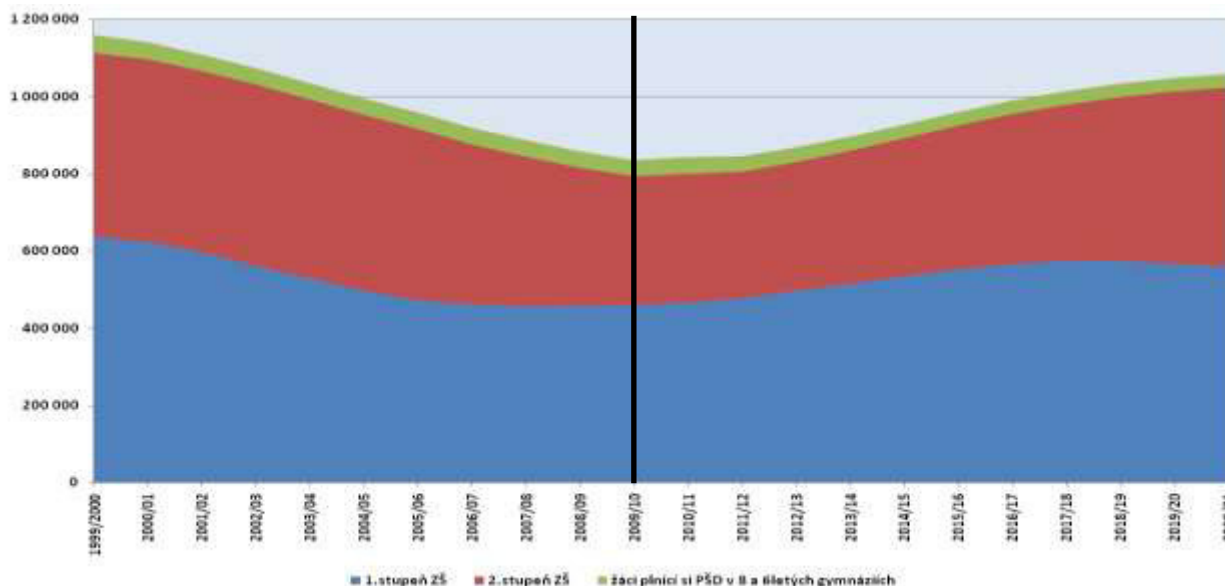
II.1.2 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA

Vliv demografického vývoje na základní vzdělávání

Současný populační nárůst, znatelný především v oblasti předškolního vzdělávání, ovlivní i oblast vzdělávání základního. Od roku 2007 je patrný celkový nárůst počtu žáků na 1. stupni ZŠ, který po mnoha letech obrátil opačný trend, tedy celkového úbytku počtu těchto žáků. Tento trend bude kontinuálně pokračovat až do roku 2017, kdy počet žáků na 1. stupni ZŠ převyší současný stav o více než 100 tis. žáků. Na 2. stupni ZŠ jsme prozatím svědky úbytku počtu žáků, tento se však zastaví v roce 2011 a nastane obdobný trend jako na 1. stupni ZŠ.

Počet dětí nastupujících do 1. ročníku ZŠ se bude postupně navyšovat až do roku 2014, kdy nastoupí populačně nejsilnější ročník, tedy děti narozené v roce 2008. I v roce 2020 bude počet takovýchto žáků zásadním způsobem převyšovat současný stav (o cca 10 tis. žáků).

Graf č. 11: Předpokládaný vývoj struktury žáků plnících PŠD (2005/06-2020/21)

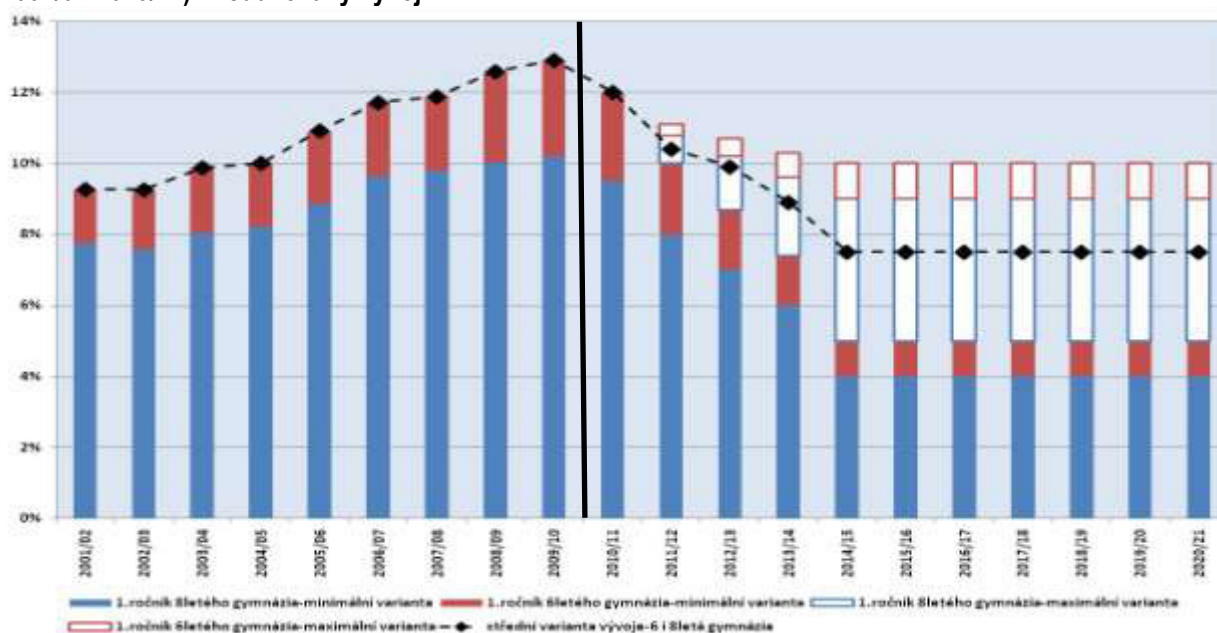

Pozn.: PŠD si plní rovněž žáci 8letého oboru konzervatoří tanec, jejich počet je však zanedbatelný, tudíž v grafu nezaregistrovatelný

Základní vzdělávání a nižší ročníky 6 a 8letých gymnázií

Závažným problémem základního vzdělávání je bezpochyby nadále se zvyšující podíl žáků, kteří v průběhu povinné školní docházky odchází do 6 a 8letých gymnázií. Další odliv žáků s lepšími studijními výsledky ze ZŠ do těchto gymnázií by nadále kvalitativně prohloubil diferenciaci mezi těmito typy škol. Zmiňovaný podíl dosahuje více než 12 % ze žáků příslušných ročníků ZŠ. Potenciálně se dá ale předpokládat, že při nárůstu počtu žáků na druhém stupni ZŠ a při výraznějším zásahu krajů (viz kap. II.2.1) se bude tento podíl postupně snižovat až k celorepublikovým 5-10 %, a to v roce 2015. To ovšem pouze za předpokladu zachování anebo snížení současných počtů přijímaných do tohoto typu škol.

Graf č. 12: Podíl žáků nastupujících do 1. ročníků 6 a 8letých gymnázií z odpovídajících ročníků ZŠ* (2001/02-2020/21) – redukováný vývoj

Pozn.: * pro 1. ročník 8letého gymnázia 5. ročník ZŠ předchozího roku, pro 1. ročník 6letého gymnázia 7. ročník ZŠ předchozího roku

Obsah vzdělávání a jeho změny

Základní vzdělávání prošlo z hlediska stanovování obsahu vzdělávání za poslední období významnou změnou. Rámcové a školní vzdělávací programy vymezily základní rámec pro výuku a z výsledků realizovaných šetření⁵ ve školním roce 2008/09 vyplývá, že pozitivním trendem je nárůst zjištěných inovací v obsahu základního vzdělávání, ale současně však lze na základě dosavadních zjištění usuzovat, že problémy jsou (přes úsilí zainteresovaných ústavů) v efektivní podpoře při vzniku ŠVP a jeho realizaci – materiálového, organizačního nebo personálního charakteru. Jak např. z tematické zprávy ČŠI vyplývá, ke slabým stránkám patřily velmi důležité úkoly školy ve vztahu k záměrům kurikulární reformy, např. některé základní školy nemají ve svých ŠVP rozpracováno komplexní zabezpečení výuky žáků se sociálním znevýhodněním či zdravotním postižením, nejsou stanovena pravidla hodnocení žáků a kritéria vlastního hodnocení školy. Metodickou podporu potřebují ZŠ především pro práci s průřezovými tématy RVP ZV a pro dopracování učebních plánů.

Podle některých dalších doporučení⁶ by bylo účelné zavést do kurikulárních materiálů evaluační standardy, a to případně i na úrovni ročníkových výstupů (samozřejmě s ohledem na možnost přiměřené profilace ZŠ). V dalším období by měl být opět kladen důraz na učivo (na jeho závaznost), na zvýšení propustnosti mezi školami, kvalitní profesní přípravu učitelů a podporu oborových didaktik.

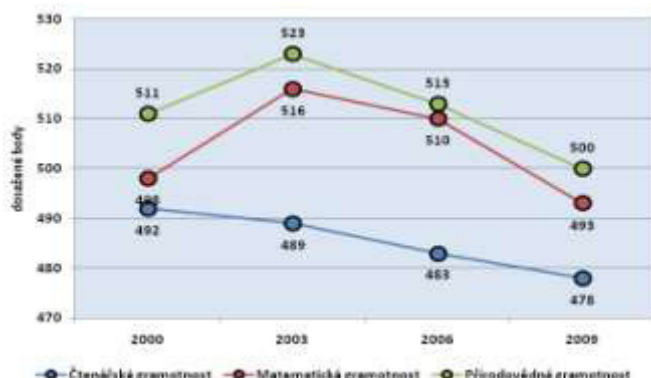
Negativně vyznívají pro český vzdělávací systém na úrovni základních a středních škol výsledky mezinárodních porovnání, PISA, TIMSS, kterých se Česká republika účastnila. Z dále uváděných grafů vyplývá v porovnání výsledků za posledních 7 let dlouhodobé zhoršování výsledků prakticky ve všech oblastech. I když tyto výsledky jsou uváděny za období **před kurikulární reformou**, je třeba s faktem, že naši žáci zejména v základním vzdělávání nedosahují výsledků svých vrstevníků před deseti až patnácti lety, počítat při formování obsahu učiva ve vzdělávacích programech, na úrovni školy také při volbě efektivnějších výukových technologií.

Současně je důležité, aby se přihlédlo k těmto aspektům i při dalším vzdělávání učitelů.

⁵ Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2008/2009

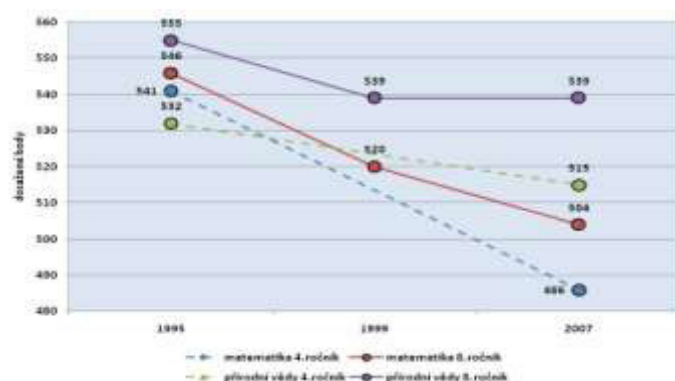
⁶ McKinsey&Company - Klesající výsledky českého a základního školství: fakta a řešení

Graf č. 13: PISA – hodnocení ČR v čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti (2000, 2003, 2006, 2009)

Na nepříznivou situaci (zejména z hlediska trendu výsledků) v základním vzdělávání již upozornily výsledky v hlavním mezinárodním šetření **TIMSS**⁷ na jaře 2007. I když v přírodních vědách dosáhli žáci 4. i 8. ročníků ZŠ obou ročníků nadprůměrných výsledků, v matematice dosáhli žáci 4. ročníků podprůměrných a žáci 8. ročníků jen průměrných výsledků. V porovnání s předchozím šetřením se průměrné výsledky žáků 4. ročníků statisticky významně zhoršily v obou oblastech, výsledky žáků 8. ročníků se v přírodních vědách nezměnily, v matematice však došlo ke zhoršení. Podrobné informace viz www.uiv.cz.

Graf č. 14: Hodnocení ČR v šetření TIMSS (1995, 1999, 2007)

Pozn.: Žáci 4. ročníků se v roce 1999 šetření neúčastnili

Z výše uvedených skutečností lze dovodit, že přes některé pozitivní efekty, které realizace kurikulární reformy sebou přináší ve svobodnějším přístupu škol k obsahu vzdělávání, je nutné v následujícím období vyřešit problémy, které reformu také doprovázejí.

Individualita každého školního programu v základním vzdělávání je překážkou, kterou musí žáci základní školy překonávat při stěhování, a může působit problémy při vydávání učebnic. Navíc řada škol nemá školní vzdělávací program v souladu s vydanými RVP.

V řadě případů školy i jednotlivci, kteří nejsou ztotožnění se změnami, poukazují na malou motivaci učitelů a veřejnosti pro změny, velkou zátěž učitelů při přípravě ŠVP, opožděné vzdělávání k tvorbě ŠVP. Negativně je také hodnocena skutečnost, že školám nebyly zaslány peníze na tvorbu vlastních školních vzdělávacích programů. Ukazuje se, že i nadále je potřeba vzdělávat učitele především v oblasti didaktických dovedností, průřezových témat, v tématech vlastního hodnocení škol a žáků.

⁷ TIMSS - Trends in International Mathematics and Science Study. Výzkum TIMSS navazuje na předchozí mezinárodní výzkumy matematického a přírodovědného vzdělávání, které byly ve světě realizovány již od 50. let minulého století. Probíhá ve čtyřletých cyklech od roku 1995. Česká republika se do něj zapojila v letech 1995, 1999 a 2007

Opatření:

II.1.2.1 Podpořit realizaci a inovaci vzdělávacích programů (RVP a ŠVP) (2015), např.:

- zavést **evaluační standardy** do RVP ZV například úpravou očekávaných výstupů, tyto standardy pro orientaci škol a učitelů formulovat pro výstup z 5. a 9. ročníků ZŠ (a jejich ekvivalentů),
- připravit nástroje pro ověřování cílů vzdělávání podle RVP,
- připravit doporučené **orientační výstupy v jednotlivých ročnících ZŠ** a navrhnout monitorovací nástroje, které umožní ředitelům škol a učitelům identifikovat, zda vzdělávací působení postupuje žádoucím směrem,
- podpořit školy při dopracování ŠVP **uspořádáním učiva vybraných předmětů** v jednotlivých ročnících ZŠ,
- zpřístupnit **elektronický nástroj (software) na tvorbu, úpravy a hodnocení ŠVP**, který zajistí soulad ŠVP a RVP a sníží administrativní zátěž základních škol (on-line přístupný na www.rvp.cz) při přípravě a zavedení ŠVP do praxe a připravit e-learningový kurz zaměřený na využívání různých nástrojů pro hodnocení ŠVP,
- zlepšit podmínky pro vzdělávání na ZŠ prostřednictvím programu EU peníze školám,
- umožnit školám zařazení většího podílu **polytechnické složky** do ŠVP a vytvořit podmínky pro spolupráci škol s odbornými školami v regionu.

II.1.2.2 Podpořit oblast oborových didaktik a zlepšit úroveň vzdělávání ve spolupráci s fakultami vzdělávajícími učitele a prostřednictvím systému DVPP (průběžně):

- rozvíjet sekci základní vzdělávání na Metodickém portálu se zaměřením na žádané tematické vstupy a komunitní moduly, na tvorbu elektronických učebních textů a učebnic,
 - on-line metodikou a e-learningovými kurzy k jednotlivým tématům,
 - poskytováním konzultací v rámci konzultačního centra (např. VÚP, NIDV) i formou konzultantů apod. přímo na školách,
 - vytvořením dostateku vhodných metodických, motivačních a monitorovacích (testovacích) materiálů pro zlepšení kvality práce učitele při vzdělávání žáků ZŠ,
- vytvoření materiálů podporujících a usnadňujících zavádění nových technologií do pedagogické práce učitelů,
- vytvoření dostatečných didaktických pomůcek s akcentem na čtenářskou, matematickou a přírodovědnou gramotnost, podporovat využití knihoven a školních informačních center k podpoře klíčových kompetencí a funkční gramotnosti žáků,
- podporovat školy se slabými výsledky (např. v závislosti na hodnocení výsledků vzdělávání) – viz bod B 1.1,
- podpořit projekty a aktivity zaměřené na propagaci studia technických oborů.

II.1.2.3 Alternativa 1 - Doporučovat anglický jazyk jako první cizí jazyk od 3. ročníku základní školy a umožnit v případě volby jiného cizího jazyka jeho výuku jako druhého cizího jazyka nejpozději od 7. ročníku základní školy (do školního roku 2013/2014).

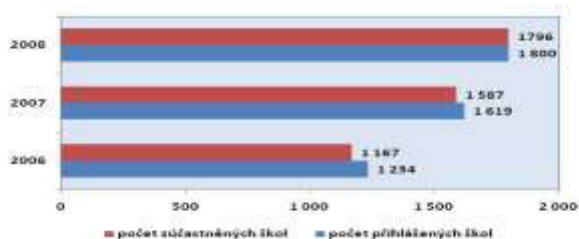
Alternativa 2 - Zavést povinně pro všechny žáky anglický jazyk (resp. podpořit finančně, vzděláváním učitelů povinné zavedení anglického jazyka) **od 3. ročníku** a podporovat povinnou výuku druhého cizího jazyka nejpozději od 7. ročníku základní školy (do školního roku 2013/2014).

Hodnocení výsledků vzdělávání žáků v 5. a 9. ročnících základních škol

Projekty **Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. ročníků ZŠ** byly realizovány již od roku 2005. V letech 2005 a 2006 se testování uskutečnilo v omezeném rozsahu (2005 – v Karlovarském kraji, 2006 – v Karlovarském, Libereckém kraji a kraji Vysočina). V roce 2007 byl projekt realizován naposledy, testování se zúčastnily všechny kraje. Projekty byly financovány MŠMT a kraji. Výsledky vzdělávání byly ověřovány prostřednictvím testů zaměřených na zjišťování dovedností v českém jazyce, matematických dovedností a obecných dovedností.

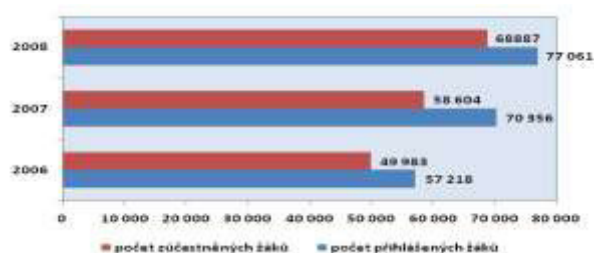
Počty přihlášených a zúčastněných škol a žáků na testování 9. ročníků jsou uvedeny v následujících grafech.

Graf č. 15: Počty přihlášených/zúčastněných škol

Zdroj dat: CZVV

Graf č. 16: Počty přihlášených/zúčastněných žáků včetně žáků se SVP

Podrobnější informace jsou uvedeny na <http://www.cermat.cz/>.

Opatření:

II.1.2.4 Postupně zavést systém hodnocení výsledků vzdělávání na úrovni 5. a 9. ročníků ZŠ

- Po veřejné diskusi o cílech a podmínkách evaluace v základním vzdělávání zpracovat ve spolupráci s ČŠI ucelený **koncept hodnocení a monitorování výsledků vzdělávání** v základním vzdělávání s cílem dosáhnout širšího konsensu a postupného zavedení evaluačních nástrojů do praxe.
- V návaznosti na RVP ZV doplnit o evaluační standard vycházející z očekávaných výstupů, případně tyto očekávané výstupy zpřesnit (2011 a dále).
- Připravit podpůrné nástroje pro přípravu testování a podporu škol k testování a školení učitelů a školského managementu (2011 a dále).
- Plošné hodnocení výsledků vzdělávání žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol** (od školního roku 2012/13):
 - s cílem využít výsledky pro:
 - vlastní hodnocení školy,
 - orientaci žáka ve vlastních znalostech, dovednostech a předpokladech pro postup do středního vzdělávání,
 - zjišťování přidané hodnoty školy,
 - přijímací řízení na střední školy,
 - testování zavádět postupně – v r. 2011 pilotní ověřování, v r. 2012 generální zkouška, úplné zavedení testování od roku 2013,
 - oblasti testování – český jazyk, matematika, cizí jazyk, (pro objektivnější interpretaci výsledků žákovský dotazník),
 - testování hrazeno z prostředků ESF a státu (projekt ESF).
- Na základě výsledků
 - podpořit ty školy, které dosáhnou lepších výsledků ve srovnání s minulým hodnocením,
 - v případě škol, které nedosáhnou uspokojivých výsledků zavést ve spolupráci se zřizovateli postup analytického posouzení příčin neúspěšnosti školy a zpracování programu zdokonalení jejich práce. Vedení škol by mělo navrhnout a přijmout opatření ke zlepšení.
- Výsledky hodnocení zejména v prvních letech testování poskytovat pouze žákům a školám. Po zavedení celého systému (spolu s doprovodnými informacemi např. o socio-ekonomickém zázemí žáků, úrovni vybavení školy apod.) propojit např. s hodnocením ČŠI s cílem analyzovat práci škol s horšími výsledky.
- Výběrová šetření žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základní školy** pro (od 2012):
 - účely zhodnocení efektivitu vzdělávacího systému a průběhu kurikulární reformy,
 - testování výběrově na vzorku 5 až 6 tisíc žáků,
 - oblasti testování podle RVP,
 - testování hrazeno z prostředků ESF a státu (projekt ESF).
- Podpořit **průběžné hodnocení** žáků pro **diagnostické** účely základních škol a jako diagnostický

nástroj učitele (průběžně):

- dobrovolné testování pro období uvnitř vzdělávacích cyklů ZŠ,
- výsledky testování umožní modifikovat práci učitele v průběhu vzdělávání,
- rozsah testování a jejich obsah je určen RVP,
- testování hrazeno z prostředků škol nebo zřizovatelů, testy od školou vybraného dodavatele.

Vlastní hodnocení škol⁸

Od roku 2007 byl na podporu škol v jejich autoevaluačních procesech připravován IPn „Autoevaluace – Vytváření systému a podpora škol v oblasti vlastního hodnocení“ (Cesta ke kvalitě), projekt byl zahájen v roce 2009. Cílem projektu je podpořit školy v jejich sebehodnocení, nabídnout jim komplexní metodickou podporu, školení, možnost setkávání a příležitost vzájemně si předat zkušenosti. Projekt nabízí školám komplexní teoretickou metodologickou základnu pro provádění vlastního hodnocení a vhodné propojení vlastního hodnocení školy k externí evaluaci ve spolupráci s ČŠI a zástupci zřizovatelů. Bližší a aktuální informace jsou na <http://www.nuov.cz/ae>.

Pro další období bude vlastní hodnocení školami, které je nyní vyžadováno zákonem č. 561/2004 Sb., podkladovým materiálem pro zpracování části výroční zprávy školy.

Opatření:

II.1.2.5 Podpořit a zefektivnit proces vlastního hodnocení škol **účelnou metodikou** procesu a vhodnými autoevaluačními nástroji, tyto nástroje ověřit v pedagogické praxi a podpořit školy v komunikaci (uvnitř školy i s jinými školami) sdílení zkušeností s hodnocením škol.

II.1.2.6 **Propojit** zpracování vlastního hodnocení školy s **připravovaným testováním** žáků v 5. a 9. ročnících ZŠ a dalšími nástroji externího hodnocení (např. výsledky maturitní a závěrečné zkoušky).

II.1.2.7 Uvést do praxe **systém DVPP v oblasti vlastního hodnocení** (do konce 2011).

II.1.2.8 Vytvořit konsenzuální návrh se zainteresovanými stranami (ČŠI, zřizovatelé aj.) žádoucích přístupů propojení autoevaluace a externí evaluace (do 2012).

Zjišťování úrovně vzdělávání v ČR v mezinárodním srovnání

Výsledky výzkumu PISA ukázaly, že v testu čtenářské gramotnosti dosáhli čeští žáci pouze podprůměrných výsledků, a ČR je jednou z pěti zemí OECD, ve kterých došlo od roku 2000 k významnému zhoršení výsledků. V matematické a přírodovědné části byly výsledky českých žáků průměrné. V matematické části se však v období od roku 2003 do roku 2009 zhoršily nejvíce ze všech zemí, v přírodovědné části doznaly výsledky českých žáků od roku 2006 druhého největšího zhoršení mezi zúčastněnými zeměmi. Podrobné informace viz www.uiv.cz.

V souladu s mezinárodním harmonogramem projektu byly v roce 2010 provedeny přípravné práce pro hlavní šetření OECD PISA 2012 zaměřeného na matematickou gramotnost.

Od roku 2009 probíhají přípravné práce pro hlavní výzkum TIMSS v roce 2011 (5. cyklus), uskutečnilo se pilotní šetření (2010). V tomto cyklu se v ČR budou testovat pouze žáci 4. ročníku, zveřejnění výsledků je plánováno na prosinec 2012.

Mezinárodní projekt INES (Indicators of Education Systems) přispívá ke kvalitě, rozsahu a aktuálnosti údajů, jež se týkají oblasti vzdělávání. Výsledky projektu jsou od roku 2005 každoročně zveřejňovány v publikaci „České školství v mezinárodním srovnání“, která obsahuje nejdůležitější indikátory a informace z publikace „Education at a Glance“.

V roce 2009 proběhlo v ČR hlavní šetření mezinárodního výzkumu **ICCS** (Mezinárodní studie občanské výchovy), testování se zúčastnili žáci 8. ročníků ZŠ a odpovídajících ročníků 6 a 8letých gymnázií. Mezinárodní zpráva (včetně regionálních zpráv) byla vydána v červnu 2010.

⁸ Téma se vztahuje i na střední a vyšší odborné školy

Veškeré zveřejněné výsledky projektů mají sloužit jako podklad pro formování vzdělávací politiky a pro ověřování dopadů provedených změn. Kromě orgánů státní správy je nezbytné do tohoto procesu zahrnout také ostatní instituce působící ve školství, zejména ČŠI.

Opatření:

II.1.2.9 Využívat výsledků projektů a mezinárodních výzkumů pro formování vzdělávací politiky a pro práci učitelů (průběžně).

II.1.2.10 Provést podrobný **rozbor příčin zhoršujících se výsledků českých žáků v mezinárodních šetřeních** a navrhnout opatření ke zlepšení tohoto stavu (2011).

II.1.2.11 Zapojoval se i nadále do mezinárodních výzkumů:

- INES (každoročně),
- TIMSS a PIRLS (2011),
- PIAAC (2011),
- PISA (2012)
- výzkum ICILS (2013)..

II.1.2.12 Konfrontovat výsledky z mezinárodních výzkumů s výsledky zjištěnými ČŠI a provádět důkladnou analýzu (průběžně).

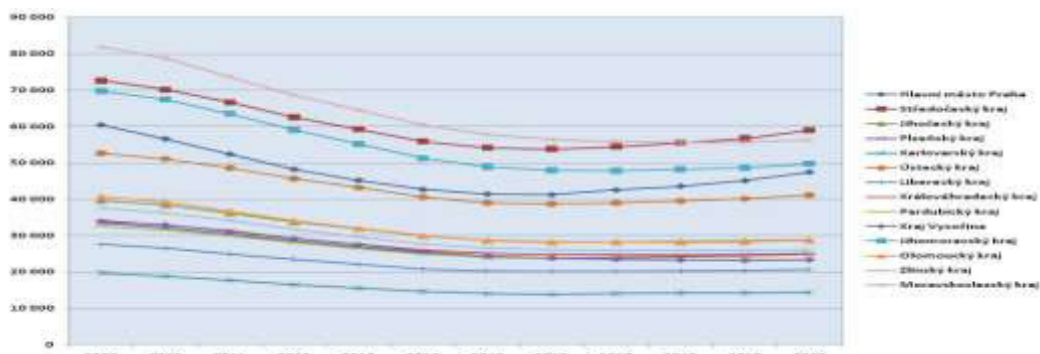
II.1.3 STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vliv demografického vývoje na oblast středního vzdělávání

V následujících několika letech se oblast středního školství ocitne v historicky nejvýraznějším demografickém propadu. Zatímco oblast základního školství již začíná pociťovat nástup silných populačních ročníků z počátku století, střední školství pocítí naopak zásadní propad počtu nově nastupujících žáků. Od školního roku 2006/07, kdy nastupovalo do 1. ročníku SŠ cca 140 tis. nových žáků, se tento počet žáků neustále snižuje na současných cca 110 tis. žáků. **Zásadní propad ovšem nastane v následujících letech, kdy počet žáků klesne pod hranici 100 tis. nových žáků a pod touto hranicí se udrží až do roku 2017.**

Demografický propad se nevyhne žádnému z krajů ČR. Lépe mu ovšem budou čelit kraje, které jsou přirozenými centry migrace v rámci ČR, tedy Praha, některé oblasti Středočeského kraje a kraje Jihomoravského (především Brno a okolí). Naopak kraj Moravskoslezský bude čelit výrazně největšímu propadu v této věkové skupině.

Graf č. 17 : Vývoj počtu osob ve věku 15-19 let v krajích ČR (2009-2020)

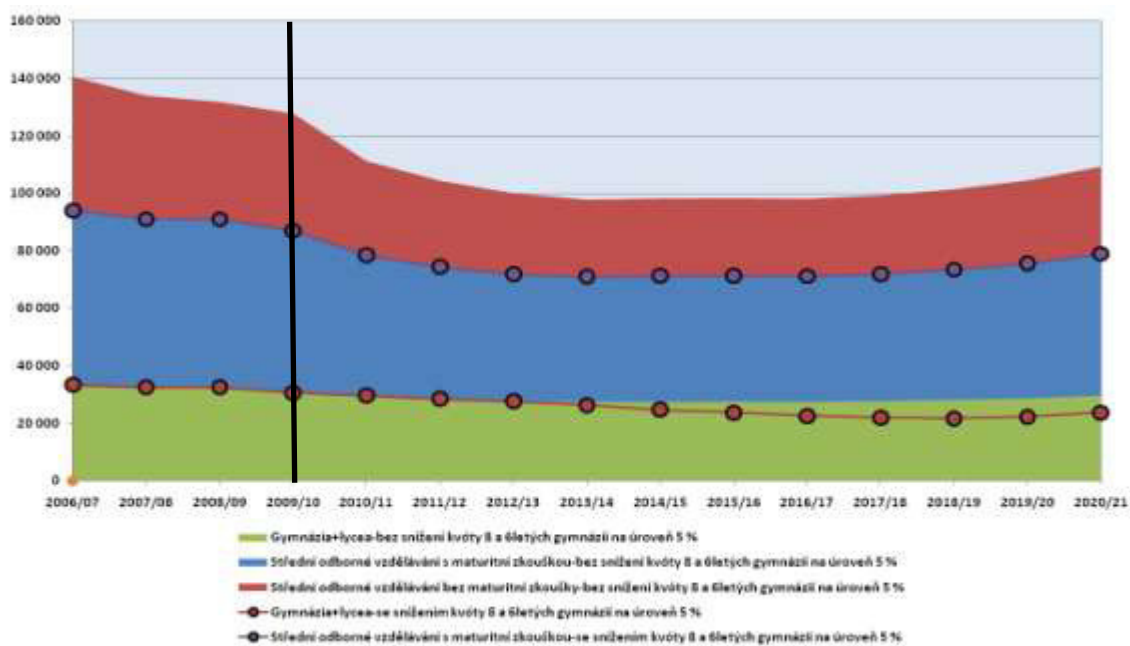

Pozn.: Data vždy k 1. 1. příslušného roku (rok 2009 – skutečnost) Do prognózy není započítána migrace

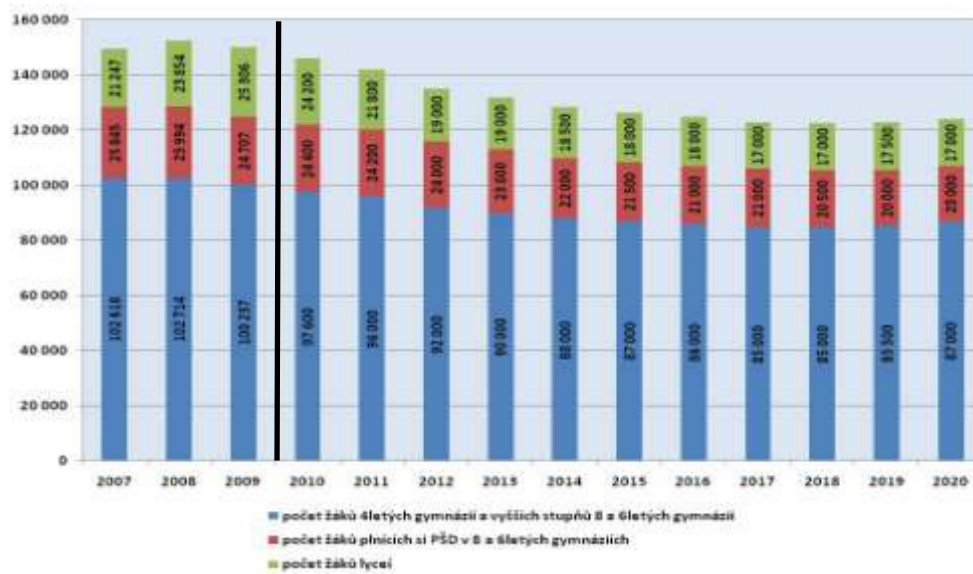
Zdroj dat: ČSÚ

Prognózu vývoje počtu žáků ke vzdělávání ve středních školách naznačuje následující graf, ze kterého vyplývá, že počet nově přijímaných žáků do 1. ročníků středních škol se prakticky skokově sníží v následujících dvou až třech letech cca o jednu pětinu.

Graf č. 18: Počet nově přijatých do 1. ročníků SŠ v letech 2006/07-2020/21 (bez nastavbového studia)⁹

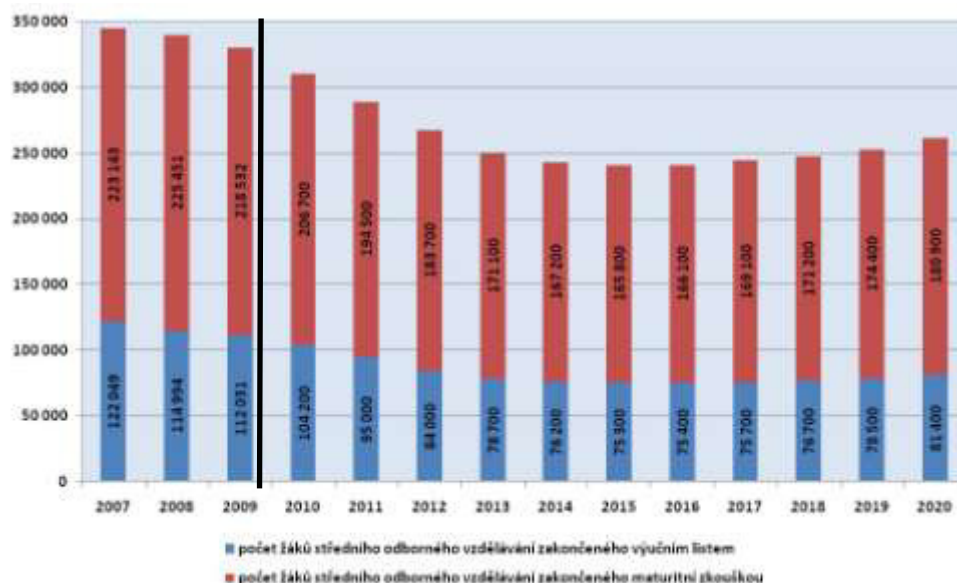
Graf č. 19: Vývoj počtu žáků ve středním všeobecném vzdělávání¹⁰

⁹ Denní forma vzdělávání, bez žáků zkráceného studia, žáci 8 a 6letých gymnázií jsou započtení v ročnících odpovídajících prvnímu ročníku středních škol, varianta podílu odchodů 5 % žáků do 6 a 8letých gymnázií

¹⁰ Varianta podílu odchodů 5 % žáků do 6 a 8letých gymnázií

Graf č. 20: Vývoj počtu žáků ve středním odborném vzdělávání

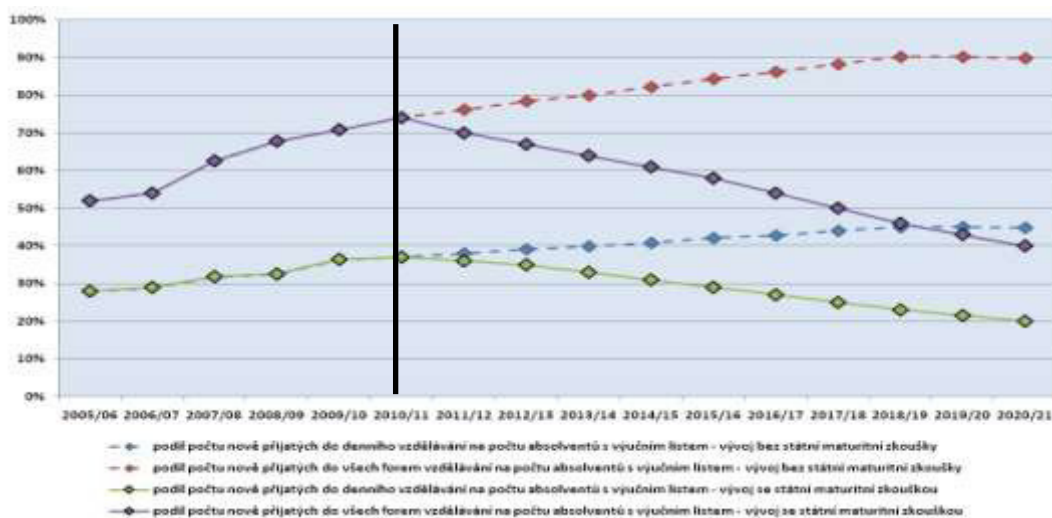

Značný vliv demografického propadu, ale také dalších faktorů (například nové maturitní zkoušky) se očekává v nastavbovém studiu.

Obory nastavbového studia jsou v tuto chvíli poskytovány celkem na 431 školách v ČR. Nastavbové studium se jeví jako vhodný doplněk pro žáky, kteří se po absolvování učebního oboru rozhodli i nadále pokračovat ve svém studiu a doplnit si kvalifikaci o maturitní zkoušku. V posledních letech míří do těchto oborů skupina žáků, kteří ve značném počtu své studium nedokončí. V kontextu „nové státní maturity“ se dá očekávat, že se příslušný podíl neúspěšných ještě výrazně zvýší.

Očekává se, že **nově zaváděná maturitní zkouška ovlivní budoucí volbu oboru vzdělání uchazečů**, a to nejen vzdělávání v nastavbovém studiu. S předpokládaným navýšením neúspěšných absolventů¹¹ při konání nové maturitní zkoušky se dá předpokládat postupný odklon některých uchazečů spíše k nematuritním oborům vzdělání.

Graf č. 21: Varianty vývoje podílů nově přijatých žáků nastavbového studia na absolventech s vjičným listem (2005/06-2020/21)

¹¹ Výsledky studie projektu HELP, <http://www.promz.cz/>

Pozn.: graf nerozlišuje nově přijaté žáky nástavbového studia z hlediska doby absolvování oboru středního vzdělání poskytujícího vzdělání s výučním listem. Nejedná se tudíž pouze o tzv. čerstvé absolventy. Neplatí tedy přímá návaznost mezi absolventy a nově přijatými.

Obsah vzdělávání a jeho změny

Změna obsahu vzdělávání v oblasti středních škol byla doprovázena zásadními změnami ve struktuře oborů, jejichž počet byl poměrně výrazně redukován. Podle vytvořených školních vzdělávacích programů se začalo v roce 2009 vyučovat 75% žáků prvních ročníků středních škol (všechna gymnázia a část odborných škol), v mnoha dalších pak tyto programy pedagogické sbory začaly vytvářet.

Tematická zpráva ČŠI hodnotila soulad dokumentů ŠVP a RVP ve středním vzdělávání v gymnáziích¹²:

- *K silným stránkám* ŠVP ve čtyřletých gymnáziích a ve vyšším stupni 6 a 8letých gymnáziích patří zpracování profilu absolventa a dobré vymezení strategických priorit školy. Vysoké hodnocení mají i ve schopnosti aktivní spolupráci s partnery a zabezpečení výuky mimořádně nadaných žáků. Gymnázia ve svých ŠVP dobře zpracovala zapojení do dlouhodobých projektů a mezinárodní spolupráci.
- *Ke slabým stránkám* ŠVP ve čtyřletých gymnáziích a ve vyšším stupni 6 a 8letých gymnáziích patří zabezpečení výuky žáků se sociálním a zdravotním znevýhodněním, rámcové stanovení vzdělávacího obsahu předmětů. Vymezení očekávaných výstupů ŠVP není plně v souladu s RVP, v rozpracování průřezových témat chybí konkretizace námětů a činností v ročníku.

Podle realizovaného výzkumu OECD¹³ výsledky a kvalita výuky v **tříletých učebních programech¹⁴** nedosahují úrovně, která je ve čtyřletých všeobecně vzdělávacích a odborných studijních programech a je potřeba zlepšit výuku a systematicky hodnotit kvalitu všeobecného vzdělávání v programech odborného vzdělávání a přípravy.

Opatření:

II.1.3.1 Poskytovat cílenou **metodickou podporu při implementaci ŠVP** do praxe (průběžně):

- zajištěním konzultačních návštěv ve školách,
- přípravou e-learningových kurzů k problémovým tématům pro pedagogické pracovníky středních škol,
- šířením metodiky tvorby ŠVP a příkladů dobré praxe odborných škol prostřednictvím Metodického portálu rvp.cz a prostřednictvím regionálních konzultačních center.

II.1.3.2 Podpořit **střední školy** prostřednictvím programu **EU peníze školám** (od 2011).

II.1.3.3 Poskytovat cílenou metodickou a **didaktickou podporu** (průběžně, od 2011):

- připravit nástroje pro ověřování cílů vzdělávání podle RVP,
- konzultační a poradenskou činnost v oblasti tvorby metodologických nástrojů a dokumentů kurikulární reformy,
- prostřednictvím Metodického portálu – průběžně aktualizovanou databázi metodických příspěvků, propojením uživatelů a sdílením zkušeností (e-learning),
- prostřednictvím systému DVPP.

II.1.3.4 Zlepšit výuku a **systematicky hodnotit kvalitu vzdělávání** v programech odborného vzdělávání (od 2011):

- usilovat o zvyšování rozsahu praktického vyučování v reálném pracovním prostředí – viz kap. Optimalizace nabídky vzdělávání a podpora odborného vzdělávání,
- vytvořit národní standardy kvality pro přípravu žáků na pracovišti (pracoviště fyzických nebo právnických osob, zaměstnavatelů, firem, podniků apod.) – viz kap. Optimalizace nabídky vzdělávání a podpora odborného vzdělávání.

II.1.3.5 Monitorovat podněty pro úpravu kurikula a vzdělávacích programů i pro podporu škol při jeho realizaci (od 2012).

¹² Tematická zpráva ČŠI: Inspekční hodnocení školních vzdělávacích programů za období 2007 – 2010, 2010

¹³ Výzkum OECD - Učení pro praxi, 2010

¹⁴ Terminologie je přejata ze zprávy OECD

Reforma maturitní zkoušky

Příprava nové maturitní zkoušky byla několikrát ovlivněna změnami školského zákona, které oddálily zahájení její reformy. Novela školského zákona z roku 2007¹⁵ posunula zahájení reformy maturitní zkoušky na rok 2010 a rozložila ji na období 2010–2012. Nová maturitní zkouška bude mít v povinné části společné zkoušky dvě úrovně obtížnosti, základní a vyšší, z nichž si mohou žáci volit. Klíčovou součástí přípravy nové maturitní zkoušky byla generální zkouška její společné části.

Maturitní generálky se v říjnu 2010 zúčastnilo 1 278 škol (96 %) s 93 882 žáky (94 %). Na základě výsledků maturitní generálky je možné určit, jaké oblasti středního školství (ve kterých typech, formách a oborech vzdělání, ve kterých jednotlivých středních školách) budou pravděpodobně výrazně postiženy vysokou koncentrovanou neúspěšností při zavádění státních maturit.

Podrobnější informace jsou zveřejněny na <http://www.cermat.cz/> a www.novamaturita.cz.

Opatření:

II.1.3.6 **Dokončit reformu** maturitní zkoušky s důrazem na její efektivitu a propojení s přijímacím řízením na VŠ (do 2015):

- **realizovat reformu maturitní zkoušky** od školního roku 2010/11 a podpořit její zavedení intenzivní **informační podporou** odborné i laické zainteresované veřejnosti v problematice reformy maturitní zkoušky,
- po vyhodnocení výsledků zahájení reformy maturitní zkoušky v roce 2011 připravit **návrh** případné úpravy modelu maturitní zkoušky a dílčích parametrů realizovaného řešení, které **sníží roční náklady státního rozpočtu na zajištění realizace maturitní zkoušky**,
- dohodnout s představiteli vysokých škol **využití** objektivizovaných výsledků reformní maturitní zkoušky vysokými školami jako kritéria pro **výběr a přijetí uchazečů o vysokoškolské studium**.

II.1.3.7 Připravit opatření, která umožní státu a zřizovatelům **efektivně využít objektivizovaných výsledků** maturitní zkoušky **k zvýšení kvality** poskytovaných vzdělávacích služeb a na zvýšení komplexní efektivity vynakládání prostředků státního rozpočtu na výuku ve středních školách (v návaznosti na přecházející opatření).

II.1.3.8 Diskutovat, případně zavést **jednotné prvky v profilové části** maturitní zkoušky (od 2011).

II.1.3.9 Ve vybraných oborech vzdělání (např., technické a přírodovědné obory vzdělání středních odborných škol, technická a přírodovědná lycea, gymnázia s výjimkami humanitního zaměření) bude zavedena povinná maturitní zkouška z matematiky.

Reforma závěrečné zkoušky

MŠMT postupně realizuje reformu závěrečné zkoušky, která má zvýšit kvalitu vzdělávání žáků v oborech vzdělání s výučním listem. Od roku 2005 probíhá reforma prostřednictvím řešení projektů podporovaných Evropským sociálním fondem: Kvalita I (2005-2008) a Nová závěrečná zkouška (2009-2012).

Tab. č. 1: Účast škol a žáků na nové závěrečné zkoušce

2004/2005	80 škol	112 oborů	2 500 žáků
2005/2006	135 škol	212 oborů	6 014 žáků
2006/2007	198 škol	530 oborů	10 000 žáků
2007/2008	247 škol	687 oborů	18 000 žáků
2008/2009	247 škol	687 oborů	18 000 žáků
2009/2010	368 škol	1331 oborů	21 024 žáků

2009/10 bylo vytvořeno celkem 98 jednotných zadání uplatnitelných ve 116 oborech středního vzdělání s výučním listem kategorie H.

Podstatou nové závěrečné zkoušky je jednotné zadání pro určitý obor vzdělání, na jehož vývoji spolupracují učitelé odborných škol se zástupci zaměstnavatelů. Sjednocování požadavků na závěrečnou zkoušku vede ke zvyšování srovnatelnosti výsledků vzdělávání ve školách a má významný vliv na kvalitu přípravy žáků a jejich dobré uplatnění v praxi.

Jednotná zadání jsou školám každý rok v průběhu března zpřístupňována na webovém portálu informačního systému NZZ. Ve školním roce

¹⁵ Zákon č. 217/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Podrobnější informace jsou zveřejněny na <http://www.nuov.cz/nzz>.

Opatření:

II.1.3.10 Dokončit reformu závěrečné zkoušky v oborech vzdělání s výučním listem a zavést ji jako standardní součást do systému odborného vzdělávání (do 2014):

- pokračovat v ověřování plošné realizace jednotného zadání závěrečné zkoušky ve všech školách s obory vzdělání s výučním listem,
- v každém školním roce připravit jednotná zadání závěrečné zkoušky pro obory středního vzdělání s výučním listem ve vazbě na průběh kurikulární reformy (postupně nabíhající RVP),
- zajistit přípravu škol na realizaci závěrečných zkoušek podle jednotných zadání s využitím výsledků dosavadní realizace v projektu ESF Nová závěrečná zkouška,
- dále rozvíjet participaci odborníků z praxe na tvorbě jednotných zadání závěrečné zkoušky v oborech vzdělání s výučním listem,
- připravit s podporou projektu Nová závěrečná zkouška systémové a provozní podmínky pro plošnou realizaci nové závěrečné zkoušky od školního roku 2015/16.

II.1.3.11 Připravit legislativní úpravy související se zavedením nové závěrečné zkoušky ve všech oborech středního vzdělání s výučním listem (do 2014).

Rozvoj odborného vzdělávání

Praktické vyučování žáků

Z hlediska vzdělávání je klíčovým prvkem rozvoje odborného školství spolupráce škol a zaměstnavatelů v oblasti odborné přípravy. Praktické vyučování představuje nedílnou složku přípravy žáků k budoucímu povolání a lze je konat ve školách i v podnicích. V oborech vzdělání s výučním listem a v oborech vzdělání s maturitní zkouškou kategorie stupně vzdělání L představuje odborný výcvik přibližně 35-45 % celkové doby stanovené na vyučování (NÚOV, 2009). Délka odborné praxe v oborech vzdělání s maturitní zkouškou kategorie stupně vzdělání M představuje dobu nejméně 4 týdnů. Problematika zajišťování praktického vyučování závisí na konkrétních oborech vzdělání, možnostech škol a v neposlední řadě na možnostech zaměstnavatelů.

Celkově se ovšem jeví, že ze systémového hlediska je současná odborná příprava nedostatečná. Zpráva OECD „Učení pro praxi - přezkumy odborného vzdělávání a přípravy prováděné OECD“ z ledna 2010 doporučuje ČR prostřednictvím zavedení národního rámce pro odbornou přípravu na pracovišti systematicky zlepšovat kvantitu i kvalitu přípravy na pracovišti, a to jak v tříletých tak čtyřletých programech. Součástí rámce by mělo být zavedení cílených pobídek pro školy, zaměstnavatele i žáky zavedením národních standardů pro realizaci odborné přípravy na pracovištích (pracoviště fyzických nebo právnických osob, zaměstnavatelů, firem, podniků apod.). To vše by pak mělo být podpořeno účinným zajišťováním kvality.

Koncem roku 2008 schválila vláda ČR dokument MŠMT „Akční plán podpory odborného vzdělávání“, jehož významnou součástí je motivační program spolupráce škol a zaměstnavatelů. Ten by měl přinést některé významné systémové kroky vedoucí k oboustranně výhodnému legislativními rámci, umožňujícímu zvýšení podílu praktického vyučování (odborného výcviku, odborných a uměleckých praxí) na pracovišti. Je ovšem potřeba říci, že ani systémová podpora z centra není všelékem na stávající nedostatečný stav, jde především o schopnost zřizovatelů a jednotlivých škol zapůsobit na lokální zaměstnavatele tak, aby bylo v jejich interním zájmu budovat pro svůj podnik kvalitní budoucí personální zajištění v řadách absolventů škol.

Opatření

II.1.3.12 Zavést více prvků všeobecné přípravy v oborech vzdělání s výučním listem (zejména matematiky, mateřského jazyka a cizího jazyka) (průběžně).

II.1.3.13 Zavést větší míru standardizace v RVP a ŠVP pro oblast praktického vyučování (odborného výcviku, odborné nebo umělecké praxe) realizovaného na pracovištích zaměstnavatelů ke zkvalitnění této přípravy a zvýšit podíl žáků, kteří se připravují na pracovištích zaměstnavatelů; současně s pomocí zřizovatelů škol zvýšit kontrolní činnost středních škol v této oblasti (při uzavírání smluv, metodikou kontrolní činnosti, apod.).

II.1.3.14 Podpořit vytváření podmínek pro daňovou stimulaci zaměstnavatelů v souvislosti s realizací praktického vyučování pro školy (od 2012).

II.1.3.15 Stimulovat zvýšení počtu žáků v oborech vzdělání s výučním listem, kteří mají uzavřenu smlouvu s budoucím zaměstnavatelem nejen v případě absolventů, kterých je na trhu práce nedostatek. V případě nedostatkových profesí také poskytováním různých stipendií pro žáky v těchto oborech, případně podpořit zvýšení odměn žákům za produktivní činnost (do roku 2015).

Možnosti spolupráce školské a zaměstnavatelské sféry

Dobře nastavená politika v oblasti vzdělávání vedoucí k uplatnitelnosti mladých lidí na pracovním trhu napomáhá zamezovat cyklickým výkyvům v zaměstnavatelské sféře. Podnik, který dokáže zabezpečit své „know-how“ potenciálem do budoucna, tedy mladými lidmi, vytváří mnohem odolnější společnost ve světě práce. Je důležité, aby se samotní zaměstnavatelé a další sociální partneři mohli podílet jak na tvorbě vzdělávací programů, tak i na hodnocení výstupů z odborného vzdělávání. Navrhovaná účast odborníků z praxe při ukončování vzdělávání na SŠ se jeví jako důležitý systémový krok propojující počáteční přípravu s reálným prostředím na budoucím pracovišti.

Opatření

II.1.3.16 Vytvářet modely spolupráce typu **škola-zaměstnavatelé-kraj mj. s ohledem na prognózování potřeby pracovních sil v hospodářském sektoru** a podpořit v dalším vývoji ty školy, které prokazatelně splňují kritérium spolupráce se sociálními partnery (průběžně).

II.1.3.17 Usilovat o sektorové dohody se zaměstnavateli v regionu o předpokládaných požadavcích na vývoj v oblasti pracovních sil prostřednictvím např. sektorových rad zřizovaných MPSV, popř. jiných sociálních a hospodářských partnerů, v nichž bude zohledněna kvantitativní potřeba absolventů škol (průběžně).

II.1.3.18 Usilovat o přímou finanční podporu ze strany krajů i podnikatelského sektoru žákům těchto oborů středního odborného vzdělání, u nichž panuje dlouhodobý nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce a které jsou ohroženy úplným zmizením z pracovního trhu (průběžně).

II.1.3.19 Podporovat spolupráci odborníků z praxe – zástupců zaměstnavatelů např.:

- při tvorbě a inovaci ŠVP (průběžně),
- účastí zástupců zaměstnavatelů při hodnocení kvality dosažených výsledků odborného vzdělání v rámci ukončování vzdělávání na SŠ (průběžně),
- školením (stáží) učitelů odborných předmětů a praktického vyučování v zaměstnavatelských podnicích (např. akreditované odborné semináře v průmyslových firmách IQ Auto, IQ Industry) (průběžně),
- v případě zemědělských oborů zřízením center odborného vzdělávání (1-2 pro celou ČR).

II.1.3.20 V rámci aktualizace opatření Akčního plánu podpory odborného vzdělávání zahrnout opatření, která budou obsahovat podporu technického vzdělávání (2011).

II.1.3.21 Podporovat **vznik „inkubátorů“ podnikatelské činnosti** žáků středních a vyšších odborných škol sloužících k transferu dosažených výsledků budoucím komerčním uplatněním do nově zakládaných firem např. zřízením pre-seed fondu, jehož cílem bude zejména (od 2011):

- poskytnout pomoc zaměstnancům a studentům při přípravě projektů,
- vytvořit vazby mezi středními a vyššími odbornými školami a podnikatelským sektorem, případně finančními institucemi,
- připravit inkubované firmy, technologie, know-how pro prodej seed fondu (nebo investorovi).

Zajišťování kvality odborného vzdělávání v souvislosti s evropskými aktivitami a iniciativami

V souvislosti s **evropskými iniciativami** je oblast zajišťování kvality **odborného vzdělávání a přípravy** (dále jen OVP) považována za klíčovou podmínku pro rozvoj evropského společenství a úspěšnost a konkurenceschopnost evropské ekonomiky.

V roce 2005 byla ustanovena Evropská síť pro zajišťování kvality v odborném vzdělávání (ENQA-VET), do její činnosti se za ČR zapojily ČŠI, NÚOV a ÚIV. Od roku 2010 je činnost sítě pod názvem EQAVET (European Quality Assurance in Vocational Education and Training) koordinována přímo Komisí. Součinnost aktivit EQAVET na národní úrovni by měla být zajištěna prostřednictvím **Národního referenčního bodu pro zajišťování kvality odborného vzdělávání**, který rovněž organizačně zaštití aktivity spojené s diskusí o způsobu a realizaci zavedení evropského referenčního rámce. V říjnu 2010 byl ustaven Národní referenční bod EQAVET-CZ.

Činnost Národního referenčního bodu EQAVET-CZ, resp. pak Národní sítě se řídí „Doporučením pro implementaci“, které vychází z analýz, jak některé členské země postupují při zavádění kvality v odborném vzdělávání. Na jejich základě byla vytvořena společná témata „bloky“ („building blocks“), které jsou používány k vytvoření a následné podpoře procesu zajišťování kvality. Spíše než na samotnou kvalitu se **zaměřují na zajišťování kvality** v odborném vzdělávání.

Nedílnou součástí analýz jednotlivých témat je práce s indikátory – ukazateli kvality pro hodnocení kvality v odborném vzdělávání. Národní referenční bod v tomto procesu bude shromažďovat a dále distribuovat dostupná data, a zároveň bude fungovat jako místo pro odbornou diskusi. Jedním z navrhovaných dílčích procesů implementace je začlenění vybraných evropských indikátorů do stávajícího systému externího hodnocení odborného školství v rámci kompetencí ČŠI.

Opatření:

II.1.3.22 Pokračovat v činnosti Národního referenčního bodu s cílem (průběžně):

- určit, čeho již bylo dosaženo na podporu zvyšování kvality odborného vzdělávání,
- přezkoumat výsledky získané vzájemnou spoluprací a učením,
- identifikovat klíčové faktory pro úspěch.

II.1.3.23 Aktivní spolupráce na evropských aktivitách sítě EQAVET (průběžně).

II.1.3.24 Postupná implementace vybraných nástrojů referenčního rámce EQAVET, zejména vybraných indikátorů, do systému hodnocení odborného vzdělávání a přípravy v ČR.

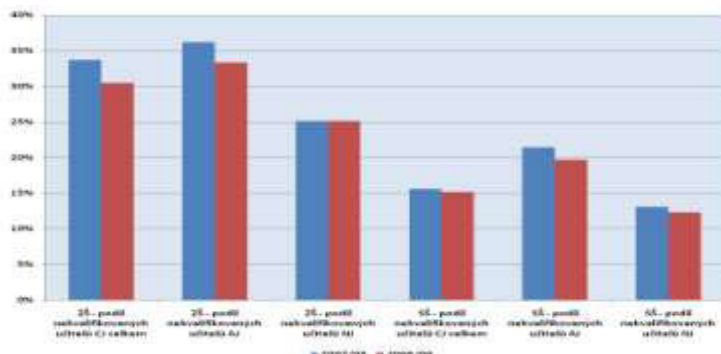
II.1.4 JAZYKOVÉ, UMĚLECKÉ, ENVIRONMENTÁLNÍ A SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

Podpora výuky cizích jazyků

Požadavky na jazykové vzdělání uvedené v kurikulárních dokumentech vychází ze „Společného evropského referenčního rámce“ a jsou v souladu s evropskými trendy (schopnost dorozumět se alespoň dvěma cizími jazyky). Podle RVP ZV se na ZŠ začíná s povinnou výukou 1. cizího jazyka od 3. ročníku, žákům je přednostně nabízena výuka anglického jazyka.

Dle inspekcí ČŠI se školám nedařilo realizovat některé priority Národního plánu výuky cizích jazyků, při přechodu žáků z nižšího na vyšší stupeň vzdělávání není zjišťována úroveň dosažených kompetencí, nejsou zjišťovány individuální potřeby žáků, zejména v základních školách není důsledně realizován koncept mnohojazyčnosti. Výuku jazyků ovlivňuje nedostatek kvalifikovaných učitelů pro výuku anglického jazyka, platové podmínky a omezená schopnost používat cizí jazyk učitelé – nejazykáři v nejazykových předmětech.

Graf č. 22: Podíl nekvalifikovaných učitelů cizích jazyků na základních a středních školách

Zdroj dat: ÚIV

Opatření

II.1.4.1 Zajistit podporu v oblasti metodiky a didaktiky výuky především pro učitele anglického jazyka a učitele dalších cizích jazyků v rámci DVVP a ve spolupráci s pedagogickými fakultami:

- zaměřit přípravu na využití výuky typu CLIL, především v aprobacích „jazyk + neязыkový předmět“,
- metodicky podporovat zejména stávající učitele dětí v předškolních zařízeních a na prvním stupni ZŠ.

II.1.4.2 Podpořit jazykové vzdělávání ve školách prostřednictvím programu EU peníze školám.

II.1.4.3 Zvýšit podíl kvalifikovaných učitelů cizích jazyků zejména na základních školách.

Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

V roce 2009 byl schválen RVP pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky (RVP JŠ) a manuál pro tvorbu ŠVP na těchto školách. Od září 2009 byla zahájena tvorba ŠVP na všech jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky.

Opatření:

II.1.4.4 Zahájit výuku podle ŠVP na všech jazykových školách (2011).

II.1.4.5 Terminologicky sladit označení úrovní jazykových znalostí uváděných v RVP JŠ s vyhláškou č. 33/2005 Sb., o jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky a státních jazykových zkouškách, tj. při novelizaci této vyhlášky navrhnout označení podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Podpora informačních a komunikačních technologií

Ve srovnání s ostatními zeměmi EU dosahuje ČR podprůměrných výsledků v informační vzdělanosti žáků, učitelů a rovněž ve využití informační a komunikační technologie (ICT) pro potřeby výuky, školní agendy a dalších vzdělávacích procesů. Vybavenost škol ICT a úroveň jejich využívání stále vykazuje značné rezervy (zastaralá struktura, malé využívání technologií ve výuce a malá metodická podpora ze strany odpovědných osob, organizací).

Tematická zpráva ČŠI o úrovni ICT v základních školách potvrzuje již uvedené skutečnosti – jejich vybavení se sice blíží k evropskému průměru, ale 44 % počítačů je starších 5 let a nedokážou pracovat s moderním programovým vybavením, chybí interaktivní tabule, které pomáhají k aktivnímu využití ICT ve výuce. Technické podmínky připojení k internetu se zlepšují, většina škol však platí vyšší částky, než jsou běžné cenové nabídky.

Opatření:

II.1.4.6 Zvyšovat úroveň dovedností žáků a učitelů v oblasti informační gramotnosti (od 2011):

- do **vzdělávání pedagogických pracovníků** promítnout současný vývoj s cílem ovlivnit **metody začlenění technologií do výuky**,
- sladit **využití vzdělávacích technologií** s probíhající reformou (**implementace do ŠVP**) i s **ověřováním výukových výsledků žáků** (státní maturita),
- **podpořit** maximální vliv pedagogů na obsah **aktivit realizovaných žáky prostřednictvím vlastních technických prostředků** ve školním i mimoškolním prostředí,
- věnovat zvýšenou **pozornost etice využití technických prostředků** s cílem minimalizovat jejich zneužívání a posílit internetovou bezpečnost,
- zajistit realizaci státní informační politiky ve vzdělávání tak, aby byly všem žákům vytvořeny srovnatelné podmínky a **nedocházelo** k významným sociálním dopadům způsobených rozvířením se **digitální propasti**.

Vzdělávání k udržitelnému rozvoji

V roce 2008 schválila vláda ČR „Strategii vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008 – 2015)“ (Strategie pro VUR), která představuje základní rámec pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj (VUR)

a stanovuje jeho priority na všech úrovních vzdělávání. ČR má kvalitní základ pro VUR stanovený zavedením průřezových témat do RVP.

Pro udržitelný rozvoj je třeba zajistit vzdělávání, jehož obsah je zaměřen na ochranu životního prostředí, hospodářský rozvoj a společenský rozvoj. Takové vzdělávání zdůrazňuje tvůrčí a kritické přístupy, dlouhodobé přemýšlení a inovace.

Vzdělávání pro udržitelný rozvoj pozitivně ovlivňují vedle kurikulárních dokumentů i praktické aktivity jako podpora zdravého školního stravování, komunitních škol, ekologicky šetrného provozu školních budov a pozemků.

Opatření:

II.1.4.7 Podporovat zdravé školní stravování, komunitní školy, zdravý fyzický rozvoj dětí, žáků a studentů prostřednictvím sportu a pobytu v přírodě (průběžně).

II.1.4.8 Podporovat ekologicky šetrné provozy školních budov a pozemků (průběžně).

Základní školy speciální

V roce 2008 byl vydán RVP pro základní školy speciální (ZŠS), následovalo dvouleté období, ve kterém si školy připravovaly své ŠVP, výuku podle těchto dokumentů zahájily v září 2010 v 1. a 7. ročníku.

Opatření:

II.1.4.9 Pokračovat v podpoře zavádění RVP do základních škol speciálních (od 2011):

- prostřednictvím programu „EU peníze školám“ (do 2015),
- vzděláváním učitelů a metodickou podporou výuky podle ŠVP prostřednictvím metodického portálu (průběžně),
- systematicky získávat podněty pro úpravy RVP (září 2013).

II.1.4.10 Podpořit oblast **oborových didaktik a zlepšit úroveň vzdělávání** ve spolupráci s fakultami vzdělávajícími učitele a prostřednictvím systému DVPP (průběžně).

Základní umělecké školy

RVP pro základní umělecké školy byl dokončen ve spolupráci s pilotními školami, s účinností od 1. září 2010, po dvouletém přípravném období bude zahájena výuka podle ŠVP na všech ZUŠ (září 2012).

Opatření:

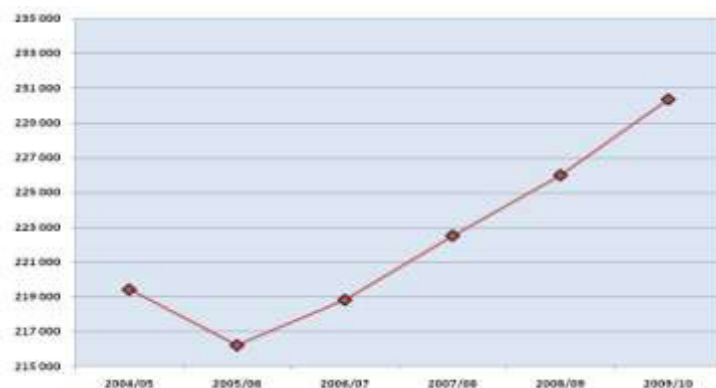
II.1.4.11 Pokračovat v podpoře zavádění RVP do základních uměleckých škol (od 2011):

- zahájit výuku podle ŠVP na všech ZUŠ (září 2012),
- podpořit vzdělávání pedagogů v oblasti tvorby ŠVP pro ZUŠ.

Vzhledem k tomu, že od roku 2005 pravidelně stoupá počet žáků v ZUŠ, měly by této skutečnosti věnovat pozornost jak tyto školy, tak i jejich zřizovatelé. Po mírném propadu počtu žáků ZUŠ v letech 2003-2005 dochází k jejich opětovnému nárůstu, a to z počtu 216 tis. v roce 2005, až na počet více než 230 tis. žáků. Se snižováním počtu dětí a mládeže ve věku 6-18 let se zároveň zvyšuje celková míra účasti v ZUŠ u této věkové skupiny (ze 14,9 % v roce 2005 na 17,5 % v roce 2009) a tento růst je dynamický a pravidelný.

Z uvedených dat vyplývá, že současný stav absolutního počtu žáků i míra účasti vyjádřená v podílu vzhledem ke generaci 6 – 18letých je s přihlédnutím k výběrovému zaměření tohoto druhu škol na hranici přiměřenosti k finančnímu zajištění.

Graf č. 23: Počet žáků ZUŠ (2004-2009)

Opatření:

II.1.4.12 S ohledem na dosavadní vývoj **nezvyšovat** (v místech demografického poklesu snižovat) kapacity ZUŠ (průběžně).

II.1.4.13 Vypracovat materiální standard pro ZUŠ jako závazný podklad pro zařazování do rejstříku škol a školských zařízení (2011).

Konzervatoře

Počty nově přijatých, studujících i absolventů v konzervatořích jsou vzhledem ke specifčnosti těchto oborů dlouhodobě stabilní a nepředpokládají se žádné výraznější změny. Každoročně se počet nově přijatých v denní formě vzdělávání pohybuje v rozmezí 500-600 žáků u 6letých oborů a 70-80 u oboru Tanec.

Příprava rámcových vzdělávacích programů byla dokončena v roce 2010, školy podle svých ŠVP začnou vyučovat nejpozději v září 2012.

Opatření:

II.1.4.14 Podpořit realizaci vzdělávacích programů konzervatoří (od 2011):

- prostřednictvím programu „EU peníze školám“ (do 2015),
- systematicky získávat podněty pro úpravy RVP.

Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání – střediska volného času, školní kluby, školní družiny – činnost školských zařízení pro zájmové vzdělávání umožňuje žákům smysluplně trávit volný čas, a současně slouží jako významný prostředek k prevenci šíření rizikového chování u dětí a mládeže. Každoročně jsou pořádány celostátní semináře zaměřené na obsahové zkvalitňování zájmového vzdělávání a na vzájemnou výměnu zkušeností a příkladů dobré praxe ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání (střediska volného času, školní družiny a školní kluby).

Opatření:

II.1.4.15 Systémově podporovat obsahové zkvalitňování zájmového vzdělávání a činnost školských zařízení pro zájmové vzdělávání, především z legislativního a personálního hlediska, a jeho dostupnost (průběžně).

II.1.4.16 Podporovat příklady dobré praxe v oblasti zájmového vzdělávání s využitím výstupů projektů OP VK.

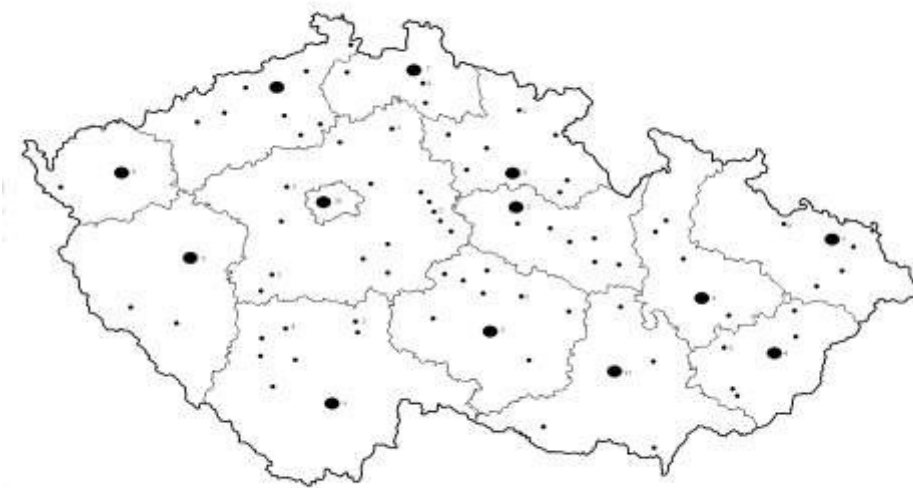
II.1.5 VYŠŠÍ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Vliv demografického vývoje na vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné školy patří ke školám, které již delší dobu zažívají snižující se zájem uchazečů o vzdělávání. Od školního roku 2003/04, kdy bylo podáno přes 32 tis. přihlášek ke vzdělávání, poklesl tento počet výrazně již pod hranici 20 tis. ve školním roce 2009/10. S dalším postupujícím demografickým propadem v této věkové skupině a s početnou nabídkou volných studijních míst na VŠ se v nejbližší budoucnosti ani nedá očekávat jakákoliv výraznější změna.

Síť škol poskytujících vyšší odborné vzdělání je poměrně hustá a vhodně doplňuje možnosti terciárního vzdělávání i v oblastech, kde není k dispozici vysoká škola. Na úkor nejasnostem v budoucím vývoji v této oblasti škol je zřejmé, že prostor odborného terciárního vzdělávání má vybudovanou v ČR tradici a určitě budoucnost.

Graf č. 24: Rozmístění VOŠ v ČR (1.1.2011)

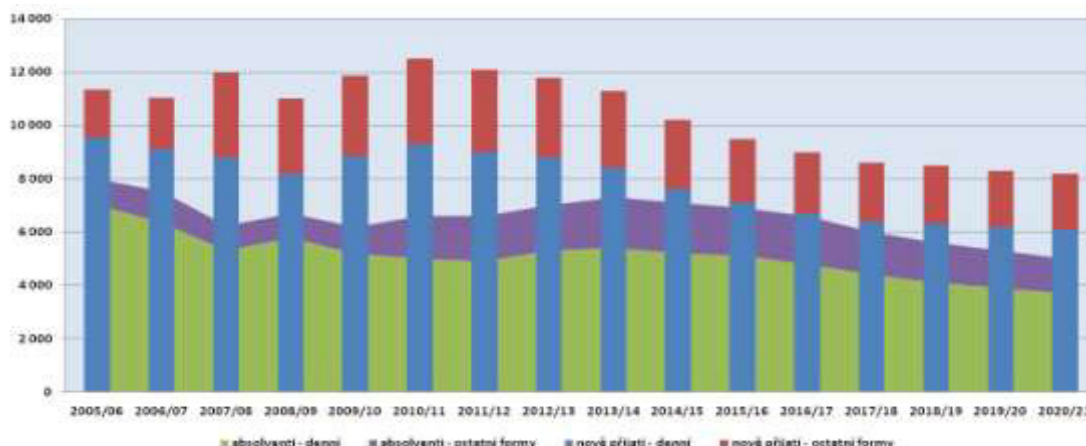

Zdroj dat: MŠMT - rejstřík škol a školských zařízení

Malá část VOŠ se postupně transformovala do vysokých škol, část začala spolupracovat s již existujícími vysokými školami a poskytuje společné, zejména bakalářské programy. Naprostá většina ale zůstala na stávající úrovni a o další transformaci směrem k institucím vysokoškolského vzdělávání neuvažuje.

VOŠ v současnosti čelí poklesu zájmu, což je ovlivněné jak demografickým poklesem počtu absolventů středních škol, tak rozšířením kapacity a nabídky na vysokých školách. Vzhledem k dalšímu pokračování těchto trendů je dokonce možné říci, že v horizontu pěti let by mohla značná část dnes existujících VOŠ zaniknout. Tento fakt dokládají i poslední údaje týkající se počtu přihlášených studentů a počtu studentů, kteří nastoupili do prvního ročníku (viz graf).

Graf č. 25: Vývoj nově přijatých a absolventů vyšších odborných škol 2005/06 – 2020/21

Zdroj dat: ÚIV

Opatření:

II.1.5.1 Umožnit v dalším vývoji sektoru vyššího odborného vzdělávání, aby školy mohly směřovat k vzájemně se doplňujícím typům vzdělávání na úrovni (do 2012):

- **zachování statutu VOŠ** u těch škol, které nebudou chtít či moci se vydat cestou transformace a plnohodnotného začlenění se do terciárního sektoru vzdělávání,
- **bakalářského studia** s důrazem na profesní charakter transformací části kapacit VOŠ do terciárního/vysokoškolského sektoru vzdělávání, např. formou programu krátkého cyklu.

Změny v obsahu a organizaci vyššího odborného vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání se uskutečňuje podle vzdělávacího programu akreditovaného v souladu s ustanovením školského zákona. MŠMT uděluje akreditaci vzdělávacím programům na základě stanoviska Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání (dále jen „AK VOV“). Nejvíce jsou zastoupeny vzdělávací programy zdravotnických a sociálně-právních oborů (45), následují obory ekonomické (37), umělecké (32) a nejméně bylo projednáno technických oborů (19). AK VOV má dvacet jedna členů, kteří jsou jmenováni ministrem školství z odborníků z vysokých škol, vyšších odborných škol a praxe.

V následujícím období se předpokládá úprava v akreditačním řízení VOV. V případě žádosti o prodloužení platnosti akreditace nebo méně závažné změny ve vzdělávacím programu bude o prodloužení akreditace rozhodovat přímo MŠMT (půjde-li o vzdělávací programy zdravotnických oborů vzdělávání v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví). Pouze v případě, kdy by se jednalo o větší zásah do vzdělávacího programu, mělo by MŠMT povinnost postoupit žádost AK VOV a respektovat její stanovisko. V případě, že dojde k významnější změně vzdělávacího programu, bude žádost postoupena AK VOV. Akreditovat bude možné studium v délce 2 – 3,5 roku. Tyto změny budou promítnuty do stávající právní úpravy.

Z pohledu vzdělávací soustavy je nutné vytvořit taková opatření, která povedou k prostupnosti mezi vyšším odborným a vysokoškolským vzděláváním (prostřednictvím kreditů ECTS). Předpokládanou novelou školského zákona by mohlo být upraveno přijímání uchazečů do prvního ročníku po datu stanoveném v současně platné právní úpravě a případný přestup neúspěšných studentů VŠ na VOŠ.

Opatření:

II.1.5.2 Zavést oborové deskriptory, tj. rámcovou standardizaci výsledků vzdělávání, pro zvýšení kvality vyššího odborného vzdělávání (2012).

II.1.5.3 Vytvořit opatření (úpravou legislativy), která zajistí přenositelnost kreditů ECTS mezi vyšším odborným a vysokoškolským vzděláváním (2013).

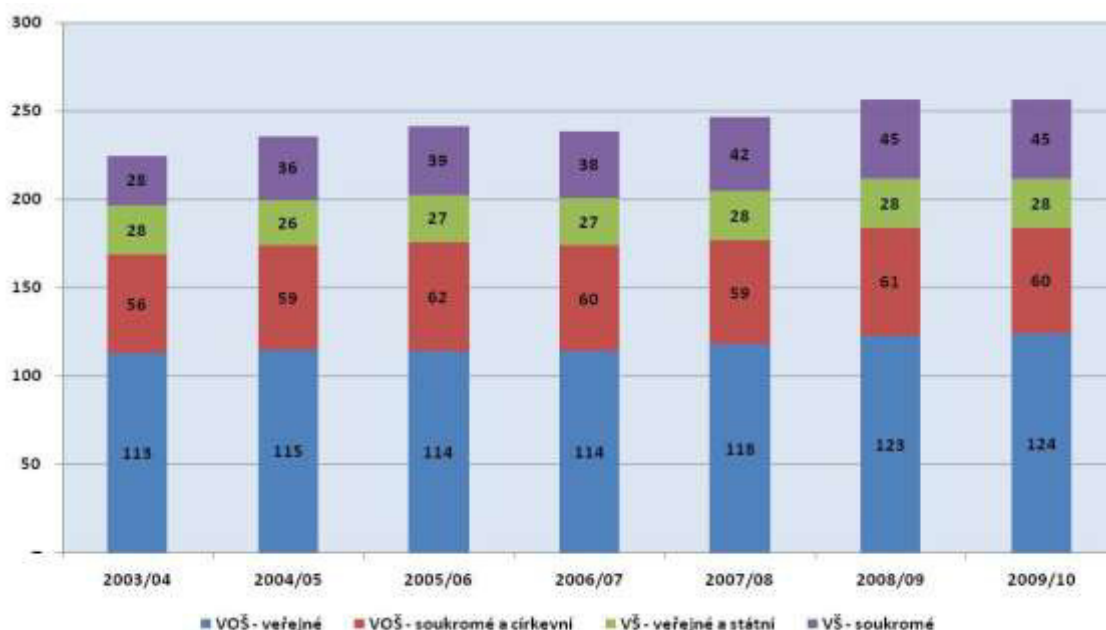
II.1.5.4 Změnit pravidla prodlužování akreditace programů (zejm. tak, aby došlo k zvyšování kvality poskytovaného vzdělávání a provázání jeho výstupů s uplatnitelností na trhu práce) (2013).

II.1.6 PŘÍSTUP K TERCIÁRNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ

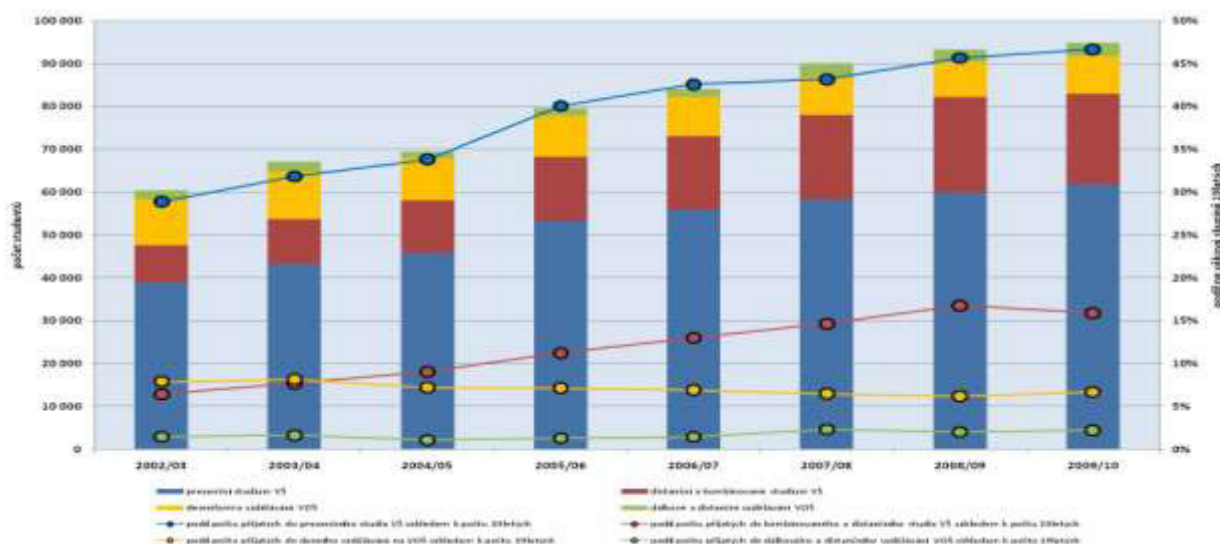
Nabídka institucí poskytujících terciární vzdělávání v ČR se neustále zvyšuje. V roce 2009 nabízelo možnost vzdělávat se v programech terciárního vzdělávání celkem 184 VOŠ a 73 VŠ. Nejvyšší nárůst nabídky od roku 2003 zaznamenáváme u soukromých VŠ, mírný nárůst je patrný také u VOŠ (jak soukromých a církevních, tak i u veřejných), počet veřejných a státních VŠ zůstává stabilní.

Zatímco počet „čerstvých“ absolventů SŠ v posledních letech mírně klesá, počet studentů vstupujících do programů terciárního vzdělávání (především do VŠ) zásadně stoupá. V roce 2009 se hlásilo do těchto programů celkem 156 438 uchazečů (denní i distanční formy studia či vzdělávání, vysoké i vyšší odborné školy), to vše při základně 91 059 čerstvých absolventů (včetně absolventů nástavbového studia, denní i ostatních forem studia). Situace, kdy počet přihlášených na VOŠ a VŠ převyšuje počet absolventů SŠ, je již dlouhodobou normou. Z daného množství studentů bylo u přijímacího řízení úspěšných 80,1 % uchazečů, což činí úspěšnost 77,2 % pro VŠ a 86 % pro VOŠ.

Graf č. 26: Vývoj počtu institucí nabízejících programy terciárního vzdělávání (2003/04-2009/10)

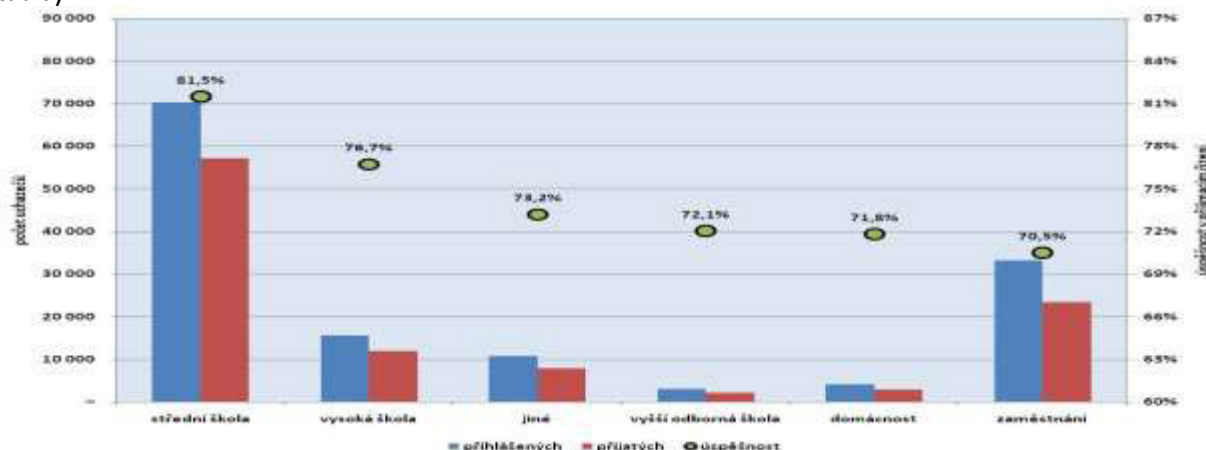
Graf č. 27: Počet poprvé zapsaných do terciárního vzdělávání a jejich podíl na věkové skupině 19letých (2002/03 – 2009/10)

Přístup na vysoké školy

V posledních letech jsme svědky jevu, kdy počet nově přijatých studentů na VŠ je vyšší než počet čerstvých absolventů SŠ, kteří získali maturitní zkoušku, tedy jsou oprávněni pokračovat ve svém studiu na VŠ. Situace je způsobena především neustále se rozšiřující nabídkou vysokoškolského studia (od roku 2003 zaznamenáváme nárůst počtu studentů o více než 50 % - všechny formy studia), dále pak neustále se zvyšujícím průměrným věkem přihlášených do vysokoškolského studia. V posledních letech se již hlásí (poprvé) prakticky stejný počet studentů 19letých jako studentů 20letých.

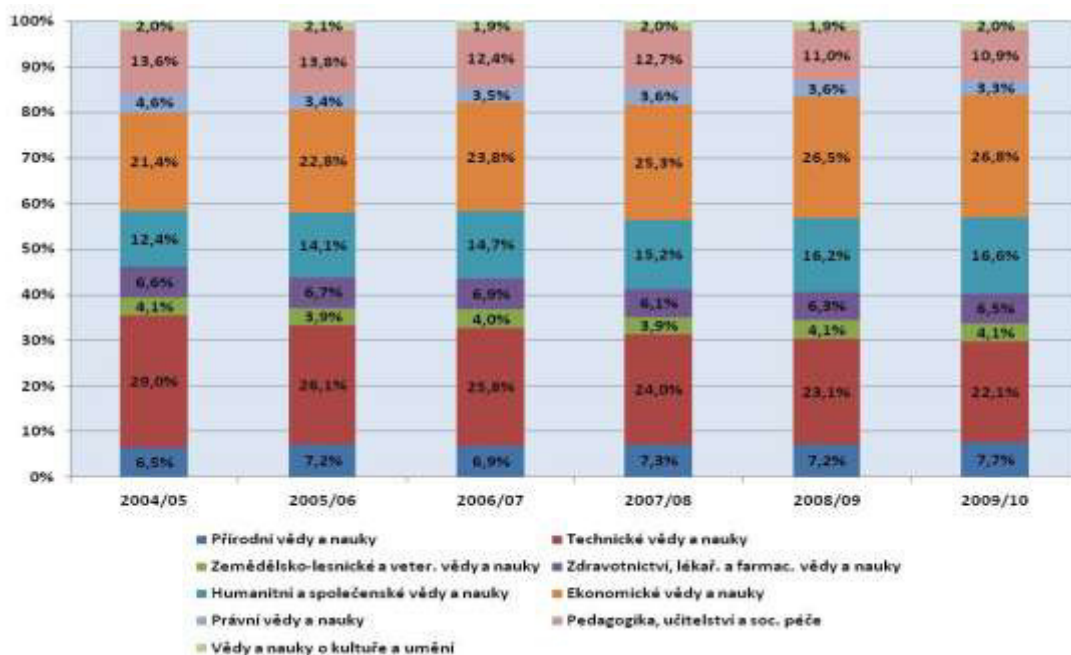
Graf č. 28: Úspěšnost v přijímacím řízení na VŠ dle předchozího působiště v roce 2009/10 (všechny formy studia)

Pozn.: bez uchazečů přicházejících přes Dům zahraničních služeb

V akademickém roce 2009/10 se nejvíce studentů poprvé zapsalo do skupiny studií Ekonomických věd a nauk (takřka 27 %). Zájem o tuto skupinu studií neustále roste, od roku 2004/05 do roku 2009/10 zaznamenala relativní nárůst o více než 5 p.b. Rovněž skupina studií Humanitních a společenských věd a nauk ve stejném období narostla relativně o 4 p.b. Naopak zásadní propad zájmu je zaznamenán ve skupině studií Technických věd a nauk. Za zmiňované období se tato skupina propadla o plných 7 p.b.

Graf č. 29: Poprvé zapsaní na VŠ podle typu studijního programu (2004/05–2009/10)

Finanční zabezpečení, kritéria a termíny realizace vybraných opatření

Index opatření	Znění opatření	Kritérium realizace	Zodpovědnost	Termín realizace	Finanční zabezpečení	
					SR	ESF
II.1.1.2	Zákonem bude umožněno fungování tzv. firemních školek, které umožní rozšířit nedostatečné kapacity v oblasti předškolního vzdělávání	Novela zákona	MŠMT	2012		
II.1.1.3	Pokračovat v metodické podpoře realizace reformy na MŠ	Přístupný elektronický nástroj	MŠMT	minim. do roku 2013	x	x
II.1.1.4	Zvýšit podporu mateřského jazyka ve vzdělávacích programech mateřských škol	Počet upravených ŠVP	MŠMT, obce	průběžně		
II.1.1.5	Tam, kde jsou vhodné podmínky, zejména personální, seznamovat děti s cizím jazykem přiměřeným způsobem odpovídajícím jejich věku a možnostem.	Počet škol s výukou cizích jazyků	MŠMT, obce	průběžně		
II.1.1.6	Začlenit jazykovou přípravu do programu přípravy pedagogů působících v předškolních zařízeních, aby jejich působení v oblasti jazykové propedeutiky nebo i přímo ve výuce konkrétního jazyka bylo co nej kvalitnější.	Počet učitelů MŠ s jazykovou přípravou	MŠMT, obce	od 2012		
II.1.1.7	Připravit opatření pro snížení počtu odkladů nástupu k povinné školní docházce s možností využít nových vzdělávacích programů (od roku 2011)	Počet odkladů nástupu k povinné školní docházce	MŠMT	od 2011		
II.1.2.1	Podpořit realizaci a inovaci vzdělávacích programů (RVP a ŠVP)	Evaluační standardy Doporučené učební osnovy	MŠMT	2013	X	X
				2013	X	X
				2015	X	X
II.1.2.2	Podpořit oblast oborových didaktik a zlepšit úroveň vzdělávání ve spolupráci s fakultami vzdělávajícími učitele a prostřednictvím systému DVPP	Inovované studijní programy VŠ	MŠMT, VŠ	průběžně 2015	X	X
II.1.2.3	Alternativa 1 Doporučovat anglický jazyk jako první cizí jazyk od 3. ročníku základní školy a umožnit v případě volby jiného cizího jazyka jeho výuku jako druhého cizího jazyka nejpozději od 7. ročníku základní školy (do školního roku 2013/2014). Alternativa 2 - Zavést povinně pro všechny žáky anglický jazyk (resp. podpořit finančně, vzděláváním učitelů povinné zavedení anglického jazyka) od 3. ročníku a podporovat povinnou výuku druhého cizího jazyka nejpozději od 7. ročníku základní školy (do školního roku 2013/2014).	% škol s výukou anglického jazyka jako cizího jazyka % škol s výukou anglického jazyka jako cizího jazyka	MŠMT	2012/13		
II.1.2.4	Postupně zavést systém hodnocení výsledků vzdělávání na úrovni 5. a 9. ročníků ZŠ	Plošné hodnocení žáků Výběrové šetření žáků	MŠMT			X
II.1.2.5	Podpořit a zefektivnit proces vlastního hodnocení škol účelnou metodikou procesu a vhodnými autoevaluačními nástroji	Metodika a nástroje vlastního hodnocení	MŠMT			
II.1.2.6	Propojit zpracování vlastního hodnocení školy s připravovaným testováním žáků v 5. a 9. ročnících ZŠ a dalšími nástroji externího hodnocení (např. výsledky maturitní a závěrečné zkoušky)	Výroční zprávy škol				
II.1.2.8	Vytvořit konsenzuální návrh se zainteresovanými stranami (ČŠI, zřizovatelé aj.) žádoucích přístupů propojení autoevaluace a externí evaluace	Vytvořená metodika	MŠMT	do 2012		
II.1.2.10	Provést podrobný rozbor příčin zhoršujících se výsledků českých žáků v mezinárodních šetřeních a navrhnout opatření ke zlepšení tohoto stavu	Analýza PISA a TIMSS,	MŠMT	2011		X
II.1.3.1	Poskytovat cílenou metodickou podporu při implementaci ŠVP do praxe	Doporučené učební osnovy Počet konzultačních návštěv ve školách a e-learning kursů	MŠMT	průběžně	X	X

II.1.3.2	Podpořit střední školy prostřednictvím programu EU peníze školám	Počet podpořených škol	MŠMT	od 2011		X
II.1.3.3	Poskytovat cílenou metodickou podporu	Nového obsah sekce pro SŠ na Metodickém portálu	MŠMT	průběžně, od 2011	X	X
II.1.3.5	Monitorovat podněty pro úpravu kurikula a vzdělávacích programů i pro podporu škol při jeho realizaci.	Počet upravených RVP	MŠMT, MZd (MO,MV,MSp)	od 2012		
II.1.3.6	Dokončit reformu maturitní zkoušky s důrazem na její efektivitu a propojení s přijímacím řízením na VŠ	Zavedení nové maturitní zkoušky Snížení ročních nákladů na realizaci MZ	MŠMT	do 2015	X	X
II.1.3.8	Diskutovat, případně zavést jednotné prvky v profilové části maturitní zkoušky	Zavedení jednotných prvků profilové maturitní zkoušky	MŠMT	od 2011		
II.1.3.9	Ve vybraných oborech vzdělání zavést povinnou maturitní zkoušku z matematiky.	Počet oborů se zavedenou povinnou maturitní zkouškou z matematiky	MŠMT			
II.1.3.10	Dokončit reformu závěrečné zkoušky v oborech vzdělání s výučním listem a zavést ji jako standardní součást do systému odborného vzdělávání	Podíl žáků, kteří vykonali NZZ	MŠMT	2014		X
II.1.3.11	Připravit legislativní úpravy související se zavedením nové závěrečné zkoušky ve všech oborech středního vzdělání s výučním listem	Návrh právních předpisů	MŠMT, (SPD, HK)	2014	X	
II.1.3.12	Zavedení více prvků všeobecné přípravy v oborech vzdělání s výučním listem (zejména matematiky, mateřského jazyka a cizího jazyka)	Počet inovovaných RVP	MŠMT (SPD, HK)	průběžně		
II.1.3.13	Zavést větší míru standardizace v RVP a ŠVP pro oblast praktického vyučování (odborného výcviku, odborné nebo umělecké praxe) realizovaného na pracovištích zaměstnavatelů	Podíl žáků na reálných pracovištích vyšší o 15%	MŠMT, SPD, HK			
II.1.3.14	Podpořit vytváření podmínek pro daňovou stimulaci zaměstnavatelů v souvislosti s realizací praktického vyučování pro školy	Provedená daňová úprava	MŠMT, MF	od 2012		
II.1.3.15	Stimulovat zvýšení počtu žáků v oborech vzdělání s výučním listem, kteří mají uzavřenu smlouvu s budoucím zaměstnatelem	Uzavřené smlouvy	MŠMT, zřizovatelé SŠ, SPD, HK	do roku 2015		
II.1.3.16	Vytvářet modely spolupráce typu škola-zaměstnavatelé -kraj mj. s ohledem na prognózování potřeby pracovních sil v hospodářském sektoru a podpořit v dalším vývoji ty školy, které prokazatelně splňují kritérium spolupráce se sociálními partnery	Dohody o spolupráci	MŠMT, kraje, SPD, HK	průběžně		X
II.1.3.17	Usilovat o sektorové dohody se zaměstnavateli v regionu o předpokládaných požadavcích na vývoj v oblasti pracovních sil prostřednictvím např. sektorových rad zřízených MPSV, popř. jiných sociálních a hospodářských partnerů	Sektorové dohody	MŠMT, kraje, SPD, HK	průběžně		
II.1.3.18	Usilovat o přímou finanční podporu ze strany podnikatelského sektoru i krajů žákům těch oborů středního odborného vzdělání, u nichž panuje dlouhodobý nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce	Realizované finanční podpory	MŠMT, kraje, SPD, HK	průběžně		
II.1.3.19	Podporovat spolupráci odborníků z praxe – zástupců zaměstnavatelů	Počet učitelů vykonávajících praxi v podnicích	MŠMT, kraje, SPD, HK	průběžně	X	
II.1.3.20	V rámci aktualizace opatření Akčního plánu podpory odborného vzdělávání zahrnout opatření, která budou obsahovat podporu technického vzdělávání	Aktualizace Akčního plánu podpory odborného vzdělávání	MŠMT, SPD, HK	průběžně	X	
II.1.3.21	Podporovat vznik "inkubátorů" podnikatelské činnosti žáků středních a vyšších odborných škol sloužících k transferu dosažených výsledků budoucím komerčním uplatněním do nově zakládaných firem např. zřízením pre-seed fondu	Počet podpořených škol	MŠMT, kraje	od 2011	X	
II.1.3.22	Pokračovat v činnosti Národního referenčního bodu	Počet indikátorů kvality	MŠMT, ČŠI	průběžně	X	
II.1.3.23	Aktivní spolupráce na evropských aktivitách sítě EQAVET		MŠMT, ČŠI	průběžně	X	

II.1.3.24	Postupná implementace vybraných nástrojů referenčního rámce EQAVET, zejména vybraných indikátorů, do systému hodnocení odborného vzdělávání a přípravy v ČR	Aplikované nástroje hodnocení	MŠMT, ČŠI	průběžně	X	
II.1.4.2	Podpořit jazykové vzdělávání ve školách prostřednictvím programu EU peníze školám	Počet podpořených škol	MŠMT	do 2015		X
II.1.4.3	Zvýšit podíl kvalifikovaných učitelů cizích jazyků zejména na ZŠ	Podíl kvalifikovaných učitelů cizích jazyků	MŠMT, VŠ	do 2015		
II.1.4.4	Zahájit výuku podle ŠVP na všech jazykových školách	Zahájení výuky podle RVP	MŠMT	2011		
II.1.4.9	Pokračovat v podpoře zavádění RVP do základních škol speciálních	Počet ŠVP + počet škol podpořených v rámci EU Peníze školám	MŠMT	od 2011	X	X
II.1.4.11	Pokračovat v podpoře zavádění RVP do základních uměleckých škol	Zahájení výuky v ZUŠ podle RVP	MŠMT, zřizovatelé ZUŠ	od 2011		X
II.1.4.14	Podpořit realizaci vzdělávacích programů konzervatoří	Počet ŠVP	MŠMT	od 2011	X	X
II.1.4.16	Podporovat příklady dobré praxe v oblasti zájmového vzdělávání s využitím výstupů projektů OP VK.	Příklady dobré praxe	MŠMT	průběžně		X
II.1.5.1	Umožnit v dalším vývoji sektoru VOŠ, aby školy mohly směřovat k vzájemně se doplňujícím typům vzdělávání	Počet VŠ programů Počet programů dalšího vzdělávání	MŠMT	do 2012		
II.1.5.2	Zavést oborové deskriptory, tj. rámcovou standardizaci výsledků vzdělávání, pro zvýšení kvality vyššího odborného vzdělávání	Oborové deskriptory	MŠMT	do 2012		X
II.1.5.3	Vytvořit opatření (úpravou legislativy), která zajistí přenositelnost kreditů ECVET mezi vyšším odborným a vysokoškolským vzděláváním	Legislativní úprava prostupnosti	MŠMT	do 2013	X	
II.1.5.4	Změnit pravidla prodloužování akreditace programů	Úprava pravidel	MŠMT	do 2013	X	

II.2 PODPOROVANÉ OBLASTI

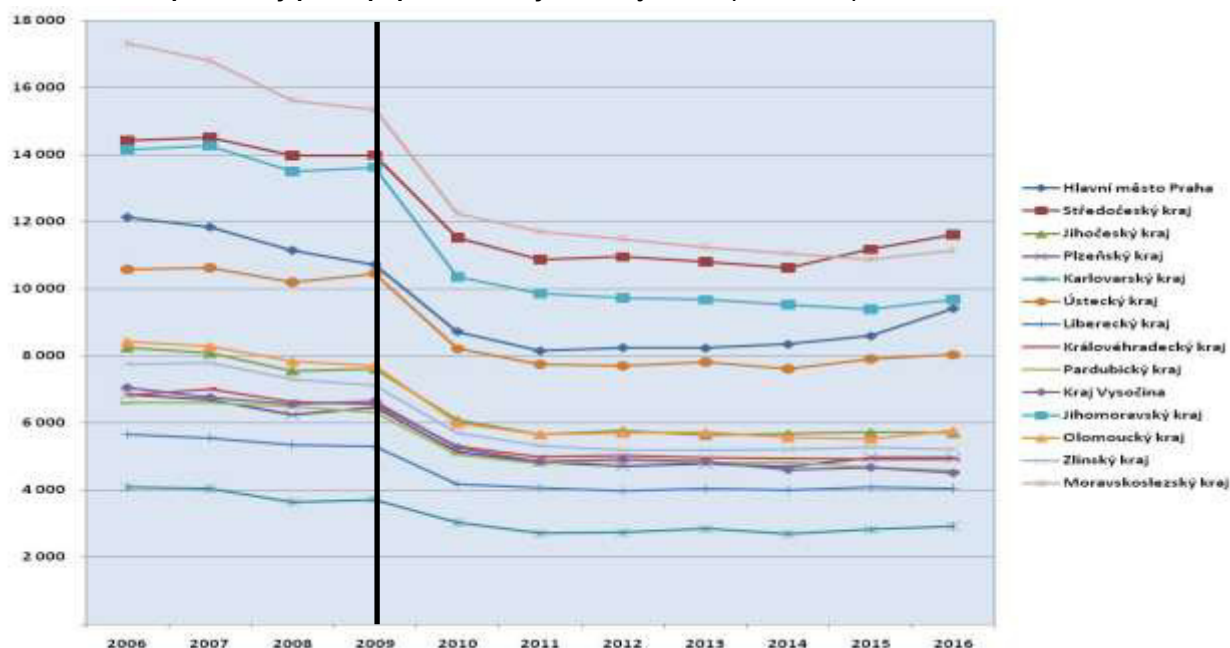
II.2.1 Optimalizace nabídky vzdělávání

Vliv demografického vývoje

Česká vzdělávací soustava nabízí žákům, kteří absolvovali základní školu kromě všeobecných vzdělávacích oborů gymnaziálního vzdělávání a vzdělávání oborů lyceí také širokou nabídku oborů odborného vzdělávání, ať už na středních školách, tak i v konzervatořích. Žáci, kteří absolvovali zmiňované školy, pak mohou dále pokračovat ve svém odborném vzdělávání na vyšších odborných a vysokých školách. V ČR je žákům k dispozici celkem 1423 středních škol, a ačkoliv se jejich počet v posledních letech začal snižovat, s probíhajícím demografickým propadem bude existovat výraznější potřeba pokroku v jejich optimalizaci.

Počty nově vstupujících žáků do SŠ propadnou v období pouhých 3 let (2009-2012) o celých 30 tis. osob. V členění podle jednotlivých krajů jsou propady různé hluboké, zřejmě nejvíce však pocítí úbytek žáků střední školy ve Středočeském, Moravskoslezském, Jihomoravském, Ústeckém kraji a v Praze. Daný fakt je způsoben především skutečností, že se jedná o kraje nejlidnatější, nikoli nejvíce postižené úbytkem osob.

Graf č. 29: Předpokládaný počet populace 15letých v krajích ČR (2010-2015)

Zdroj dat: ČSÚ – časový posun populace

Přiměřená reakce na momentální a budoucí potřeby pracovního trhu je jednou z priorit nejen orgánů státní správy ve školství, ale stejně tak samosprávných územních celků – krajů a obcí. Ti také - jako zřizovatelé škol - budou muset nalézat přiměřený kompromis mezi nabídkou vzdělávacích služeb na straně jedné a následnou uplatnitelností absolventů škol na straně druhé. Při očekávaném procesu optimalizace sítě škol bude muset být posuzována existence každé jednotlivé školy komplexně a s přihlédnutím ke všem ukazatelům vývoje školské soustavy v kraji.

Za těchto okolností se dá očekávat (pokud jednotliví zřizovatelé středních škol již nezačali reagovat na blížící se stav), že se ještě více posílí počet žáků přijímaných do oborů vzdělání s maturitou a naopak při nezměněných podmínkách budou výrazně oslabeny obory vzdělání s výučním listem. Navíc se dá očekávat zvýšení podílu žáků všeobecného středního vzdělávání s maturitou proti odbornému střednímu vzdělávání s maturitou.

Žáci si **stále častěji ke svému studiu na SŠ volí maturitní obory** a dá se očekávat, že v probíhajícím populačním propadu budou volit i nadále **obory gymnázií** (Obecná příprava). Ze všech nově přijatých žáků do SŠ je to takřka 20 %. Z maturitních oborů si žáci dále volí skupinu **oborů Ekonomika a administrativa**, a to v necelých 10 % případů.

Graf č. 30: Střední varianta¹⁶ vývoje oborové struktury nově přijatých žáků do SŠ (2002/03-2015/16)

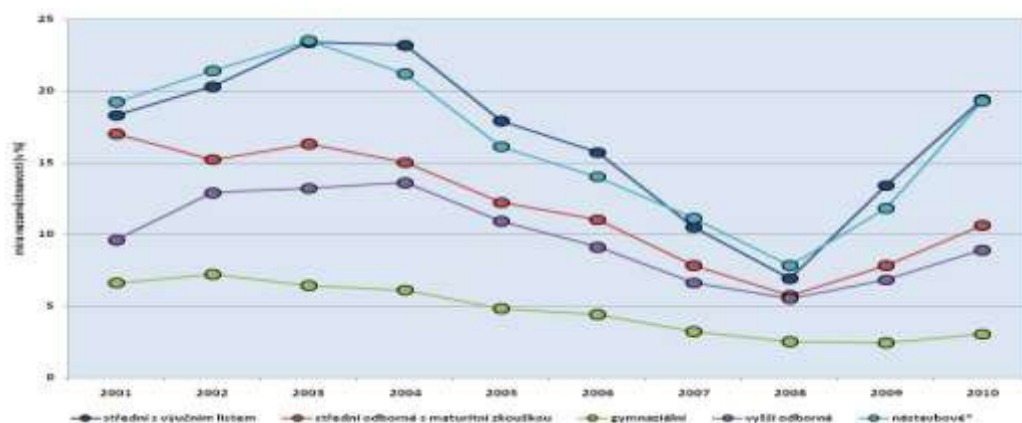
Zdroj dat: ÚIV, NÚOV

V posledních několika letech procházel a nadále prochází český pracovní trh výraznými výkyvy. Ačkoliv absolventi patřili vždy k rizikovým skupinám ekonomicky aktivních obyvatel, dařilo se v posledních letech míru jejich nezaměstnanosti zásadně snižovat a to díky několik let trvajícimu zájmu zaměstnavatelů (především o absolventy technických oborů).

Zatímco od roku 2004 se nezaměstnanost čerstvých absolventů jak středních, tak i vyšších odborných škol neustále snižovala až k minimu, kterého dosáhla v roce 2008, počínaje tímto rokem nezaměstnanost absolventů dramaticky roste (viz následující graf). V dubnu 2010 bylo v ČR celkem 14 797 nezaměstnaných čerstvých absolventů středních a vyšších odborných škol.

¹⁶ Za předpokladu zachování podílu nově přijatých do skupin oborů jako ve školním roce 2009/10

Graf č. 31: Míra nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů dle úrovně dosaženého vzdělání v letech 2001–2010

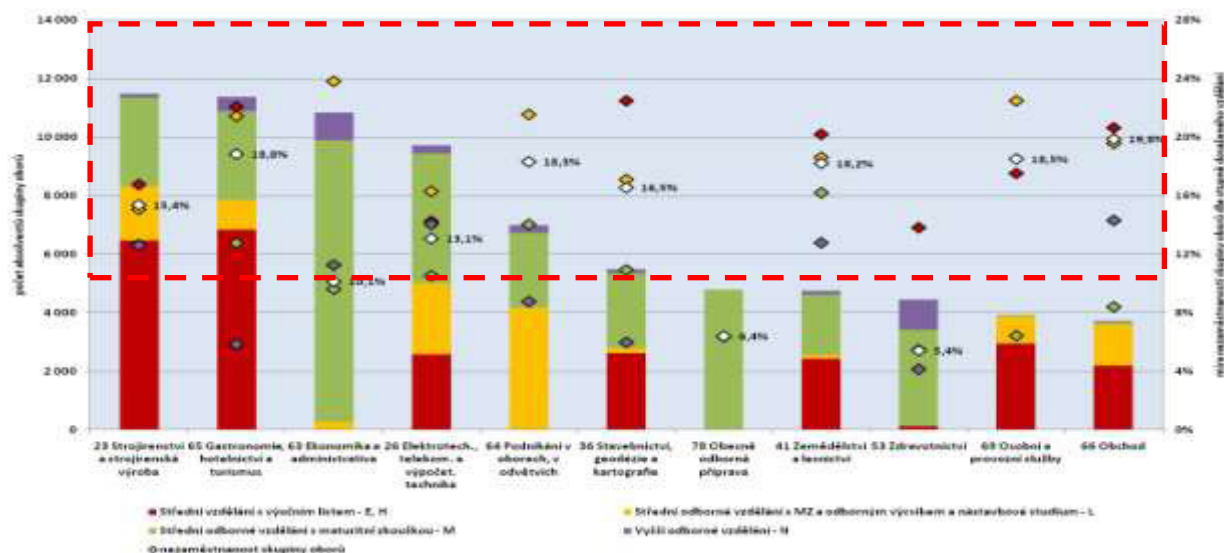
*) včetně vyučených s maturitní zkouškou a odborným výcvikem
Zdroj dat: NÚOV

K tomuto trendu vývoje nezaměstnanosti absolventů (který ale má v posledním období vzrůstající tendenci) je však třeba přidat další faktory, které ohrožují stabilitu dosavadních poměrů ve struktuře oborů a škol středního vzdělávání.

Ve školním roce 2010/11 měl žák, který absolvoval základní anebo střední školu, možnost přihlásit se do 31 skupin oborů středního či vyššího odborného vzdělávání.

Z těchto skupin oborů ovšem jen čtyři skupiny oborů měly v tomto roce více než 10 000 absolventů (nejvíce pak skupina oborů Obecná příprava - gymnaziální vzdělávání).

Graf č. 32: Absolventi ve středním a vyšším odborném vzdělávání podle stupně dosaženého vzdělání, jejich struktura a míra nezaměstnanosti (duben 2010)¹⁷ - celostátní přehled

Pozn.: Jedná se o absolventy, kteří své vzdělávání ukončili v roce 2009

Vysvětlení: sloupce se týkají absolutního počtu absolventů, kosočtverečky procenta nezaměstnanosti

Zdroj dat: NÚOV

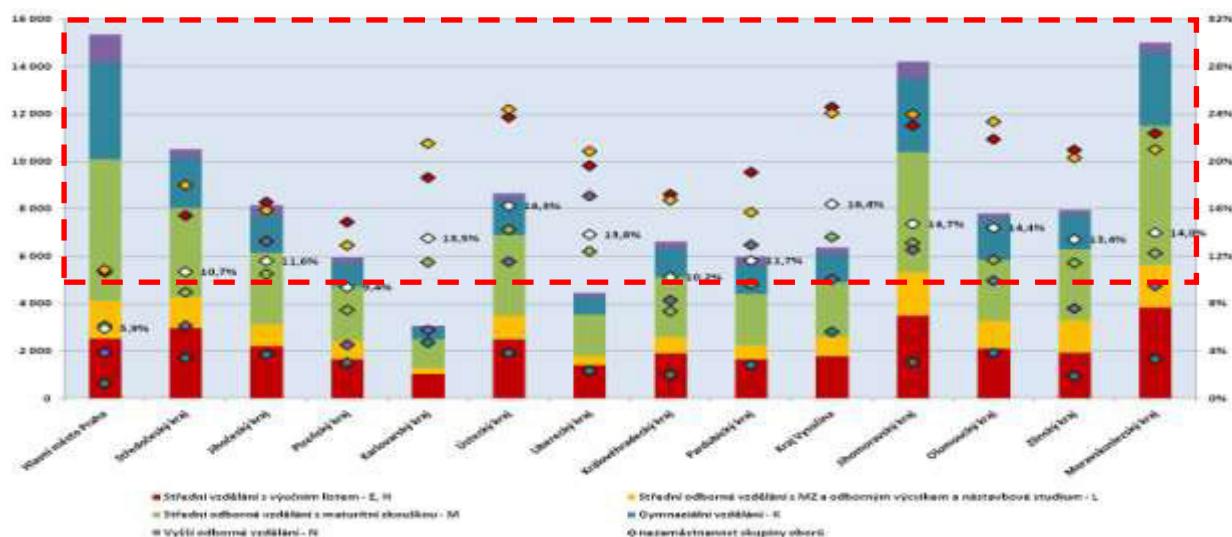
Následující graf názorně demonstuje situaci v nezaměstnanosti absolventů skupin oborů s více než 3000 absolventy v rámci celé ČR v roce 2010. Za alarmující stav v uplatnitelnosti absolventů je potřeba brát ty

¹⁷ Skupiny oborů s více než 3000 absolventů, bez skupiny oborů Obecná příprava (gymnaziální vzdělávání)

skupiny oborů (a to v členění dle stupně dosaženého vzdělání), které jsou ohraničeny červenou přerušovanou čarou (nezaměstnanost vyšší než 10 %).

Obdobnou situaci, tentokrát ovšem v krajském členění, lze demonstrovat na dalším grafu. Je jednoznačné, že např. postavení absolventa středního vzdělání poskytujícího vzdělání s výučním listem v kraji Ústeckém anebo absolventa vyššího odborného vzdělání v kraji Libereckém je zcela diametrálně odlišné než postavení libovolného absolventa v Praze.

Graf č. 33: Absolventi ve středním a vyšším odborném vzdělávání dle stupně dosaženého vzdělání, jejich struktura a míra nezaměstnanosti v krajích ČR (2010)

Pozn.: Jedná se o absolventy, kteří své vzdělávání ukončili v roce 2009

Absolventi jsou řazeni do krajů podle sídla školy, kterou studovali (ne podle místa bydliště)

Vysvětlení: sloupce se týkají absolutního počtu absolventů, kosočtverčky procenta nezaměstnanosti

Zdroj dat: NÚOV

Z uvedených přehledů vyplývá, že nejvíce nezaměstnaných absolventů v dubnu 2010 měla skupina oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus, a to více než 2000. Co se týče míry nezaměstnanosti, nejvyšší dosahovaly skupiny oborů Textilní výroba a oděvnictví (22,1 %) ¹⁸ a Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (21,1 %).

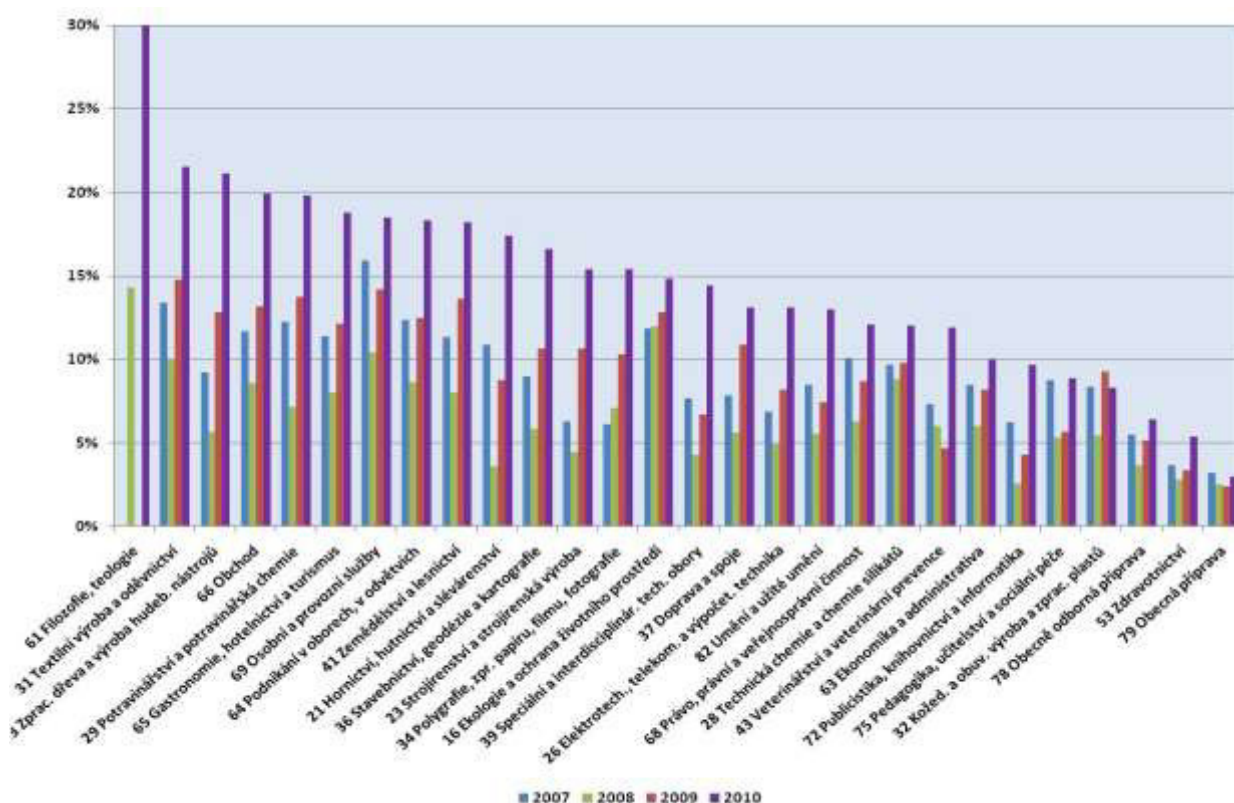
Z krajského hlediska se míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů pohybovala v dubnu 2010 v rozmezí od cca 6 % nezaměstnaných v Praze do více než 16 % nezaměstnaných v kraji Vysočina. V absolutních číslech je největší počet absolventů, kteří nenalezli zaměstnání do 1 roku od úspěšného absolvování školy, v krajích Moravskoslezském a Jihomoravském (cca 2100).

Je však zřejmé, že nastartování nového pozitivního trendu ve vývoji nezaměstnanosti, jaký nastal v letech před nástupem ekonomické krize (do roku 2008), zřejmě ve výhledově krátké době nelze očekávat.

V tabulce č. 2 uvádíme skupiny oborů vzdělání, které se z pohledu MŠMT jeví jako nejvíce problémové, a to na úrovni stupně získaného vzdělání v nejhůře nezaměstnaností postižených krajích ČR.

¹⁸ Ze statistiky byla vyjmuta skupina oborů Filozofie, teologie, která produkuje minimální množství absolventů.

Graf č. 35: Nezaměstnanost absolventů skupin oborů v letech 2007-2010

Zdroj dat: NÚOV

Pozn.: skupiny oborů seřazeny podle výše nezaměstnanosti v roce 2009

Tab. č. 2: Problémové skupiny oborů v členění dle stupně získaného vzdělání

střední vzdělání s výučním listem	střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem + nástavbové studium	střední vzdělání s maturitní zkouškou	vyšší odborné vzdělání
Gastronomie, hotelnictví a turismus (Moravskoslezský kraj, Jihomoravský kraj, Ústecký kraj)	Podnikání v oborech, v odvětvích (Ústecký kraj, Zlínský kraj, Moravskoslezský kraj)	Podnikání v oborech, v odvětvích (Moravskoslezský kraj, Ústecký kraj, Zlínský kraj)	Ekonomika a administrativa (Olomoucký kraj, Liberecký kraj, Moravskoslezský kraj)
Zemědělství a lesnictví (Moravskoslezský kraj, Ústecký kraj, Karlovarský kraj, Zlínský kraj)	Obchod (Ústecký kraj, Pardubický kraj, Moravskoslezský kraj)	Gastronomie, hotelnictví a turismus (Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Jihomoravský kraj)	Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (Pardubický kraj, Jihomoravský kraj, Středočeský kraj)
Osobní a provozní služby (Ústecký kraj, Vysočina, Jihomoravský kraj)	Osobní a provozní služby (Moravskoslezský kraj, Ústecký kraj, Pardubický kraj)	Zemědělství a lesnictví (Zlínský kraj, Liberecký kraj, Moravskoslezský kraj)	
Obchod (Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Vysočina, Pardubický kraj)		Ekologie a ochrana životního prostředí (Jihomoravský kraj, Plzeňský kraj, Vysočina)	
Potravinářství a potravinářská chemie		Právo, právní a veřejnosprávní činnost	

(Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Olomoucký kraj)		(Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj, Vysočina)	
Textilní výroba a oděvnictví (Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Vysočina)			
Technická chemie a chemie silikátů (Ústecký kraj, Pardubický kraj, Středočeský kraj)			

Metodika výběru skupin oborů vzdělání se špatnou uplatnitelností čerstvých absolventů na trhu práce

Mezi jednotlivými skupinami oborů, ale i mezi jednotlivými obory vzdělávání nacházíme výrazně rozdílné výsledky v uplatnitelnosti absolventů. V časovém horizontu nacházíme množství statistik vymykajících se obvyklým trendům, rozdílná je rovněž uplatnitelnost územní, kdy i v rámci příslušného kraje nacházíme diametrální rozdíly anebo různou uplatnitelnost v jednotlivých stupních získaného vzdělání v rámci oboru vzdělání. Na základě těchto rozdílných dat byla zvolena kritéria ke zhodnocení uplatnitelnosti jednotlivých skupin oborů vzdělání, a to i na úrovni stupně získaného vzdělání. Nejdůležitějším kritériem je dlouhodobá nezaměstnanost (od dubna 2007 do dubna 2010). Ze skupin oborů jsou vybrány ty, u kterých byla zjištěna po celou zkoumanou dobu nezaměstnanost, která byla vyšší, než je průměr za všechny skupiny oborů, a to i na úrovni stupně získaného vzdělání. Dalším kritériem je početnost, tedy množství absolventů, které příslušná skupina oborů produkuje na trh práce (viz předchozí tabulka).

Zdroj dat: NÚOV

Z výše uvedeného vyplývá, že všechny kraje zřejmě budou muset přistoupit k nějakým opatřením ve struktuře škol a školských zařízení, která si vynutí postupující demografický pokles. V každém kraji ale může úprava struktury škol a

jejich oborového portfolia být uskutečněna s různou mírou intenzity zásahů do současné struktury, protože každý kraj má jinou výchozí pozici i podmínky pro optimalizaci skladby oborů i počtu středních (popř. vyšších odborných) škol. V příloze č. IV je uveden meziroční přehled míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů skupin oborů vzdělání s výučním listem a skupin oborů vzdělání s maturitní zkouškou v jednotlivých krajích ČR.

Je zřejmé, že pro potřeby optimalizace sítě škol nemůže být jediným kritériem uplatnitelnost absolventů škol v praxi, jakkoliv jde o veličinu zásadního významu.

Proto je třeba do portfolia řešených problematických oblastí při analýzách krajů zahrnout rovněž:

- rozmístění vzdělávacích kapacit v regionu v případě stejných nebo příbuzných oborů vzdělání,
- úroveň financování jednotlivých oborů vzdělávání (oborové normativy),
- potenciál kapacit terciárního vzdělávání v návaznosti na středoškolské vzdělávání, apod.

Opatření:

II.2.1.1 V každém kraji provést **analýzu struktury škol a školských zařízení a v případě středních a vyšších odborných škol také strukturu vyučovaných oborů vzdělání** podle dostupných údajů o demografickém vývoji s výhledem nejméně do roku 2015.

II.2.1.2 Na základě této analýzy připravit **strategii optimalizace** (pokud už není hotova) sítě středních škol a oborové skladby středních a vyšších odborných škol a kapacit oborů vzdělání škol (obdobně i kapacit školských zařízení) s ohledem na uplatnění budoucích absolventů těchto oborů a na případné místní specifické odlišnosti.

II.2.1.3 Při přípravě a při aplikaci strategie optimalizace v kraji je do roku 2014 při dodržení stanovených kritérií rozvoje regionálního školství uvedených v tabulce č. 3 a vývojových ukazatelů stanovených v tabulce č. 4 **doporučeno:**

- **snížit do roku 2013/2014 celkový počet žáků** v oborech vzdělání s maturitní zkouškou (a v oborech vyššího odborného vzdělávání) ve veřejných středních a vyšších odborných školách

o 15-20% (resp. **nezvyšovat** kapacitu soukromých a církevních středních a vyšších odborných škol),

- při změnách ve struktuře škol a struktuře jejich oborového portfolia podle místních podmínek přihlídnout k následujícím parametrům:
 - podporovat obory s technickým zaměřením, v případě přírodovědných oborů pak ty, jejichž absolventi nemají problémy s uplatněním na trhu práce,
 - potřebnému minimálnímu počtu žáků v denní formě vzdělávání k dosažení ekonomické efektivity (a zachování pedagogické úrovně) vzdělávání,
 - škola poskytuje vzdělání ve více formách a stupních vzdělávání,
 - škola realizuje celoživotní vzdělávání a rekvalifikace,
 - kladné hodnocení školy v inspekční zprávě ČŠI (např. alespoň v jednom bodu hodnocení příklad dobré praxe),
- změny v oborové struktuře **projednat** se zástupci **sociálních partnerů** v kraji.

II.2.1.4 Tyto ukazatele **aplikovat při procesu schvalování změn v krajích a rozhodování MŠMT** při zápisech do rejstříku škol a školských zařízení včetně změnového řízení.

Tabulka č. 3: Kritéria rozvoje středního a vyššího regionálního školství

Kritéria rozvoje vyplývají z potřeby zajištění užšího souladu oborové struktury škol s požadavky trhu práce i z převažujícího nadbytku kapacit.

1.	Do struktury oborů odborného vzdělávání s maturitní zkouškou i výučním listem může být zařazen nebo kapacitně posílen jen obor, který bude odpovídat předpokládaným nebo očekávaným dlouhodobým budoucím potřebám trhu práce, a který bude nahrazovat jiný aktivní nevyhovující obor vzdělání. Ohled bude brán na strategii regionálního rozvoje příslušného kraje (ekonomický a sociální vývoj, potřeby kvalifikované pracovní síly, analýzy uplatnění absolventů příslušné skupiny oborů na trhu práce) a další faktory, jako je například vzdálenost jiné školy, která má stejný nebo příbuzný obor zařazen ve své nabídce vzdělávání.
2.	V případě zařazení nových oborů vzdělání, které mají unikátní obsah nebo jsou jedinečné v rámci ČR, bude k jejich novému zařazení do oborového portfolia v jiné škole (i jiném kraji) nutná dohoda v rámci Asociace krajů a s MŠMT (např. v případě oborů vzdělání z oblasti rybářství, vinařství, obory ze skupiny oborů 82 Umění a užité umění ...).
3.	Při redukci kapacit středního vzdělávání by měl být utlumen obor , jehož absolventi vykazují výrazně vyšší míru nezaměstnanosti, než je průměr kraje (posuzuje příslušný kraj); obory, do kterých se více než 3 roky nepřijímalo, budou ve smyslu ustanovení školského zákona vymazány, ledaže by v těchto školách probíhala rekvalifikace podle zvláštního zákona ¹⁹ .
4.	Náhradou za aktivní nevyhovující obor vzdělání (např. z hlediska problémů s umístěním absolventů) může být podpořen obor všeobecného vzdělávání (s výjimkou 6 a 8letých gymnázií) a s přihlédnutím ke stávajícímu zastoupení kapacit všeobecného vzdělávání v jednotlivých krajích).
5.	Nepředpokládá se vznik nových středních škol ani míst poskytovaného vzdělání vzhledem k dostačující nabídce širokého spektra oborů vzdělávání středního vzdělávání a disponibilní kapacitě škol. Pokud výjimečně a v odůvodněných případech taková seriózně podložená potřeba nastane, bude brán ohled na strategii regionálního rozvoje a na dlouhodobý záměr příslušného kraje a další faktory (viz první odrážka); rozvoj škol zřizovaných pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami by měl být posuzován odděleně s přihlédnutím k jejich specifikům.
6.	Při zařazování nové střední školy nebo oboru bude, pokud nebudou naplněna výše uvedená kritéria, respektováno zdůvodněné negativní stanovisko kraje.
7.	Zařazení nové vyšší odborné školy nebo zvýšení kapacity stávající vyšší odborné školy může být doporučeno pouze v případě realizace vzdělávacího programu oboru vzdělání, který má ojedinělý charakter v daném regionu a jehož koncepce vznikla na základě projevené dlouhodobé společenské potřeby příslušně vzdělaných odborníků na trhu práce. Cílem musí být stabilizace v sektoru vyšších odborných škol a jejich provázání se studiem bakalářských studijních programů VŠ v regionu.

¹⁹ Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Kritéria přijímání do středních škol

Kritéria přijímání na SŠ jsou zohledňována v dlouhodobých záměrech od roku 2002 a byla nastavena již Národním programem rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha) v roce 2001. Od té doby prošla česká vzdělávací soustava několika významnými změnami, které přinejmenším znesnadňují další udržitelnost všech uvedených kritérií (např. SŠ dále nedělí na typy škol, ale podle stupňů vzdělání, konzervatoře již nejsou typem SŠ a staly se samostatným druhem škol, započítávají se děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami do těchto kritérií). Kritéria DZ 2007 jsou uvedena v samostatném vyhodnocení DZ 2007. Z uvedených důvodů musí být tímto DZ nastavena kritéria nová, která lépe reflektují aktuální právní stav a potřeby českého školství, jsou ovšem pokud možno co nejvíce podobná kritériím původním tak, aby byla alespoň částečně zabezpečena jejich kontinuita.

Tabulka č. 4: Kritéria přijímání do středních škol

DZ ČR 2011 (upravená kritéria)	
Výchozí stav (hodnocení za školní rok 2009/10) Požadovaný stav v DZ 2015	
1. Podíl počtu nově přijatých žáků do maturitního studia SŠ (včetně nástavbového studia)²⁰	
Podíl nově přijatých žáků do maturitního studia každoročně stoupá, v roce 2009/10 dosáhl 70,8 %; tím bylo naplněno původní kritérium.	Je žádoucí, aby se tento podíl nezvyšoval a nepřesáhl (celostátně) hranici 68 %.
2. Podíl počtu nově přijatých do nástavbového studia²¹	
Podíl nově přijatých do všech forem nástavbového studia k počtu absolventů středního vzdělávání s výučním listem činil v roce 2009/10 více než 70 %. U nově přijatých do denní formy studia to bylo cca 35 %.	Vzhledem k zavedení společné části do systému maturitní zkoušky lze očekávat snížení zájmu o nástavbové studium. Nově předkládané hodnoty podílu přijatých uchazečů k počtu absolventů středního vzdělávání s výučním listem činí u všech forem studia v celé ČR 40 % a v případě denní formy vzdělávání 20 %. Mohou se však vyskytnout rozdíly mezi kraji.
3. Poměr mezi všeobecným vzděláváním, odborným vzděláváním s maturitní zkouškou a odborným vzděláváním bez maturitní zkoušky (nově přijatí do 1. ročníku SŠ a středním školám odpovídajících ročníků 6 a 8letých gymnázií, bez nástavbového a zkráceného studia, denní forma vzdělávání)	
Poměr mezi všeobecným vzděláváním, odborným vzděláváním s maturitní zkouškou a odborným vzděláváním bez maturitní zkoušky v roce 2009/10 byl 23,9 % : 44,2 % : 31,8 %. (Údaje za školní rok 2010/11 – 24,7 % : 43,4 % : 31,9 %).	Vzhledem k propadajícím se hodnotám počtu přijímaných uchazečů v důsledku demografického poklesu lze očekávat nárůst podílu u maturitních oborů. Podíl maturitních a nematuritních oborů je žádoucí udržet v poměru 70%: 30%. V případě podílu mezi všeobecným a odborným středním maturitním vzděláváním se předpokládá krajová diverzifikace. Hodnoty mezi všeobecným a odborným maturitním vzděláváním se navrhuje 25 – 32% : 38 – 45% s přihlédnutím ke krajským odlišnostem.
4. Podíl počtu přijímaných do prvních ročníků SŠ zakončených výučním listem vzhledem k počtu absolventů ZŠ (denní forma vzdělávání)	
V posledních letech se podíl přijímaných do SŠ zakončených výučním listem vzhledem k absolventům ZŠ stabilizoval, v roce 2009/10 dosáhl hodnoty 40,7 % (což odpovídá 31,1 % ze všech nově přijatých do SŠ).	Dá se předpokládat, že s nastupujícím demografickým propadem se sledovaná hodnota sníží, neměla by však klesnout pod 30 % absolventů ZŠ.

²⁰ Denní forma vzdělávání, bez žáků zkráceného studia, žáci 8 a 6letých gymnázií jsou započtení v ročnících odpovídajících prvnímu ročníku středních škol

²¹ Absolventy SŠ s výučním listem je myšlena skupina všech absolventů denního studia středního vzdělávání s výučním listem (kategorií E i H) v předchozím školním roce

5.	Podíl počtu žáků odcházejících ze ZŠ do 6 a 8letých gymnázií
Podíl žáků odcházejících ze ZŠ dosáhl v roce 2009/10 12,9 % – u odchodu z 5. ročníku ZŠ na 8letá gymnázia dosáhl 10,2 % a podíl odcházejících ze 7. ročníku ZŠ do 6letých gymnázií 2,7 %.	V následujících letech by se měl tento podíl snížit až k 5-10 % (s výjimkou Prahy, která bude předmětem dalšího jednání), v žádném případě by se však neměl u žádného z krajů (ani meziročně) navyšovat.

Pozn.: data dle nových kritérií

Komentář ke kritériu 3: Navrhovaný podíl vyplývá jak z demografického poklesu v příslušné věkové skupině, tak ze snížení kapacit o navrhovaných 15-20% u škol všech typů středoškolského vzdělávání (tedy i vzdělávání v gymnáziích a lyceích). Při zachování (nenavyšování) kapacit v gymnáziích a lyceích by jejich podíl tvořil maximálně 32 %.

II.2.2 PODPORA PEDAGOGICKÝM PRACOVNÍKŮM

Práce učitele se v posledním období stala mnohem náročnější – časově, složitostí i psychickým vypětím. Vzrostly nejen povinnosti a odpovědnosti učitele, ale rozšířily se také požadavky na jeho kompetence, postoje a charakterové rysy.

V souladu se závěry Rady EU²² jsou **kvalifikovaní a vysoce motivovaní učitelé nejdůležitějším článkem při vzdělávání nastupující generace**, proto je důležité je získat a udržet a zajistit jejich co nejlepší přípravu a profesní rozvoj. To lze dosáhnout nejen zvýšením atraktivity a prestiže profese, ale také **zlepšením platových podmínek**, a proto bude MŠMT usilovat o zvýšení platů (nejen) začínajících učitelů. Důležitou

součástí platového ohodnocení učitele je také zajištění perspektivy **kariérního postupu** podle funkční specializace a kvalifikačních úrovní založených především na kvalitě jejich práce, zkvalitněním přípravy na vysokých školách a vybudováním motivujícího systému profesního rozvoje.

S růstem požadavků na dovednosti a kompetence lidí vstupujících na trh práce rostou výrazně rovněž požadavky kladené na profesi učitele. Je zapotřebí zajistit systematický celek zahrnující jak vysoce **kvalitní počáteční vzdělávání** učitelů, tak i souvislý postup **dalšího profesního rozvoje**, díky němuž budou učitelé získávat dovednosti aktuálně potřebné pro výkon své profese.

Zdroj dat: Středisko vzdělávací politiky PedF UK, Evaluce, učitelé a vývoj středního školství v ČR, Praha 2008

Vzdělávání pedagogických pracovníků

Počáteční vzdělávání

Společenské přeměny, které spolu s novými trendy a pohledy na vzdělávání ovlivňují české školství, zasahují do nového pohledu na učitelskou profesi a odráží se ve strategii přípravného a dalšího vzdělávání učitelů.

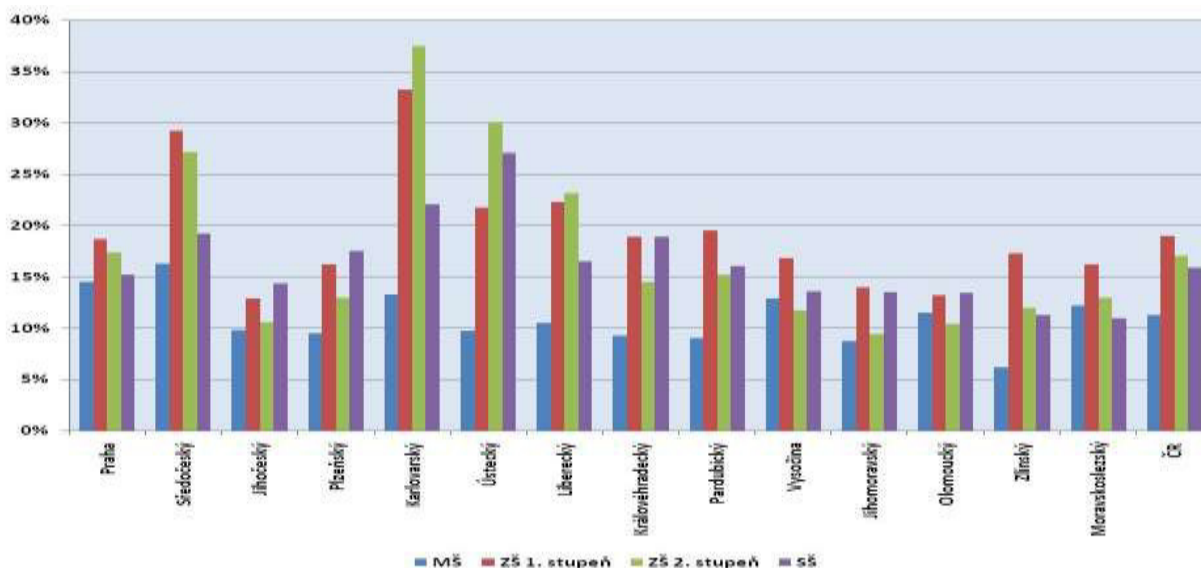
Příprava učitelů na VŠ se vzhledem k měnícím se požadavkům praxe mění jen postupně. Změny probíhají dosud nesystematicky, rozdíly jsou patrné mezi fakultami, katedrami i jednotlivci. Výuka podle ŠVP klade důraz na rozvoj klíčových kompetencí dětí a žáků a potřebné gramotnosti. Mezi učiteli jsou ovšem velké rozdíly v dovednostech takto vyučovat. Je proto nutné, aby se budoucí učitelé již na VŠ seznamovali s kurikulární reformou, rámcovými vzdělávacími programy a klíčovými kompetencemi, čemuž je potřeba připravit i změnu struktury, obsahu i organizaci výuky. Jednou z nejčastějších připomínek k počátečnímu vzdělávání učitelů je také

²² Závěry Rady ze dne 26. listopadu 2009 o profesním rozvoji učitelů a vedoucích pracovníků škol, (2009/C 302/04)

nedostatečné zastoupení vlastní pedagogické praxe, která v současnosti zahrnuje cca 4% studijního programu. V návaznosti na počáteční vzdělávání je nutné začínajícím učitelům také poskytovat cílenou systematickou podporu zkušených uvádějících pedagogů²³.

Závažným problémem je **vysoký počet nekvalifikovaných** pedagogických pracovníků, především v základním vzdělávání. Mezi nekvalifikovanými učiteli má celkově největší podíl věková skupina pod 35 let. Ze statistik ÚIV vyplývá, že se celková míra nekvalifikovanosti učitelů v regionálním školství během posledních čtyř let významněji neměnila. Trend mírného zlepšování je sice možno sledovat v případech 1. stupně základních škol nebo ve středních školách, ale opačný trend lze pozorovat u mateřských škol.²⁴ Problémem je také nedostatečná nabídka distančních a kombinovaných forem studia, jehož absolvováním mohou nekvalifikovaní pedagogičtí pracovníci, kteří by rádi ve školství zůstali, odbornou kvalifikaci získat.²⁵

Graf č. 36: Podíly nekvalifikovaných učitelů podle kraje

Zdroj dat: Analýza kvalifikovanosti a aprobovanosti, 2009 (ÚIV)

Další vzdělávání pedagogických pracovníků a motivující systém profesního rozvoje učitelů

Pro další zajištění profesního rozvoje pedagogických pracovníků je důležitý **efektivní systém DVPP**, ve kterém budou stanoveny podmínky, způsob hodnocení vzdělávacích programů a jeho financování. V dalším období bude přínosné navrhnout systém podpory profesního rozvoje pedagogů zaměřený na celoživotní zvyšování kvality jejich práce ve vazbě na osobní kvalifikační a profesní předpoklady.

V uplynulém období byla realizována široká škála **kurzů DVPP** poskytovaných akreditovanými vzdělávacími institucemi. Kurzy jsou poskytovány na základě zjišťování potřeb učitelů, nevychází většinou ale z vyhodnocování výuky podle ŠVP. Podle výsledků inspekcí ČŠI ředitelé škol a většinou i pedagogičtí pracovníci zcela jednoznačně upřednostňují krátkodobé semináře a školení před ostatními formami kurzů. Tato preference souvisí především s obtížemi v zajištění zastupitelnosti chybějících učitelů ve výuce a vzdělávání. V současnosti se střetává zvýšená potřeba DVPP s poklesem finančních zdrojů i omezenými možnostmi škol uvolňovat

²³ V roce 2010 vydala Evropská komise příručku k podpoře nových učitelů při jejich uvádění do praxe - Developing coherent and system-wide induction programmes for beginning teachers: a handbook for policymakers, in <http://www.ksill.net/Documents/Teachers%20and%20Trainers%202010%20Policy%20handbook.pdf>

²⁴ Analýza kvalifikovanosti učitelů a návrhy doporučení pro podpůrné projekty ESF, 2009

²⁵ MŠMT připravilo novelu zákona o pedagogických pracovnících, jejímž cílem bylo napomoci ke zlepšení pracovních podmínek pedagogických pracovníků. Z hlediska provozu škol byla důležitá poslanceká novela zákona, která změnila termíny pro zahájení studia k získání odborné kvalifikace nekvalifikovaných pedagogických pracovníků (z roku 2009 na rok 2014). Vládní novela zákona z roku 2010 přinesla zejména úpravu pracovní doby pedagogických pracovníků, resp. jejich přítomnosti na pracovišti, úpravu přespočetných hodin a volna k samostudiu

pracovníky na prezenční formy DVPP, dalším problémem je nepřehlednost vzdělávacích nabídek. Situaci rovněž ztěžuje administrativně náročný systém akreditací DVPP i skutečnost, že neexistuje ucelený způsob evaluace vzdělávacích akcí a vzdělavatelů a jeho využití pro zkvalitňování DVPP.

Další vzdělávání učitelů je třeba obohatit o různé formy individuálního metodického vedení (mentoring, koučování, využití videotréninku), názorného příkladu (hospitace, návštěvy škol), vzájemného učení, monitorování dosažených kompetencí a spolupráce učitelů i celých škol síťování).²⁶

Opatření

II.2.2.1 Zvýšit kvalitu počátečního vzdělávání pedagogických pracovníků (průběžně):

- vypracovat **profil absolventa** počáteční přípravy učitelů, který bude definovat požadavky učitelské způsobilosti a bude jedním z předpokladů pro akreditaci studijního oboru; profil absolventa bude také základním stupněm kariérního systému profese učitele (propojit IPn Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání s IPn Kariérní systém učitelů),
- posílit podíl **pedagogické praxe** v přípravě učitelů nejméně na 8% ve studijním programu,
- motivovat VŠ, aby přizpůsobovaly strukturu, obsah a organizaci přípravy učitelů na VŠ potřebám kurikulární reformy zakotvené v RVP pro jednotlivé typy škol a principu celoživotního učení,
- zvýšit **prostupnost kvalifikací v různých druzích a stupních škol**,
- **posílit distanční a kombinované studium** pro učitele bez požadované kvalifikace.

II.2.2.2 Zvýšit kvalitu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (průběžně):

- zpřehlednit současný systém DVPP, tj. určit jasná pravidla pro poskytovatele vzdělávání i samotné pedagogy (kdo, za jakých podmínek a s jakým výstupem vzdělávání zajišťuje),
- stanovovat **státní priority** v rámci DVPP, deklarovat jejich potřebnost, výstupy a způsob jejich ověření, pedagogy motivovat k účasti na takto tematicky zaměřených programech, jejich realizaci pověřit OPŘO MŠMT,
- **inovovat systém udělování akreditací** vzdělávacích programů, stanovit náročnější odborné, organizační a materiální podmínky za účelem zvýšení kvality DVPP,
- podporovat vzdělávání pedagogických pracovníků všech typů škol v rámci DVPP zaměřené na problematiku uvedené v Dlouhodobém záměru ČR,
- systematicky **podporovat začínající učitele** (úprava postavení uvádějících učitelů),
- v rámci partnerství škol a podniků podpořit možnost stáží učitelů.

II.2.2.3 Kromě tradičních forem DVPP (2013):

- podpořit další formy profesního rozvoje pedagogických pracovníků založené na individuálních potřebách pedagogických pracovníků, cílené metodické pomoci a vzájemném učení (mentoring, koučování, hospitace atp.),
- podporovat různé formy spolupráce mezi školami ve sdílení dobré praxe,
- podporovat různé formy mobility učitelů a dalších pedagogických pracovníků a navazování kontaktů (networking),
- poskytnout školám poradenství při procesu tvorby plánu profesního rozvoje pedagogických pracovníků a vyhodnocování jeho účinnosti.

II.2.2.4 V souladu s navrženými opatřeními novelizovat právní normy.

Odměňování pedagogických pracovníků a kariérní systém

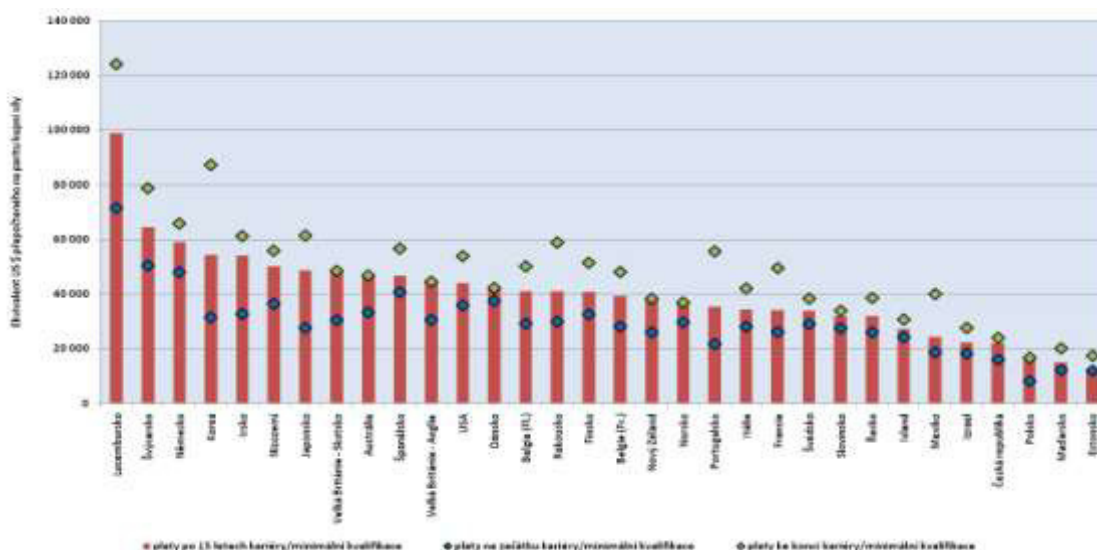
Odměňování pedagogických pracovníků

S růstem požadavků na dovednosti a kompetence lidí vstupujících na trh práce rostou výrazně rovněž požadavky kladené na profesi učitele. MŠMT si uvědomuje, že **ohodnocení pedagogických pracovníků** v regionálním školství je i přes úsilí minulých vlád vzhledem k požadavkům, které jsou na ně kladeny,

²⁶ Podmínky pro kvalitní výkon učitelského povolání, motivace a potřeby pro jeho setrvání v povolání jsou součástí připravovaného mezinárodního výzkumu OECD - TALIS (Teaching and Learning International Survey).

nedostatečné. Také v porovnání s řadou evropských i mimoevropských států se odměňování našich učitelů nachází na nejnižších příčkách žebříčku.

Graf č. 37: Platy učitelů v nižším sekundárním vzdělávání po 15 letech praxe v zahraničí (2007)

Zdroj dat: OECD, Education at a Glance

Výše průměrného měsíčního platu je ovlivněna mnoha faktory, především skladbou škol a zařízení kraje a obce, výší nenárokové složky platu a dalšími (např. věkovým složením zaměstnanců). Odměňování je závislé na výši schváleného rozpočtu pro kapitolu MŠMT na daný kalendářní rok.

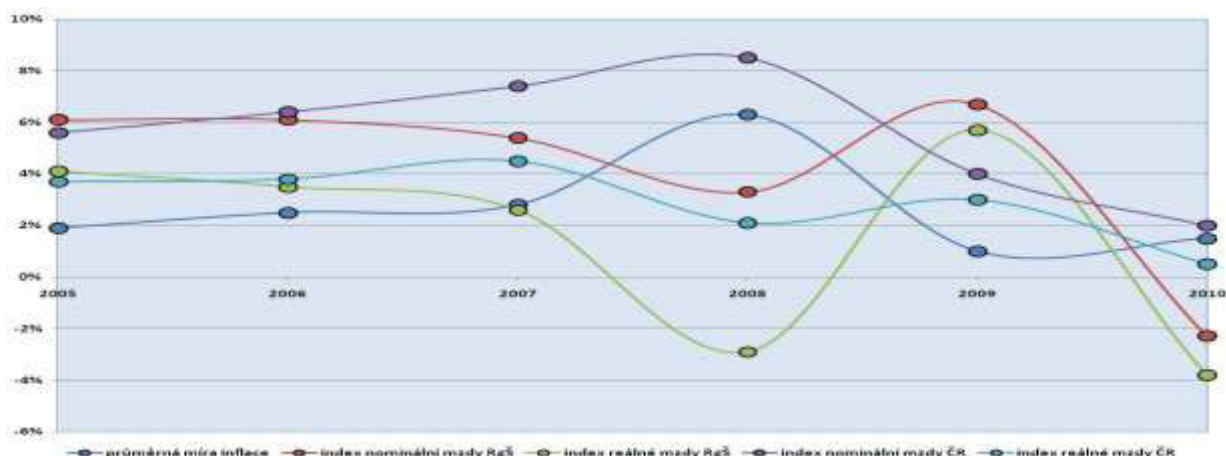
Tab. č. 5 :Průměrný měsíční plat pedagogických pracovníků v Kč (dle typu škol)

Typ školy, zařízení	Průměr za ČR v roce 2010 v Kč	Změna oproti roku 2009 v Kč	Změna oproti roku 2009 v %
Mateřské školy	20 149	-779	-3,72
Základní školy	25 240	-1 104	-4,19
Základní umělecké školy	24 915	- 467	-1,84
Střední odborná učiliště	24 794	-497	-1,97
Gymnázia	26 709	- 911	-3,30
Střední školy	27 125	-727	-2,61
Vyšší odborné školy	28 584	-325	-1,12
Konzervatoře	26 219	-796	-2,95

Pozn.: * Bez ředitelů a zástupců ředitele

Do roku 2009 bylo možné sledovat nárůst průměrného platu pedagogických pracovníků, který dosáhl výše **25 069 Kč**, a představoval 106,2 % průměrné mzdy v ČR (k podnikatelské sféře **107,1 %**, a **102,6 %**, k nepodnikatelské sféře). Oproti roku 2008, kdy průměrný plat pedagogického pracovníka představoval **104,9 %**, průměrné mzdy v ČR (**105,5 %**, k podnikatelské sféře a **102,0 %**, k nepodnikatelské sféře) došlo v roce 2009 k vyšší dynamice růstu platu pedagogů regionálního školství, než jaká byla zaznamenána u průměrné mzdy v ČR. V roce 2010 sehrálo významnou skutečnost snížení rozpočtu běžných výdajů pro regionální školství na rok 2010 o cca 1,2 mld. Kč, tj. o cca 1,5 % méně než v roce 2009. Průměrný plat pedagogických pracovníků klesl na výši **24 178 Kč**.

Graf č. 38: Index nominální a reálné mzdy v ČR a RgŠ v letech 2005-2010 ve srovnání s průměrnou mírou inflace

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
průměrná míra inflace	1,9 %	2,5 %	2,8 %	6,3 %	1,0 %	1,5 %
index nominální mzdy RgŠ	6,1 %	6,1 %	5,4 %	3,3 %	6,7 %	-2,3 %
index reálné mzdy RgŠ	4,1 %	3,5 %	2,6 %	-2,9 %	5,7 %	-3,8 %
index nominální mzdy ČR	5,6 %	6,4 %	7,4 %	8,5 %	4,0 %	2,0 %
index reálné mzdy ČR	3,7 %	3,8 %	4,5 %	2,1 %	3,0 %	0,5 %

Zdroj dat: MŠMT

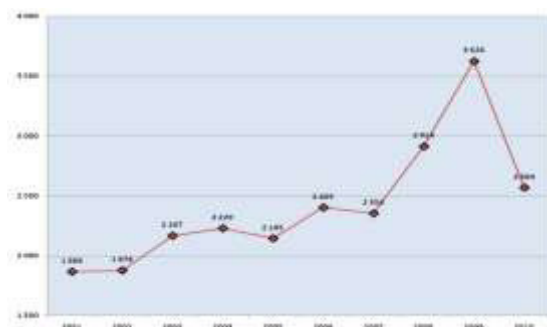
V prosinci roku 2010 vláda schválila novou stupnici platových tarifů pro kvalifikované pedagogické pracovníky s vysokoškolským vzděláním, přičemž nástupní plat od 9. platové třídy byl navržen na 20 tis. Kč. Z toho důvodu byl v roce 2011 na podporu posílení platové úrovně pedagogických pracovníků s vysokoškolským vzděláním, kteří splňují odbornou kvalifikaci podle zákona č. 563/2004 Sb., vyhlášen rozvojový program s celkovou částkou 2,1 mld. Kč. Od roku 2012 má MŠMT příslib zvýšení finančních prostředků na platy pedagogů o 4 miliardy korun, které bude dostávat i po dobu dalších tří let. Z těchto finančních prostředků by se zhruba polovina měla využít na pokrytí navýšení tarifního systému pedagogických pracovníků, kteří splňují odbornou kvalifikaci a druhá polovina na financování nového systému kariérního růstu.

Tab. č. 6: Stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů pro pedagogické pracovníky s vysokoškolským vzděláním, kteří splňují odbornou kvalifikaci podle zákona o pedagogických pracovnících

Platový stupeň	Počet let započítatelné praxe	Platová třída															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	do 6 let	8 000	8 300	8 800	9 550	10 350	11 200	12 150	15 000	20 000	20 100	20 200	20 300	20 500	21 200	23 450	25 400
2	do 12 let	8 250	8 750	9 500	10 300	11 150	12 100	13 100	15 600	20 250	20 450	20 550	21 000	21 250	22 750	25 250	27 350
3	do 19 let	8 700	9 450	10 200	11 050	12 000	13 000	14 150	16 250	20 600	20 900	21 000	21 800	22 800	24 500	27 150	29 450
4	do 27 let	9 350	10 150	11 000	11 950	12 950	14 050	15 200	17 000	21 050	21 450	21 650	22 650	24 550	26 450	29 250	31 700
5	nad 27 let	10 100	11 000	11 850	12 850	13 950	15 100	16 400	17 800	21 600	22 000	22 500	24 400	26 300	28 500	31 500	34 100

V minulém období byla současně s problematikou navyšování prostředků na odměňování řešena otázka nízké úrovně podílu nenárokových (tj. motivačních) složek platu. Od roku 2001 do roku 2009 se nenároková složka platu pedagogických pracovníků postupně zvyšovala (viz graf). Velký nárůst nenárokové složky v letech 2008-2009 byl ovlivněn navýšením rozpočtu MŠMT. V roce 2008 byl rozpočet navýšen o 0,5 mld. Kč na navýšení nenárokových složek platů a motivačních složek mezd pedagogických pracovníků. V kritériích byl zohledněn aspekt podílu na kurikulární reformě – ocenění měli být tedy především nejaktivnější učitelé (koordinátoři ŠVP, další koordinátoři a metodici jako je výchovný poradce, metodik prevence, koordinátor EVVO, koordinátor ICT).

Graf č. 39: Vývoj nenárokové složky platu pedagogických pracovníků 2001-2010

Zdroj dat: MŠMT

v následujícím období vyrovnají se snížením počtu zaměstnanců úměrně dalšímu poklesu výkonů.

V roce 2009 byl na tento účel navýšen rozpočet MŠMT o 4 mld. Kč, prostředky byly alokovány stejným způsobem jako v roce 2008. V 1. etapě (na začátku roku) bylo rozděleno 3 mld. Kč – mimo aspekt podílu na kurikulární reformě byla dále zohledněna účast na DVPP, výkon činnosti výchovného poradce, metodika ICT a metodika prevence a integrace sociálně a zdravotně znevýhodněných či zdravotně postižených.

Ve 2. etapě roku 2009 bylo rozděleno 0,9 mld. Kč – program byl zaměřen na pedagogické pracovníky zejm. základních, dále mateřských a středních škol.

V roce 2010 však zaznamenáváme v nenárokové složce platu pokles. Výše poklesu nenárokové složky platu zaměstnanců regionálního školství je do značné míry úměrná také tomu, jak se v jednotlivých krajích

Vytvoření samostatného systému odměňování pedagogických pracovníků s návazností na odpovídající kariérní systém

V následujícím období by plat učitele neměl záviset pouze na odpracovaných letech, ale vzhledem k cíli získat kvalitní a motivované učitele je zapotřebí podporovat **profesní růst učitelů**, stanovit standardizované výstupy práce učitele, které budou východiskem definování nároků na počáteční vzdělávání, a v profesní dráze učitele budou vymezovat jednotlivé stupně kariérního růstu. Čtyřstupňový kariérní systém umožní učitelům při splnění zákonem přesně stanovených předpokladů (délka praxe, výsledky pedagogické činnosti, atestace) od úrovně kariérního stupně 2, jehož dosažení bude povinné, zvolit mezi kariérními cestami, které se vzájemně doplňují a prolínají:

- celoživotní udržování standardních učitelských kompetencí (učitel si prohlubuje svou odbornou erudici, neusiluje však ani o atestace, ani o specializaci, je odměňován pouze podle časového automatu,
- získání expertních kompetencí v profesní praxi (vzdělávání, prokázání kvality práce a složení atestace umožňuje postup do vyššího kariérního stupně (3, resp. 4) tj. i dosažení vyššího finančního ohodnocení),
- získání specializovaných nebo řídicích kompetencí (úspěšným prokázáním specializačních nebo řídicích kompetencí splní pedagogický pracovník podmínku pro přiznání příplatku za vedení nebo specializačního příplatku v závislosti na výkon činnosti).

Zvláštní péči je nutné věnovat **podpoře ředitele a jeho zástupců jako klíčových osob pro rozvoj školy**, kteří kromě garantování kvality výuky (hodnocení a vedení učitelů) musí zvládat další činnosti související s chodem školy (vytvoření a realizace strategie rozvoje školy, ekonomické a manažerské dovednosti).

Nutno však podotknout, že tato témata jsou obtížně proveditelná bez konsensuálního přístupu dalších aktérů (MPSV, odborů, pedagogických asociací, zřizovatelů) a potřebného finančního zabezpečení návrhu.

Opatření

II.2.2.5 Usilovat o zlepšení platového ohodnocení pedagogických pracovníků (průběžně).

II.2.2.6 Připravit **samostatný platový systém odměňování pedagogických pracovníků, v němž bude**

propojen základní platový postup s kariérním systémem tak, aby kromě pozvolnějšího růstu platů byla lépe ohodnocena kvalitnější práce učitelů (tzn. potlačení stávajícího principu věkového automatu) (2013):

- nastavit oceňování práce učitelů pomocí kariérních stupňů, jejichž účelem bude prokázat míru kvality učitelovy práce,
- zpracovat standard pro každý kariérní stupeň, ve kterém budou popsány úrovně kompetencí v pedagogické teorii a praxi, které bude potřeba dosáhnout.

II.2.2.7 Připravit a projednat s vybranými pedagogickými asociacemi kariérní systém (2013), který bude motivovat učitele k dalšímu profesnímu rozvoji a kvalitní pedagogické práci, jehož základní principy se budou opírat o:

- požadovanou délku pedagogické praxe,
- vytvořené „standardizované“ zhodnocení pedagogické činnosti učitele v přímé návaznosti na konkrétní výsledky rozvoje a vzdělávání žáků a studentů,
- absolvování akreditovaného vzdělávání k atestaci a vykonání atestačních zkoušek (např. 2 atestace absolvované po 6 – 9ti leté a 10-15ti leté pedagogické činnosti po přípravném studiu).

II.2.2.8 **Harmonizovat obsah stávajících právních předpisů** s potřebami profesního rozvoje tak, aby byla jasně vymezena pravidla pro všechny účastníky a nastavit postupy, které umožní rozeznat, ohodnotit a odměňovat kvalitní práci učitelů (2013).

II.2.2.9 Nastavit nový systém **výběru, přípravy, hodnocení a rozvoje ředitelů** mateřských, základních a středních škol (2013):

- zkvalitnění přípravy ředitelů a jejich dalšího rozvoje (zavedením 3 stupňového kariérního systému pro ředitele školy), např. rozšířením praxe v přípravě ředitelů, výměnou dobrých zkušeností, podporou dalšího vzdělávání, atd.,
- zavést funkční období ředitelů (např. v délce 6ti let), stanovit pravidla prodloužení funkčního období a pravidla přechodného období pro stávající ředitele,
- zavést hodnocení ředitele v souvislosti s funkčním obdobím ředitelů,
- navrhnout systém výběru vhodných kandidátů na pozici ředitele.

II.2.3 ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ

V oblasti vzdělávání vychází koncept rovných příležitostí ze snahy o vytváření potřebných podmínek pro kvalitní vzdělávání všech žáků v hlavním vzdělávacím proudu a snižování selektivity vzdělávacího systému. Snahou je zajistit rovné příležitosti pro všechny bez ohledu na pohlaví, rasový nebo etnický původ, náboženství nebo víru, zdravotní postižení, věk či sexuální orientaci. Všem studujícím má být usnadněno zapojení do všech oblastí vzdělávání prostřednictvím individuálního přístupu ke vzdělávání. Mezi významné aktivity v oblasti prosazování rovných šancí ve vzdělávání je naplňování činností stanovených v **Národním akčním plánu inkluzivního vzdělávání** a dalších koncepcích, které jsou zmíněny v následujícím textu.

Důležitou součástí rovných příležitostí je také prosazování rovnosti žen a mužů ve vzdělávání, které jsou postupně realizovány na základě každoročně přijímaného vládního dokumentu **Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže** a na něj navazujícího dokumentu **Priority a postupy MŠMT při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže na rok 2010 a roky následující**. Tento resortní dokument kromě jiného usiluje o pokračování v úsilí o překonání stereotypního nahlížení na postavení ženy a muže v rodině, v zaměstnání a ve společnosti prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů, učebních a metodických materiálů.

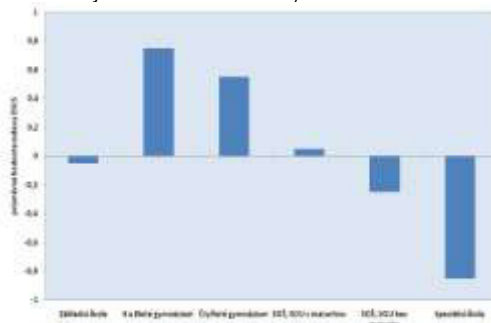
Inkluzivní vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání je založeno na organizaci vzdělávání v běžné škole, která umožňuje vzdělávání všech žáků v souladu s jejich vzdělávacími předpoklady a potřebami, naplňuje koncept rovných příležitostí

a nabízí adekvátní podporu v rámci vyučování všem žákům bez ohledu na jejich individuální rozdíly s cílem maximálně rozvinout jejich vzdělávací potenciál.

V souvislosti s postupujícím trendem inkluzivního vzdělávání je třeba podpořit připravenost škol na tuto

Graf č. 40: Index ESCS žáků různých typů škol v ČR (PISA 2006) (ESCS – sociální, ekonomický a kulturní status žáka)

formu vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Klíčovou aktivitou v oblasti inkluzivního vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je realizace **Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání**, který byl schválen vládou dne 15. března 2010. Jeho cílem je dosáhnout tak maximální míry rozvoje inkluzivního vzdělávání v ČR.

Podle výsledků mezinárodních šetření patří ČR mezi země s velkou závislostí výsledků žáků na socioekonomickém a kulturním statusu rodin. K této skutečnosti pravděpodobně přispívá časné rozřazování žáků do různých typů škol.

Opatření

- II.2.3.1 Zpracovat **návrhy opatření a legislativních změn pro rozvoj inkluzivního vzdělávání** na školách (2013).
- II.2.3.2 Vytvořit materiální, finanční aj. **podmínky pro činnost 2. stupně základních škol (ve srovnání s nižšími stupni 6 a 8letých gymnázií)**, aby postupně docházelo k přirozenému posílení prestiže tohoto stupně školy (průběžně).
- II.2.3.3 Podpořit **vzdělávání pedagogických pracovníků** všech typů škol v rámci DVPP zaměřené na problematiku vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (průběžně).
- II.2.3.4 Aktualizovat Národní akční plán inkluzivního vzdělávání tak, aby nahradil ostatní „národní plány“ a koncepce péče“ zaměřené na inkluzivní vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (2012).

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami

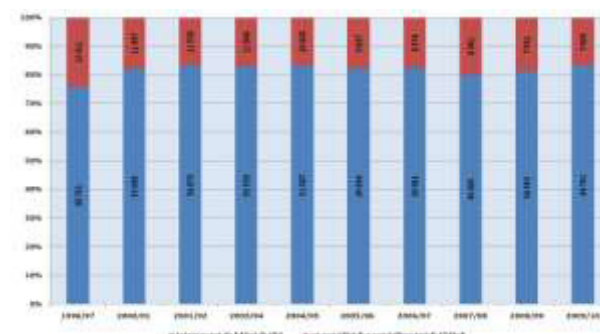
V uplynulém období byla realizována řada dílčích opatření směřujících k podpoře úspěšnosti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména pak žáků se zdravotním postižením, jednalo se především o podporu zajištění kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, postupné vybavování škol bezbariérovými přístupy, další vzdělávání pedagogických pracovníků a asistentů pedagoga, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, vytváření školních poradenských pracovišť ve školách, do počáteční přípravy pedagogů byla zařazena témata zaměřená na budování kompetencí učitelů škol hlavního vzdělávacího proudu pro práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením nebo znevýhodněním

ČR se řídí závazky vyplývajících z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. V návaznosti na něj byl v roce 2010 schválen „**Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 – 2014**“, ve kterém jsou pro oblast školství stanovena prioritní témata – zlepšení přístupnosti škol tzv. hlavního vzdělávacího proudu na všech stupních vzdělávání i pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením, podpora poskytování asistenčních služeb a podpora DVPP.

MŠMT jako reakci na vzrůstající potřebu asistenčních služeb připravilo „**Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením**“.

Graf č. 41: Zdravotně postižení žáci v základních školách

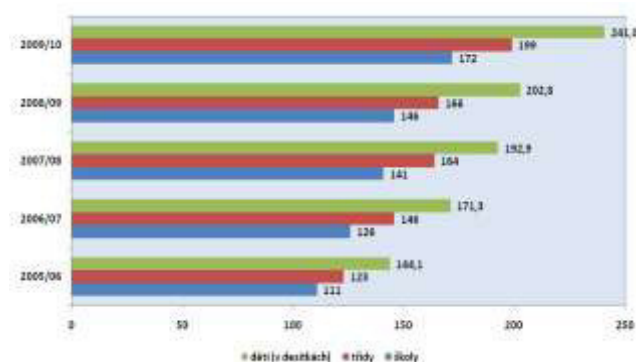

Integrace dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením byla podporována materiálně a personálně. Bylo finančně podpořeno vydávání speciálních učebnic, služby asistenta pedagoga v církevních a soukromých školách, vytvořeny metodiky i kurzy pro práci se žáky s těžkým zdravotním postižením, pokračovalo metodické vedení krajských koordinátorů v péči o žáky s autismem, bylo zahájeno metodické vedení krajských koordinátorů logopedické péče ve školství, konzultace a výměnné stáže pedagogů a rozvoj specializované péče ve školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením.

Děti, žáci a studenti se sociálním znevýhodněním

Děti a žáci se sociálním znevýhodněním představují skupinu, jejíž vzdělávání má probíhat především v běžných školách. Do vzdělávání těchto žáků se promítají nejen předpoklady pro vzdělávání, ale současně i sociální podmínky rodin a z těchto důvodů, a proto je nutné při řešení systémově postupovat i s dalšími rezorty

Graf č. 42: Počet základních škol, na kterých jsou zřízeny přípravné třídy pro žáky se sociálním znevýhodněním

(MPSV, a ve spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi tak, aby byly řešeny nejenom následky, ale hlavně příčiny. Školské předpisy jim stejně jako žákům se zdravotním znevýhodněním zaručují adekvátní podporu při vzdělávání, je však nutné vytvářet efektivní motivační nástroje pro zvýšení zájmu rodin těchto dětí o školní úspěšnost a získání kvalifikace.

V roce 2008 byla schválena aktualizace „**Koncepce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí**“, v následujícím roce Akční plán

k její realizaci. Cílem koncepce je vytvářet předpoklady pro zvýšení školní úspěšnosti těchto dětí, prodloužení jejich vzdělávací dráhy a následné získání kvalifikace. V oblasti předškolní přípravy se jeví jako vysoce efektivní zařazení dětí se sociálním znevýhodněním do kvalitních programů předškolní přípravy v co neranějším věku.²⁷ Specifickou skupinou žáků se sociálním znevýhodněním jsou romští žáci se sociálním znevýhodněním. Na zvýšení vzdělanostních šancí těchto žáků se zaměřuje **Akční plán Dekády romské inkluze 2005–2015** a **Koncepce romské integrace na období 2010–2013**, které mj. respektují rozsudek Evropského soudu pro lidská práva v případě D. H. a ostatní proti České republice.

Důležité postavení v systému integrace mají také poradenské služby poskytované školskými poradenskými zařízeními a asistenti pedagogů, jejichž počet se postupně zvyšuje (430 asistentů v roce 2009), byť je jejich počet stále nedostatečný. Na podporu integrace dětí se sociálním znevýhodněním jsou zřizovány přípravné třídy, jejich počty mají v posledních letech rostoucí tendenci a roste i počet žáků, kteří jsou do nich zařazováni a byly uskutečněny nebo probíhají projekty podporované prostřednictvím projektů ESF (především projekty Střediska integrace menšin (SIM), PROPOS nebo projekt Centra podpory inkluzivního vzdělávání).

Na přetrvávající problémy vzniklé transformací bývalých zvláštních škol upozorňuje taktéž tematická zpráva ČŠI²⁸, která upozorňuje na nedostatečnou identifikaci a evidenci žáků se sociálním znevýhodněním a přetrvávající obecné zaměření hodnocení neúspěšnosti žáků v běžném proudu vzdělávání jako lehké mentální postižení.

Opatření

Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením nebo znevýhodněním

II.2.3.5 Zabezpečovat personální a metodickou připravenost škol a školských zařízení k zajištění podmínek

²⁷ Na téma dětí a žáků se sociálním znevýhodněním bylo provedeno několik studií, které mapovaly jejich vzdělanostní dráhy a individuální přístup pedagogů k nim, např. Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit. Závěrečná zpráva projektu MŠMT ČR Sociologický výzkum zaměřený na analýzu podoby a příčin segregace dětí, žáků, žáků a mladých lidí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, Praha, 2009; Analýza individuálního přístupu pedagogů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, Praha, 2009; Šetření ústavu pro informace ve vzdělávání, 2009.

²⁸ Tematická zpráva ČŠI, Souhrnné poznatky z tematické kontrolní činnosti v bývalých zvláštních školách, Praha, 2010.

vzdělávání žáků se zdravotním postižením a jiným znevýhodněním (2014):

- analyzovat výsledky úspěšnosti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním vzdělávacím proudu a ve speciálních školách,
- rozšířit nezbytnou podporu asistentů pedagogů ve vzdělávání,
- vytvořit metodické materiály k příslušné oblasti,
- podporovat vybavování škol a školských poradenských zařízení pomůckami kompenzačního a rehabilitačního charakteru pro žáky se zdravotním postižením,
- organizačně a metodicky podpořit přístup žáků se zdravotním postižením k zájmovému vzdělávání,
- podporovat aktivizaci osob s těžkým zdravotním postižením s využitím odborného a technického potenciálu ZŠ speciálních (aktivizační centra).

II.2.3.6 Podpořit činnost škol samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením (2014):

- sjednotit a podporovat **metodické, organizační a personální zajištění** pro vzdělávání dětí a žáků **s těžkým zdravotním postižením a kombinovaným postižením** v těchto školách,
- sjednotit metodické, organizační a personální zajištění pro vzdělávání dětí s hlubokým mentálním postižením,
- podpořit jejich činnost jako vzdělávacích, metodických a koordinačních středisek k zajišťování vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zajišťování opatření k podpoře inkluzivního vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP

II.2.3.7 Podpořit **činnost krajských koordinátorů** k zabezpečení **logopedické péče** a krajských koordinátorů pro oblast **autismu** (2014):

- zajistit metodickou podporu krajských koordinátorů logopedické péče a krajských koordinátorů pro oblast autismu,
- posílit a zkvalitnit personální obsazenost speciálně pedagogických center.

Děti, žáci a studenti se sociálním znevýhodněním

II.2.3.8 Podpořit opatření k zvýšení účasti dětí se sociálním znevýhodněním na předškolním vzdělávání (průběžně).

II.2.3.9 Podpořit **základní školy při zřizování přípravných tříd**, zavést systém hodnocení jejich přínosu pro podporu inkluzivního vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním a přijmout opatření (ve spolupráci s MPSV) k zabezpečení pravidelné docházky těchto dětí v průběhu školního roku (2014).

II.2.3.10 **Základní školy** hlavního proudu vzdělávání systematicky **připravovat na vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním** (průběžně).

- podpořit propojení pedagogické intervence s intervencí sociální s cílem podchytit včas speciální vzdělávací potřeby této cílové skupiny, propojit činnost škol se systémem péče o ohrožené děti,

II.2.3.11 Zajistit **kontrolu zařazování dětí** do základní školy nebo třídy základní školy vzdělávající **podle přílohy k RVP ZV pro žáky s lehkým mentálním postižením** a vytvořit efektivní postup přechodu těch žáků, kteří mají potenciál vzdělávat se v hlavním vzdělávacím proudu, do běžné základní školy (průběžně).

- doplnit a sjednotit nástroje, metody a postupy diagnostikování žáků, kteří jsou neúspěšní v hlavním vzdělávacím proudu z jiných důvodů než je lehké mentální postižení.

II.2.3.12 **Podporovat** žáky se sociálním znevýhodněním **ve vzdělávání ve středních školách** (průběžně),

II.2.3.13 Zpracovat **analýzu rozvojových programů MŠMT** a pokračovat v efektivních realizovaných rozvojových programech MŠMT (2012).

Nadané děti, žáci a studenti

Práce s nadanými žáky v českých školách není systematická. Podpora nadaných žáků je nejčastěji orientovaná na jejich zapojování do školních a mimoškolních soutěží a olympiád. Podle tematické zprávy ČŠI²⁹ z roku 2008 převládá ve školách při práci s nadanými žáky bezradnost a často i obecně nepochopení celé problematiky jejich rozvojových potřeb. Pouze 36 % z navštívených škol zřetelně identifikovalo své nadané žáky.

²⁹ Tematická zpráva ČŠI, Umí školy pracovat s nadanými žáky? Praha, 2008.

Ve vybraných pedagogicko-psychologických poradnách působí ve všech krajích v ČR poradenští psychologové a speciální pedagogové, kteří se zaměřují na poskytování poradenských služeb pro mimořádně nadané žáky, jejich rodiče i pedagogy. Byly vytvořeny nominační škály mimořádně nadaných dětí a žáků, které pomáhají v identifikaci těchto dětí a žáků již od mateřské školy. V roce 2010 byly v IPPP zahájeny práce na vytvoření diagnostického nástroje- testu kreativity pro mimořádně nadané děti a žáky. V roce 2009 byla přijata „Koncepce péče o mimořádně nadané děti a žáky pro období let 2009-2013“ zaměřená na rozšíření stávajícího systému identifikace nadaných.

Opatření

II.2.3.14 Uplatňovat **systematickou podporu mimořádně nadaných žáků** (poradenská podpora mimořádně nadaných, individualizovaná výuka, úpravy vzdělávacích programů, stipendia, soutěže, zahraniční výměna zkušeností atd.) (průběžně):

- rozvíjet systém identifikace a dalšího rozvoje mimořádně nadaných žáků (vytvoření reprezentativního souboru nástrojů pro identifikaci nadaných, doplnění nominačních, screeningových nástrojů pro pedagogickou diagnostiku, doplnění psychologické diagnostiky zejména o nástroje, které mapují kreativitu a specifické dovednosti ve vztahu k nadání),
- podpořit příklady dobré praxe zavádění různých modelů integrovaného vzdělávání mimořádně nadaných žáků,
- podporovat nabídku soutěží (zejména s mezinárodní návazností) a stimulačních mimoškolních aktivit (odborné soustředění, přípravné kurzy, on-line vzdělávání aj.).

II.2.3.15 Podporovat (i finančně) školy, které dosahují výborných výsledků v soutěžích vyhlašováných MŠMT, popř. u maturitní zkoušky, jako **Centra excellence** (od 2011):

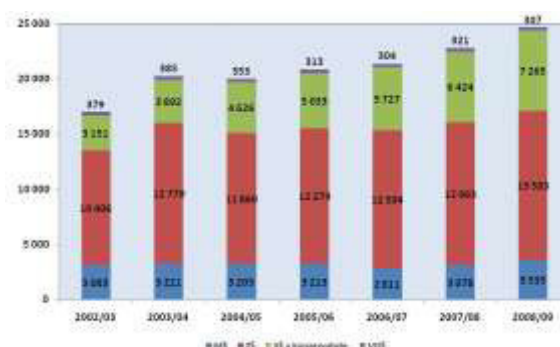
- odměňovat žáky a studenty s výbornými výsledky, umožnit zahraniční výměny apod.

Děti, žáci a studenti národnostních menšin, cizinců a azylantů

MŠMT pokračovalo v předcházejících letech v podpoře vzdělávání polské a německé národnostní menšiny. Metodickou pomoc při implementaci RVP, vydávání a distribuci metodických pomůcek a časopisů zajišťovalo pro polskou národnostní menšinu Pedagogické centrum pro polské národnostní školství Český Těšín, česko-německé aktivity byly rozsáhlé především v rámci mimoškolních aktivit mládeže.

V oblasti vzdělávání cizinců se MŠMT řídí aktualizovaným Plánem integrační politiky. V roce 2009 byl podpořen projekt „Vzdělávací program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci“, který si klade za cíl poskytnout pedagogickým pracovníkům soubor podpůrných nástrojů pro efektivní začleňování dětí cizinců do českého vzdělávacího systému. V roce 2010 MŠMT podpořilo rozvojovým programem začleňování žáků-cizinců ze třetích zemí. V rámci projektu ESF Střediska integrace menšin byla vytvořena metodika práce se žáky ze zemí EU a metodika práce pro žáky z třetích zemí. Vznikly modelové programy pro základní školy jak postupovat, pokud do školy nastoupí tito žáci, jak je třeba připravit pedagogy v oblasti jazykových a kulturních kompetencí.

Graf č. 43: Počet dětí, žáků a studentů s cizí státní příslušností ve školách v ČR

Děti, žáci a studenti národnostních menšin, cizinců a azylantů

II.2.3.16 Podpořit (pro začlenění cizinců do vzdělávání) **výuku českého jazyka jako cizího jazyka** (2015):

- doporučit pedagogickým fakultám zařazení problematiky výuky českého jazyka jako cizího jazyka,
- metodicky podporovat pedagogických pracovníků, doplnit didaktické a učební pomůcky.

Zlepšení klimatu ve školách a školských zařízeních

Ke zlepšení klimatu ve školách napomáhá zejména nastavení strategií školy jak pracovat a postupovat v případech výskytu rizikového chování, stanovení pravidel ve školním řádu a jejich důsledné dodržování, a také činnost školních psychologů nebo školních speciálních pedagogů.

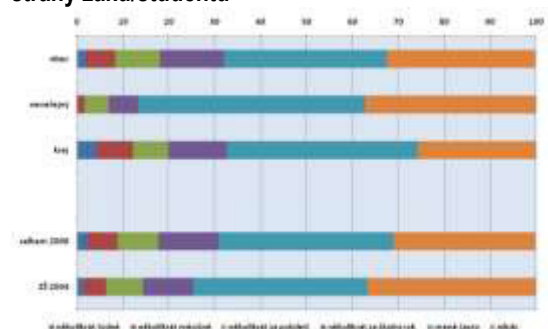
V důsledku změn v sociálním klimatu společnosti a v souvislosti s rozvolněním společenských pravidel došlo také ke změnám ve školním klimatu a přispělo k tomu, že v dětských kolektivech narůstá násilí, agresivita a šikana, která je často zacílena i na učitele. Šikanu zažilo podle výzkumu, do kterého bylo zapojeno 1 358 žáků z 5. až 8. ročníků základních škol, téměř 40 % dětí, fyzickou šikanu zažilo 10 % dětí. Dalším narůstajícím problémem začíná být také kyberšikana, která se nedotýká pouze žáků, ale i učitelů.³⁰ Při řešení problémů rizikového chování je nezanedbatelná úloha spolupráce školy s rodiči daného žáka.

Koncepčním východiskem prevence rizikového chování v resortu školství je „Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2009-2012“ zpracovaná v návaznosti na „Národní strategii protidrogové politiky“ a „Strategii prevence kriminality“. V souladu s těmito materiály vydalo MŠMT v roce 2007 „Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.“

MŠMT každoročně vyhlašuje programy na podporu aktivit v oblasti prevence rizikového chování u dětí a mládeže. Školy si na základě aktuálních potřeb zpracovávají tzv. minimální preventivní programy, jejich realizace je posuzována ČŠI při výkonu inspekční činnosti.

Témata zahrnující prevenci rizikového chování byla zařazena do DVPP a podpořena projekty ESF VIP-Kariéra, SIM, PROPOS, VIP II a od roku 2009 také v rámci projektu „Tvorba systému modulárního vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů pro pedagogické a poradenské pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni“.

Graf č. 44: Frekvence verbálního útoku na učitele ze strany žáků/studentů

Zdroj dat: ÚIV – Rychlá šetření, 2008

Opatření

II.2.3.17 Najít vhodný způsob monitorování sociálního klimatu ve školách a školských zařízeních a stanovit efektivní opatření (2012):

- **posílení odpovědnosti rodičů za vzdělávání a chování dítěte**, zejména vůči škole, např. formou uzavření vzájemné písemné dohody mezi školou a rodiči, která by stanovovala odpovědnosti a formy spolupráce obou stran,

II.2.3.18 Metodicky a personálně podporovat školy v prevenci rizikového chování (průběžně):

- vytvořit dostatečné podmínky pro práci školních metodiků prevence, zejména prostřednictvím zabezpečení sníženého rozsahu přímé vyučovací povinnosti,
- podpořit zavádění školních poradenských pracovišť se školními psychology a školními speciálními pedagogy s cílem propojení primární a sekundární prevence,
- podporovat vícezdrojové a víceleté financování projektů primární prevence a včasné intervence,
- začleňovat do profesního rozvoje pedagogických pracovníků diverzifikované formy podpory v oblasti prevence rizikového chování žáků.

II.2.3.19 Vytvořit mechanismus plošného systému primární prevence v kraji založený na (2013):

- zajištění jednotnosti systému kvality a efektivity preventivních programů (rozšíření Standardů odborné způsobilosti na všechny formy rizikového chování),
- vytvoření dostupnosti, propojenosti a návaznosti preventivních programů a odstranění jejich duplicit.

³⁰ Podrobné informace viz Nebezpečí elektronické komunikace. Zpráva z výzkumného šetření realizovaného v rámci projektu prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy, (406/08/P106)

II.2.3.20 Zjišťovat **informace o předčasných odchodech ze vzdělávání** a působit preventivně proti nim tak, aby se podíl žáků, kteří předčasně opouštějí vzdělávací systém, pohyboval pod 10% (průběžně).

II.2.4 SYSTÉM PORADENSTVÍ VE ŠKOLSTVÍ

Poradenství ve školství se dělí na **pedagogicko-psychologické poradenství**, které zajišťuje informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost, poskytuje odborné speciálně pedagogické, pedagogicko-psychologické služby a preventivně výchovnou péči.

Součástí poradenských služeb je „**kariérové poradenství**“, jež zabezpečuje vzájemně se doplňující informace, které podporují žáky při volbě vzdělávání, možnostech zaměstnání či odborné přípravy.

Pedagogicko-psychologické poradenství

Z analýzy celkového počtu výkonů poraden ve vztahu k počtu nově přijatých klientů, je patrné, že pokračuje a zrychluje se trend nastartovaný v předchozích letech, tzn. nárůst klientů se závažnějšími problémy vyžadující dlouhodobou nebo opakovanou péči. ČŠI ve výroční zprávě z roku 2008/09 poukázala na nedostatečnost kapacit poradenských služeb a na skutečnost, že není pro učitele v mnoha případech zajištěna kvalitní poradenská služba v potřebném rozsahu.

V roce 2008 byla zpracována metodika postupu práce u nejfrekventovanějších diagnóz a intervencí v PPP a v SPC, včetně specifikace volby vhodného diagnostického nástroje a modelových zpráv z vyšetření. Dále byla zpracována metodická doporučení pro psaní zpráv ze speciálně pedagogického a psychologického vyšetření ve školských poradenských zařízeních.

V minulém období pokračoval trend přibližování poradenských služeb klientovi ve škole. V letech 2005-2008 byl realizovaný projekt VIP-Kariéra, v jehož rámci byla na 100 školách zřízena školní poradenská pracoviště se školními psychology a/nebo školními speciálními pedagogy. Na tento projekt navázal od r. 2009 projekt ESF „Rozvoj školních poradenských pracovišť – VIP II“ zaměřený na rizika ve vzdělávání, která mohou ovlivňovat průběh vzdělávání a další životní dráhu žáků. V roce 2010 bylo do něj zapojeno 178 základních a středních škol v celé ČR, na kterých byla vytvořena školní poradenská pracoviště se školními psychology a/nebo školními speciálními pedagogy.

Kariérové poradenství

Ačkoliv má ČR velmi dobře propracovanou databázi údajů o vzdělávání a o uplatnění absolventů škol na trhu práce, je počáteční a další vzdělávání výchovných poradců spíše zaměřeno na pedagogické a psychologické poradenství než na kariérové poradenství. Školní poradci kombinují kariérové poradenství s dalšími rolemi; vedle výuky poskytují žákům pomoc při řešení jejich osobních a studijních problémů.³¹

Na „kariérovém poradenství“ se podílejí školská poradenská zařízení, která poskytují zejména pedagogicko-psychologickou pomoc při volbě vzdělávací dráhy a v informačně-poradenských střediscích úřadů práce. Jako bezplatná veřejná služba pro výchovné a kariérové poradce ze škol a mimoškolních poradenských institucí a pro jednotlivce, kteří potřebují individuální odbornou pomoc, funguje poradenské a konzultační pracoviště **Centrum kariérového poradenství, NÚOV** (<http://www.nuov.cz/centrum-karieroveho-poradenstvi>).

V roce 2008 skončil projekt spolufinancovaný ESF „VIP Kariéra“, v jehož rámci byl vytvořen internetový Informační Systém o uplatnění Absolventů škol ISA (www.infoabsolvent.cz). Dále bylo realizováno distanční vzdělávání formou e-learningu eKariéra (<http://ekariera.nuov.cz>). V roce 2010 byl zahájen IPn „Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy“ (VIP Kariéra II – KP), hlavním cílem je rozšíření, racionalizace a další zkvalitnění informační, vzdělávací a metodické podpory „kariérového poradenství a vzdělávání“ ve školách a vytvoření vazby na služby celoživotního poradenství.

³¹ Více informací ke kariérovému poradenství viz Učení pro praxi. Přezkumy odborného vzdělávání a přípravy prováděné OECD. Česká republika. 2010

Opatření

Pedagogicko-psychologické poradenství:

II.2.4.1 Podpořit **systém metodického vedení školských a školních poradenských služeb** (2013).

- navýšit počet poradenských pracovníků zajišťujících metodickou podporu školám a školským poradenským zařízením,
- zkvalitnit a podpořit metodické vedení prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků,
- zřídit metodický portál pro poradenské pracovníky škol a školských poradenských zařízení,
- vytvořit **evaluační nástroj pro hodnocení školských a školních poradenských služeb** v rámci inspekční a kontrolní činnosti.

II.2.4.2 Navýšit počet poradenských pracovníků ve školství v závislosti na potřebách žáků (2013):

- navýšit počet školních speciálních pedagogů,
- navýšit počet školních psychologů.

Kariérové poradenství:

II.2.4.3 Vytvořit **koncept** systému **kariérového poradenství** (2011).

II.2.4.4 Rozvíjet systém dalšího vzdělávání poradenských pracovníků v oblasti kariérového poradenství, zlepšit přístup ke kvalitnímu vzdělávání pro stávající pracovníky (průběžně).

II.2.4.5 Zlepšit kvalitu kariérového poradenství (2014):

- provázet kariérní poradenství s potřebami trhu práce, primární pozornost věnovat vzdělávání kariérových poradců 2. stupně ZŠ ke znalostem reálného pracovního prostředí,
- propojení a posílení spolupráce a koordinace poskytovatelů kariérového poradenství z různých sektorů a oblastí kariérového poradenství,
- navrhnout nástroj na monitorování kvality zajišťování kariérového poradenství,
- podpora kariérového poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

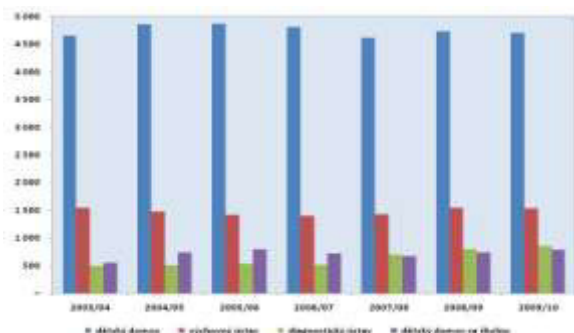
II.2.4.6 Rozvíjet **informační systém** na podporu kvalifikovaného rozhodování o volbě profese a k ní vedoucí vzdělávací dráhy, naplnit koncept informačně poradenské podpory dalšího vzdělávání založené na propojení stávajících datových zdrojů a informačních systémů (průběžně).

II.2.5 ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA

Ústavní a ochranná výchova je v rezortu školství realizována ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. MŠMT je zřizovatelem diagnostických ústavů, výchovných ústavů a dětských domovů se školou, zřizovatelem dětských domovů je v převážné většině kraj, částečně církev nebo soukromá osoba.

Děti jsou do zařízení umísťovány na základě soudního rozhodnutí o nařízeném předběžném opatření, ústavní výchově či uložené ochranné výchově, popřípadě na základě žádosti zákonných zástupců.

Graf č. 45: Počty umístěných dětí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy

V červenci roku 2009 byl vládou přijatý „Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti“, který definuje klíčové aktivity nutné pro zvýšení kvality práce s ohroženými dětmi a rodinami. Na tento akční plán MŠMT navázalo „Rámcovou koncepcí MŠMT ČR“³², kterou byl nastartován proces transformačních změn, které mají zajistit zkvalitnění a efektivnější využití služeb a optimalizovat síť školských zařízení pro výkon ústavní a

³² Rámcová koncepce MŠMT ČR v oblasti transformace systému náhradní výchovné péče o ohrožené děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči

ochranné výchovy, spočívající ve snižování kapacit zařízení a v podpoře rozšíření nabídky služeb poskytujících odbornou pomoc ohroženým dětem i rodinám.

Opatření

II.2.5.1 Dopracovat **standardy kvality práce** v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovnou činnost v rezortu MŠMT (2012).

II.2.5.2 V rámci pracovní skupiny spolupracovat s krajskými úřady v oblasti dětských domovů na vytvoření vzájemně se doplňující sítě dětských domovů (průběžně).

II.2.5.3 Pokračovat ve spolupráci s MPSV v **transformaci systému náhradní výchovné péče** (2013):

- snížením počtu dětí ve všech typech ústavní péče, (především posílením preventivní složky práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami, podporou rozvoje a dostupnosti souvisejících služeb, včetně navýšení počtu kvalifikovaných pracovníků),
- optimalizací, diferenciací a specializací náhradní výchovné péče pro pomoc dětem, u nichž je umístění do zařízení nejlepším nebo jediným reálným možným řešením jejich situace,
- vzděláváním a proškolením pracovníků zařízení.

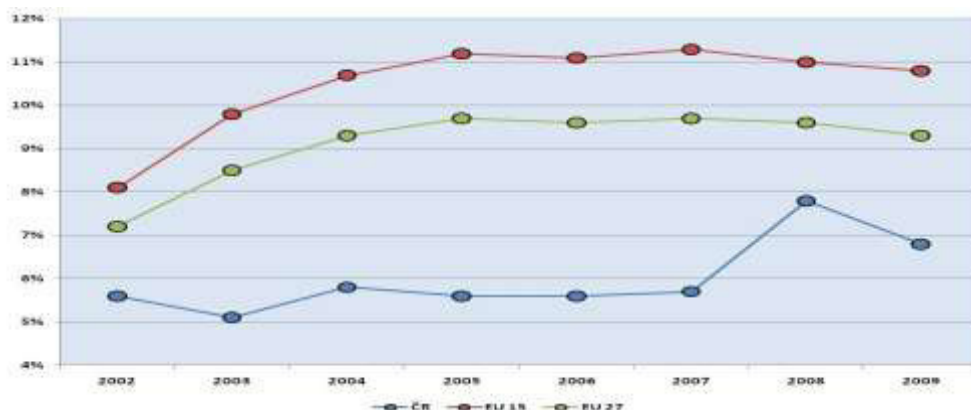
II.2.5.4 V souladu s navrženými opatřeními **novelizovat právní normy** (2012).

II.2.6 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Další vzdělávání je nedílnou složkou celoživotního učení. Na evropské úrovni i v jednotlivých členských státech EU nabylo na významu s ohledem na potřebu získávat nové znalosti a osvojovat si nové dovednosti v rámci adaptace na měnící se životní podmínky. ČR se přijetím strategického rámce ET 2020 přihlásila k dosažení evropské referenční úrovně 15 % dospělých, kteří se v roce 2020 mají účastnit dalšího vzdělávání, resp. programů celoživotního učení.

V této souvislosti byla v roce 2007 vládou schválena „Strategie celoživotního učení ČR“ (dále jen „Strategie CŽU“)³³, která stanovuje cíle, jež ve svém důsledku přispívají k ekonomickému, environmentálnímu i sociálnímu rozvoji. Hlavní přínos Strategie CŽU spočívá zejména ve sjednocení různých aspektů celoživotního učení a vytvoření komplexní koncepce celoživotního učení, kterou je i nadále možno rozvíjet.

Graf č. 46: Podíl dospělé populace na dalším vzdělávání v letech 2002–2009³⁴

Zdroj dat: EUROSTAT

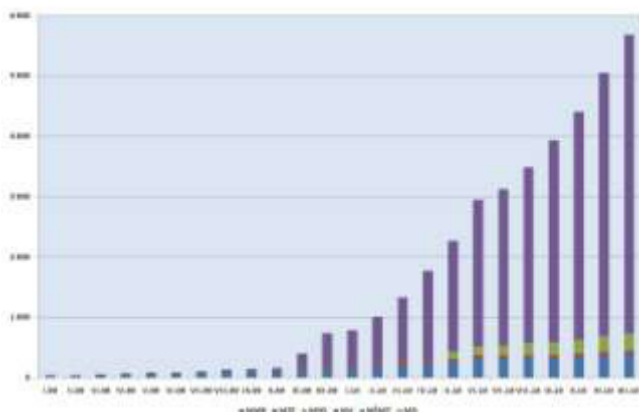
³³ Implementační plán Strategie Celoživotního učení, schválen v lednu 2009 vládou ČR

³⁴ Podíl populace ve věku 25 až 64 let, kteří se zúčastnili vzdělávání nebo školení ve čtyřech týdnech předcházejících průzkumu

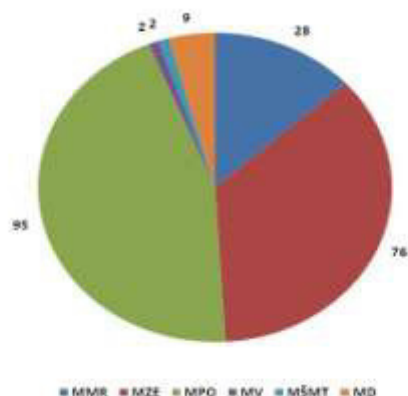
Systém uznávání výsledků dalšího vzdělávání

Na základě zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), který definuje způsob ověřování znalostí a dovedností získaných jinou než formální cestou začala být rozvíjena a naplňována Národní soustava kvalifikací (NSK). Soustava je naplňována dílčími kvalifikacemi, které jsou vytvářeny v úzké spolupráci se sociálními partnery (zaměstnavateli, reprezentanty z daného odvětví, zaměstnavatelskými organizacemi apod.) v sektorových radách.

Graf č. 47: Počet zkoušek DK 1/2009-7/2010

Graf č. 48: Počet dílčích kvalifikací spadajících pod jednotlivé autorizující orgány

Tento systém propojuje také počáteční a další vzdělávání. Úspěšně získané dílčí kvalifikace nahrazují po splnění jasně definovaných podmínek předchozí vzdělání na střední škole. Dílčí kvalifikaci, které se skládají do kvalifikace úplné, tak umožní složit závěrečnou nebo maturitní zkoušku a získat stupeň vzdělání bez nutnosti splnění předchozí docházky.

Aktuálně hlavní slabinou systému uznávání, jež se projevuje nízkou účastí na zkouškách, je malá informovanost nejen občanů o možnosti nechat si ověřit svoje znalosti a dovednosti složením zkoušky a nízká míra stimulace občanů, ale též malá informovanost zaměstnavatelů o významu a výhodách využití systému uznávání v praxi. Jako problematické se v praxi též ukazuje nastavení a výše úhrady za zkoušku některých dílčích kvalifikací.

V roce 2009 se podařilo propojit systém uznávání s rekvalifikacemi³⁵. Pokud tedy existuje v NSK příslušná dílčí kvalifikace vztahující se k rekvalifikaci, pak obsah vzdělávacího programu musí být v souladu s kvalifikačním standardem dílčí kvalifikace.

V rámci projektu UNIV byla podporována nabídka dalšího vzdělávání na školách dle aktuálních potřeb regionů a byl popularizován systém ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, dále byla zformována síť škol tvořící Centra celoživotního učení, která v příslušném regionu rozšiřují nabídku dalšího vzdělávání a podporují poptávku po něm. V roce 2009 navázal na tento projekt IPn „UNIV 2 KRAJE“, jehož hlavním cílem je dále rozšířit činnost škol v oblasti přípravy a realizace dalšího vzdělávání na školách.

Cílem je také zapojit do systému uznávání výsledků dalšího vzdělávání všechny typy vzdělávacích institucí, které se tak mohou stát součástí systému podporující propagaci uznávání u občanů a zaměstnavatelů. Poskytování dostatečného množství informací o fungování zákona č. 179/2006 Sb. může v konečném důsledku vést k upravení poskytovaných vzdělávacích programů tak, aby svým obsahem odrážely požadavky stanovené v rámci jednotlivých dílčích kvalifikací. To by se pozitivně odrazilo na rekvalifikačních kurzech, i v kurzech pro širokou veřejnost vč. zaměstnavatelů.

³⁵ vyhláškou č. 176/2009 Sb., kterou se stanoví náležitosti žádosti o akreditaci vzdělávacího programu, organizace vzdělávání v rekvalifikačním zařízení a způsob jeho ukončení

Opatření

II.2.6.1 Rozvíjet systém uznávání výsledků dalšího vzdělávání (průběžně):

- rozvoj a aktualizace NSK a jeho sladění s kvalifikačními potřebami trhu práce,
- podpora rozvoje systému uznávání a ověřování a jeho kvality,
- propojování NSK s dalšími kvalifikačními systémy (a to i formou legislativních změn), prostupnost systémů počátečního a dalšího vzdělávání,
- posílit spolupráci se sociálními partnery,
- podporovat školy a školská zařízení v implementaci systému uznávání a rozšiřování jejich aktivit v oblasti dalšího vzdělávání, přípravě vzdělávacích programů vedoucích k získání kvalifikací v systému NSK,
- optimalizovat proces provádění zkoušek dílčí kvalifikace ve smyslu snížení administrativní zátěže žadatelů o udělení statutu autorizovaných osob a zvýšení flexibility při provádění zkoušek.

Podpora systémových pilířů dalšího vzdělávání

V roce 2009 byl spuštěn projekt KONCEPT (Koncepce dalšího vzdělávání), jehož hlavním úkolem je analyzovat aktuální situaci v oblasti dalšího vzdělávání a na základě této analýzy pak navrhnout vhodná opatření dalšího rozvoje celé oblasti.

Cílem pro následující období je definovat parametry pro rozvoj kvality v oblasti dalšího vzdělávání. Jako možné varianty se jeví zejména možnost podpořit systém externího hodnocení nabídky prostřednictvím hodnocením kvality lektorů (např. osvědčením o získání dílčích kvalifikací), akreditace vzdělávacích programů realizovaných v souvislosti s čerpáním finančních prostředků z veřejného rozpočtu, podněcovat vývoj a zavádění kritérií a postupů při sebehodnocení vzdělávacích institucí a podporovat informačně, metodicky a finančně různé formy aktivit vedoucích ke zkvalitnění nabídky.

V současné době je v některých oblastech dalšího vzdělávání nabídka bohatá. Přesto je nutné konstatovat, že zdaleka rovnoměrně nepokrývá celý segment vzdělávání pro dospělé, a to z geografického ani obsahového hlediska. Obecně je třeba zkvalitnit a více individualizovat nabídku dalšího vzdělávání (rozvoj distančních a kombinovaných forem), podporovat dostupnost všech oblastí dalšího vzdělávání a rozvíjet podpůrné služby. Bude vytvořen informační a poradenský systém integrující současné dílčí informační systémy s cílem pomoci občanům identifikovat již osvojené znalosti a dovednosti a zorientovat se v možnostech vzdělávací nabídky a trhu práce.

Definování způsobů stimulace jedinců i zaměstnavatelů k rozšíření účasti na dalším vzdělávání a ke zvýšení investic do dalšího vzdělávání je významným úkolem následujícího období. Základem je vyhodnotit efektivitu stávajících finančních nástrojů zaměřených na jednotlivce i zaměstnavatele a navrhnout jejich ucelený systém. Zároveň je klíčové posilovat pozitivní i negativní stimulaci nezaměstnaných k vyššímu zapojení do rekvalifikací.

Opatření:

II.2.6.2 Podporovat kvalitu a nabídku dalšího vzdělávání (průběžně):

- podpora zvyšování kvality nabídky vzdělávacích programů (hodnocení kvality vzdělávacích institucí, vč. kvality lektora),
- systematická podpora vzdělavatelů – vytvoření standardu lektora, marketing nabídky dalšího vzdělávání.

II.2.6.3 Stimulovat poptávku po dalším vzdělávání, tak aby se účast dospělých zvýšila na 15 % (2020):

- vícezdrojové financování dalšího vzdělávání,
- daňové pobídky,
- podpora individuálního vzdělávání občanů.

II.2.6.4 Rozvíjet průřezové oblasti dalšího vzdělávání (od 2011):

- vytvoření odborně/koncepčního zázemí dalšímu vzdělávání,
- podpora systému kariérového poradenství v celoživotní perspektivě (vč. informačních nástrojů),
- vzdělávání k aktivnímu občanství a k sociální kohezi,

- legislativní úpravy právních předpisů týkajících se oblasti dalšího vzdělávání (rozšíření stávající úpravy zákona č. 179/2006 Sb.; novela zákona č. 561/2004 Sb. vymezující možnosti poskytování dalšího vzdělávání školami)
- propagace systému dalšího vzdělávání.

II.2.7 ZEFEKTIVNĚNÍ FUNGOVÁNÍ STÁTNÍ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY VE ŠKOLSTVÍ

České školství patří mezi nejvíce decentralizované systémy, které poskytují veřejnou službu. Od dob minulého režimu bylo postupně v několika krocích dosaženo výrazného přiblížení správy jednotlivých škol samotným klientům systému, tedy žákům a rodičům. Tento bezpochyby pozitivní fakt v sobě ovšem nese i výrazné množství problémů, které se mnohdy nedaly předem předjímat, a za dobu fungování systému nového přerozdělení kompetencí se vyskytlo množství poznatků, u kterých je velký potenciál zlepšit celkové fungování systému.

Je zřejmé, že na příslušné poznatky a zjištění je potřeba reagovat a navrhnout takové změny, které napomohou zefektivnění fungování systému. To vše by mělo být řešeno pokud možno formou financování z OP VK, popřípadě neekonomičtějším způsobem s nejnižšími náklady.

Vybudování centrálního školského informačního systému

V posledních několika letech, které by se daly charakterizovat prudkým rozvojem implementace počítačových systémů do mnoha sfér lidské činnosti, jsme zaznamenali rovněž v oblasti školství nebyvalé množství prvků, které se bez vzájemné provázanosti a vnější koordinace staly nepřehlednými a mnohdy vzájemně nekompatibilními. Velké množství různých resortních, krajských či odborných portálů v oblasti školství, včetně nekomerčního metodického portálu (rvp.cz), množství nestandardizovaných vstupů, výstupů a číselníků školských databází, vzájemná neinformovanost a mnoho dalších systémových nejednotností vyvolávají otázku, zda by daná oblast neměla být více „ohraničena“ prvky standardizace a vzájemné kompatibility.

Cílem MŠMT je za výrazné spolupráce všech zainteresovaných orgánů státní správy a dalších partnerů realizovat centrální informační školský systém. Základem nového systému by se stala postupná harmonizace používaných klasifikátorů a číselníků, jakožto stavebních kamenů datových základů. Ty by postupně měly nahradit stávající nahodilý systém a účinně propojit existující a v budoucnu vznikající webové či jiné aplikace. Jedním z dílčích cílů by mělo být vytvoření agendového, informačního a konzultačního portálu nekomerčního charakteru s unifikovaným rozhraním.

V současné době probíhá několik dalších aktivit, které řeší proveditelnost takového úkolu. Mezi nejvýznamnější by se dal zařadit projekt Elektronické karty žáka, který poslouží k postupnému utlumení několikanásobného sběru dat u osob vzdělávajících se v českém školství a umožní elektronické předávání těchto dat mezi jednotlivými prvky systému, ať už školami anebo jinými úřady. Jedná se o typický prvek přenositelnosti dat mezi různými databázemi. Je zřejmé, že dané úkony přinášejí sebou i značná rizika, jako je ochrana osobních údajů a dalších citlivých dat, řešení možností přístupu do databází apod.

Opatření:

II.2.7.1 Postupně zavést vybrané dílčí prvky Koncepce rozvoje informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání v období 2009-2013 (do roku 2013):

- projekt Školský portál,
- projekt Elektronická karta žáka,
- projekt Školský rejstřík³⁶.

II.2.7.2 Vytvořit koncepci centrálního školského informačního systému:

- provést analýzu komunikačních a informačních zdrojů v prostoru českého školství,
- na bázi harmonizovaných datových prostředků vytvářet prostupnost mezi jednotlivými dostupnými aplikacemi např. vytvořením systému deskriptorů.

³⁶ Název projektu, nejedná se o rejstřík škol a školských zařízení

Snížení administrativní zátěže škol a školských zařízení

Administrativní činnosti, jak vyplývá z množství analýz a dalších ověřitelných zdrojů, patří mezi činnosti, které nejvíce zatěžují školy při jejich činnosti. Ačkoliv přímo nesouvisí s primární činností těchto škol, tedy vzděláváním, jsou nedílnou součástí jejich fungování a v mnoha případech se stávají i překážkou v samotné činnosti škol, především z hlediska časové náročnosti. MŠMT se pokusilo identifikovat úkony a vybrat oblasti, které činí ředitelům škol největší potíže a následně navrhnout opatření, týkající se dané problematiky. Je ovšem potřeba předeslat, že velkým snížením počtu administrativních úkonů bude znamenat pro školy a školská zařízení již proces vybudování centrálního školského informačního systému, o kterém se píše výše. Velkou překážkou, která brání výraznějšímu snížení počtu administrativních činností, je fakt, že množství těchto činností nepochází z legislativy a jiných předpisů resortu školství. MŠMT tedy nemá přímý vliv k omezení takovýchto činností. Přesto je si daného problému vědomo a naváže spolupráci se zainteresovanými orgány tak, aby se pokusilo vyjednat takové podmínky, které by snížily množství této administrativy.

Mezi nejčastěji zmiňovaná doporučení ředitelů škol na úpravy v legislativě lze zařadit především omezení platnosti správního řádu ve vztahu k množství úkonů, které z tohoto řádu pro školy vyplývají. Podle ředitelů škol jim např. postup při přijímacím řízení na školy vytváří zvýšené administrativní nároky, díky množství archivované dokumentace. Takřka 70 %³⁷ těchto ředitelů se vyjádřilo v tom smyslu, že administrativní zátěž plynoucí z rozhodování ve správním řízení je vysoká, u středních škol to bylo téměř 80 %, naopak u škol soukromých pak pouhých 20 %. Rovněž problematika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci anebo problematika požární prevence vytváří pro školy např. zvýšené personální požadavky.

Opatření:

II.2.7.3 Snížení administrativního zatížení škol a školských zařízení

Učinit opatření vedoucí ke snížení administrativy v rámci OP VK.

II.2.7.5 Omezit množství různých šetření, analýz a výzkumů na základě důslednějšího zvažování jejich cílů a potřebnosti a zamezením duplicit.

II.2.7.6 Provést analýzu administrativní zátěže škol v kompetenci jiných resortů a navázat kontakt s příslušnými odpovědnými resorty za účelem možného snížení této zátěže v oblasti správního řízení, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, požární prevence, nakládání s odpady a ochrana životního prostředí, zpracování finančních plánů, apod.

Podpora pracovníkům České školní inspekce

Klíčovou podmínkou kvalitního hodnotícího systému je systematické vzdělávání a podpora rozvoje zaměstnanců České školní inspekce, neboť kvalitní vzdělávání školních inspektorů a obecně zaměstnanců ČŠI je nepochybně podmínkou kvalitního hodnocení vzdělávání a vzdělávací soustavy. Z tohoto důvodu bude v dalším období potřeba se zaměřit na rozvíjení jejich profesních zkušeností.

Opatření:

II.2.7.7 Podporovat další vzdělávání pracovníků ČŠI a rozvíjet jejich profesní zkušenosti.

II.2.7.8 Posilovat evaluační mechanismy ve vzdělávání za účasti ČŠI - postupné kroky inspekční činnosti přijímat v dohodě s MŠMT a v souladu s Dlouhodobým záměrem ČR; ve spolupráci se skupinou II také stanovit vhodné monitorovací ukazatele.

Finanční zabezpečení, kritéria a termíny realizace vybraných opatření

Index opatření	Znění opatření	Kritérium realizace	Zodpovědnost	Termín realizace	Finanční zabezpečení
----------------	----------------	---------------------	--------------	------------------	----------------------

³⁷ ÚIV: Rychlá šetření 4/2007

					SR	ESF
II.2.1.1	Provést analýzu struktury škol a školských zařízení a v případě středních a vyšších odborných škol také strukturu vyučovaných oborů vzdělání podle dostupných údajů o demografickém vývoji s výhledem nejméně do roku 2015	Analýzy struktury škol	Kraje	do roku 2015		
II.2.1.2	Na základě této analýzy připravit strategii optimalizace (pokud už není hotova) sítě středních škol a oborové skladby středních a vyšších odborných škol a kapacit oborů vzdělání škol (obdobně i kapacit školských zařízení) s ohledem na uplatnění budoucích absolventů těchto oborů a na případné místní specifické odlišnosti	Připravená strategie optimalizace	Kraje	do roku 2015		
II.2.1.3	Při optimalizaci v kraji dodržet snížení počtu žáků v maturitních oborech o 15 až 20 % a další stanovené ukazatele	Splnění stanovených ukazatelů	Kraje, MŠMT	do roku 2014		
II.2.2.1	Zvýšit kvalitu počátečního vzdělávání pedagogických pracovníků	Vytvořený profil absolventa Podíl pedagogické praxe ve studijním programu Počet distančního a kombinovaného studia pro učitele bez požadované kvalifikace	MŠMT, VŠ	průběžně	X	X
II.2.2.2	Zvýšit kvalitu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků	Státní priority DVPP Inovovaný systém udělování akreditací Podíl škol, ve kterých v rámci partnerství škol a podniků jsou podpořeny stáže učitelů	MŠMT	průběžně	X	X
II.2.2.5	Usilovat o zlepšení platového ohodnocení pedagogických pracovníků	Zlepšení platového hodnocení	MŠMT, MF	průběžně	X	
II.2.2.6	Připravit samostatný platový systém odměňování PP, v němž bude propojen základní platový postup s kariérním systémem tak, aby kromě pozvolnějšího růstu platů byla lépe ohodnocena kvalitnější práce učitelů	Samostatný platový systém propojený s kariérním systémem	MŠMT, MPSV	2013		
II.2.2.7	Připravit a projednat s pedagogickými asociacemi kariérní systém, který bude motivovat učitele k dalšímu profesnímu rozvoji a kvalitní pedagogické práci	Kariérní systém	MŠMT	2013	X	X
II.2.2.8	Harmonizovat obsah stávajících právních předpisů s potřebami profesního rozvoje	Novelizované právní normy		2013		
II.2.2.9	Nastavit nový systém výběru, přípravy, hodnocení a rozvoje ředitelů mateřských, základních a středních škol	Kariérní systém pro ředitele Funkční období ředitelů a hodnocení ředitele	MŠMT	2013	X	X
II.2.3.1	Zpracovat návrhy opatření a legislativních změn pro rozvoj inkluzivního vzdělávání na školách	Národní akční plán inkluzivního vzdělávání Podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami integrovaných do běžných tříd škol	MŠMT	2013		X
II.2.3.2	Vytvořit materiální, finanční aj. podmínky pro činnost 2. stupně základních škol ve srovnání s nižšími stupni 6 a 8letých gymnázií	Novelizované právní předpisy	MŠMT	2015		
II.2.3.4	Aktualizovat Národní akční plán inkluzivního vzdělávání tak, aby nahradil ostatní „národní plány“ a „koncepty péče“ zaměřené na inkluzivní vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.	Aktualizace Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání	MŠMT	2012		
II.2.3.5	Zabezpečovat personální a metodickou připravenost škol a školských zařízení k zajištění podmínek vzdělávání žáků se zdravotním postižením a jiným znevýhodněním	Počet asistentů pedagoga Počet školních psychologů Kurzy DVPP pro pedagogické pracovníky	MŠMT	2014	X	X
II.2.3.7	Podpořit činnost krajských koordinátorů zabezpečení k logopedické péči a krajských koordinátorů pro oblast autismu	Navržený program DVPP Nejméně 1 krajský koordinátor logopedické péče v každém kraji	MŠMT, kraje	2014		X

IV.2.15	Podpořit základní školy při zřizování přípravných tříd, zavést systém hodnocení jejich přínosu pro podporu inkluzivního vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním a přijmout opatření (ve spolupráci s MPSV) k zabezpečení pravidelné docházky těchto dětí v průběhu školního roku	Počet přípravných tříd Počet vzdělávaných žáků se sociálním znevýhodněním Hodnotící nástroje měření přínosu přípravných tříd	MŠMT, obce	2014		X
II.2.3.9	Základní školy hlavního proudu vzdělávání systematicky připravovat na vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním	Počet žáků se sociálním znevýhodněním v základních školách	MŠMT, obce	průběžně		X
II.2.3.11	Zajistit kontrolu zařazování dětí do základní školy nebo třídy základní školy vzdělávající podle přílohy k RVP ZV pro žáky s lehkým mentálním postižením	Doplňené nástroje k diagnostikování žáků	MŠMT	průběžně	X	X
II.2.3.13	Zpracovat analýzu rozvojových programů MŠMT a pokračovat v efektivních realizovaných rozvojových programech MŠMT	Analýza rozvojových programů Každoročně vyhlašované rozvojové programy	MŠMT	2012	X	X
II.2.3.14	Uplatňovat systematickou podporu mimořádně nadaných žáků (poradenská podpora mimořádně nadaných, individualizovaná výuka, úpravy vzdělávacích programů, stipendia, soutěže, zahraniční výměna zkušeností atd.)	Počet soutěží Podíl pedagogických a poradenských pracovníků, kteří absolvovali další vzdělávání v příslušné oblasti	MŠMT	průběžně	X	
II.2.3.15	Podporovat (i finančně) školy, které dosahují výborných výsledků v soutěžích vyhlašovaných MŠMT, popř. u maturitní zkoušky, jako Centra excellence	Počet podpořených škol a žáků	MŠMT	od 2011	X	
II.2.3.16	Podpořit pro začlenění cizinců do vzdělávání výuku českého jazyka jako cizího jazyka	Počet vzdělávacích institucí, na kterých se vyučuje předmět český jazyk jako cizí jazyk	MŠMT	2015		
II.2.3.17	Najít vhodný způsob monitorování sociálního klimatu ve školách a školských zařízeních a stanovit efektivní opatření	Počet vytvořených nástrojů pro zjišťování sociálního klimatu ve školách	MŠMT	2012	X	
II.2.3.18	Metodicky a personálně podporovat školy v prevenci rizikového chování	Počet školních psychologů ve školách Kursy DVPP v dané oblasti	MŠMT, obce kraje	průběžně		X
II.2.3.20	Zjišťovat informace o předčasných odchodech ze vzdělávání a působit preventivně proti nim tak, aby se podíl žáků, kteří předčasně opouštějí vzdělávací systém, pohyboval pod 10%	Podíl absolventů ZŠ, kteří nepokračují v dalším studiu (příp. základní školu nedokončili a nepokračují ve vzdělávání) Podíl žáků středních škol (podle druhu školy), kteří studium nedokončili a nepokračují ve vzdělávání	MŠMT	průběžně		X
II.2.4.2	Navýšit počet poradenských pracovníků ve školství	Navýšení počtu školních speciálních pedagogů a školních psychologů v běžných školách	MŠMT, obce kraje	2013	X	
II.2.4.3	Vytvořit koncepci systému kariérového poradenství	Koncepce systému kariérového poradenství	MŠMT	2011	X	X
II.2.4.4	Rozvíjet systém dalšího vzdělávání poradenských pracovníků v oblasti kariérového poradenství, zlepšit přístup ke kvalitnímu vzdělávání pro stávající pracovníky	Podíl vzdělaných poradenských pracovníků v oblasti kariérového poradenství	MŠMT	průběžně	X	X
II.2.4.5	Zlepšit kvalitu kariérového poradenství	Vytvoření systému monitoringu kariérového poradenství	MŠMT	2014	X	X
II.2.4.6	Rozvíjet informační systém na podporu kvalifikovaného rozhodování o volbě profese	Počet podpořených žáků Data pro poradenský systém	MŠMT	průběžně		X
II.2.5.1	Dopracovat standardy kvality práce v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovnou činnost v rezortu MŠMT	Standardy kvality práce v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy	MŠMT	2012		
II.2.5.2	V rámci pracovní skupiny spolupracovat s krajskými úřady v oblasti dětských domovů na vytvoření vzájemně se doplňující sítě dětských domovů	Síť dětských domovů	MŠMT krajské úřady	průběžně		
II.2.6.1	Rozvíjet systém uznávání výsledků dalšího vzdělávání	Systém ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání	MŠMT, MPSV, MPO, MD, MMR, Mze, MV, SPD, HK	průběžně		X
II.2.6.2	Podporovat kvalitu a nabídku dalšího vzdělávání	Vytvořený systém ratingu a standard lektora DV	MŠMT, MPSV, SPD, HK	průběžně		X

II.2.6.3	Stimulovat poptávku po dalším vzdělávání, tak aby se účast dospělých zvýšila na 15 % (2020)	Dosažená 15% účast na dalším vzdělávání	MŠMT, MPSV MPO, MD, MMR, Mze, MV, SPD, HK	průběžně		X
II.2.6.4	Rozvíjet průřezové oblasti dalšího vzdělávání	Vytvořený systém kariérového poradenství, rozšíření nabídky kurzů občanského vzdělávání	MŠMT	od 2011		X
II.2.7.2	Vytvořit koncepci centrálního školského informačního systému	Vytvořená koncepce	MŠMT	do 2013	X	X
II.2.7.3	Snížení administrativního zatížení škol a školských zařízení	Statistické výkazy Novely právních předpisů	MŠMT	2014		
II.2.7.4	Učinit opatření vedoucí ke snížení administrativy v rámci OP VK.	Zjednodušené postupy přijímání projektů OP VK	MŠMT	2012		
II.2.7.5	Omezit množství různých šetření, analýz a výzkumů na základě důslednějšího zvažování jejich cílů a potřebnosti a zamezením duplicit.	Počet šetření, analýz a výzkumů	MŠMT			
II.2.7.7	Podporovat další vzdělávání pracovníků ČŠI a rozvíjet jejich profesní zkušenosti.	počet pracovníků ČŠI účastnících se kurzů	MŠMT ČŠI	průběžně		X

III. FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

III.1 Financování ze státního rozpočtu

Právní rámec financování regionálního školství

Základní právní rámec upravující financování regionálního školství (RgŠ) (škol a školských zařízení zřizovaných kraji, obcemi či dobrovolnými svazky obcí, soukromé a církevní) tvoří v současné době zejména tři zákony:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen školský zákon),
- zákon o státním rozpočtu (na daný rok),
- zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů

a dva obecně závazné předpisy upravující postup krajských úřadů při financování škol a školských zařízení zřizovaných ÚSC:

- vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativních, ve znění pozdějších předpisů,
- směrnice MŠMT č. j. 28 768/2005-45, kterou se stanoví závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 161 odst. 6 školského zákona krajským a obcím školám a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, vydaná ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí.

Dalšími důležitými dokumenty ovlivňujícími oblast financování regionálního školství by ovšem měly být i vyhlášky o organizaci vzdělávání a školských služeb a zejména pak rámcové vzdělávací programy. Tyto dokumenty tuto svoji roli však v současné době příliš neplní. Je proto nutné co nejdříve dokončit úpravy RVP tak, aby byly závazným základem pro stanovení finančních prostředků ze státního rozpočtu.

Základní princip financování regionálního školství ze státního rozpočtu je založen důsledně na kombinaci výkonového a programového financování a respektuje hlavní požadavky na reformu veřejných financí.

Výkonové financování

Důležitým hlediskem uplatňovaným při vyčleňování prostředků určených na financování regionálního školství je hledisko srovnatelnosti normativu na žáka mezi školami zřizovanými státem, krajem či obcí a školami soukromých a církevních zřizovatelů.

V posledních letech dochází v souvislosti s demografickým vývojem k poklesu výkonů škol a školských zařízení zřizovaných kraji, obcemi či svazky obcí. Od roku 2007/08 dochází ale k nárůstu počtu dětí v mateřských školách. Blíže viz následující tabulka.

Tabulka č. 7 Přehled vývoje výkonů krajského a obecního školství v letech 2005/2006 až 2010/2011

RgŠ ÚSC	Výkony 05/06	Výkony 06/07	Výkony 07/08	Výkony 08/09 bez žáků nást.stud.	Výkony 09/10 bez žáků nást.stud.	Výkony 10/11 bez žáků nást.stud.	Změna za rok (10/11 ku 09/10)	
							absol.	relat.(%)
3 - 5 let	270 528	273 424	279 592	292 090	307 260	321 945	14 685	4,78
6 - 14 let	949 028	909 147	877 301	847 108	824 882	819 857	-5 025	-0,61
15 - 18 let	416 630	415 631	408 610	402 552	395 122	378 837	-16 285	-4,12
19 - 21 let	16 401	15 515	15 514	14 653	15 160	15 659	499	3,29
3 – 18 v KZÚV	5 221	5 214	5 139	5 035	4 982	4 979	-3	-0,06
RgŠ celkem	1 657 808	1 618 931	1 586 156	1 561 438	1 547 406	1 541 277	-6 129	-0,40

Celkový počet dětí, žáků a studentů zahrnutý do výpočtu RN 2011 se ve školním roce 2010/11 oproti školnímu roku 2009/10 **snížil o 6 129** (z počtu 1 547 406 na 1 541 277), **tj. o 0,40 %**. Klesající vývoj výkonů v oblasti základního vzdělávání se zpomalil, zde došlo k poklesu výkonů již jen o 5 025 žáků (meziroční pokles v minulém roce byl o 22 226 žáků). V oblasti středního vzdělávání se meziroční snížení více než zdvojnásobilo a činí již 16 285 žáků (meziroční pokles v minulém roce byl jen o 7 430 žáků). Ve školním roce 2010/11 došlo stejně jako v předchozím roce k významnému nárůstu počtu dětí v mateřských školách, a to o 14 685 dětí, tj. o 4,78 %.

Programové financování

Programové financování prostřednictvím rozvojových programů vyhlášených MŠMT představuje systémově významný doplněk výkonového financování a umožňuje řešit takové aspekty vzdělávání a školských služeb, jejichž promítnutí do republikových normativů buď není možné, nebo by nebylo účelné. Rozvojovými programy jsou rovněž pokryty některé potřeby, které není možno v souladu s pravidly spolufinancovat z finančních prostředků ESF. Výdaje na rozvojové programy tvoří však pouze cca 1 % výdajů vyčleněných na regionální školství.

Trendy v oblasti financování v příštích 4 letech:

Cílem ministerstva je:

- usilovat o dlouhodobou stabilizaci zdrojů státního rozpočtu pro RgŠ ve vazbě na vývoj HDP v ČR
- (v optimálním případě od roku 2013) **reformovat systém financování RgŠ tak, aby:**
 - **nový systém mnohem více než dosud reflektoval právní subjektivitu a autonomii** a s ní i spojenou zodpovědnost škol i jejich zřizovatelů,
 - více než dnes podporoval **ekonomickou efektivitu vzdělávání** i poskytovaných školských služeb a zejména pak to, aby
 - **se kvalitativní hledisko stalo pro financování dalším parametrem spolu s hlediskem výkonovým.**

Základní cíle reformy systému financování RgŠ:

- **ekonomické zefektivnění systému:**
Zvýšení cílenosti finančních prostředků alokovaných do regionálního školství z rozpočtu MŠMT. Stávající systém financování RgŠ (republikové a krajské normativy) bude nahrazen novým systémem, který bude **kombinovat systém normativů oborových** (zejména pro předškolní vzdělávání a vzdělávání poskytující

stupeň vzdělání) a systém **normativně nákladový** (pro vzdělávání neposkytující stupeň vzdělávání, školské služby a provozní zaměstnance škol a školských zařízení).

V systému oborových normativů budou definovány i podmínky a rozsah zvýšené podpory pro odůvodněné případy (malé a málotřídní školy, máločetné obory zejména odborného vzdělávání, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami apod.)

➤ **prooptimalizační působení systému:**

Zvýšení spoluzodpovědnosti zřizovatelů za financování RgŠ v případech kdy škole nebo školskému zařízení nepostačují prostředky státního rozpočtu vymezené v novém systému financování.

Současně bude provedena zásadní revize podmínek pro stanovení výše úplat (tam kde jsou přípustné) v prováděcích předpisech MŠMT. Princip by měl být takový, že úplatu lze stanovit ve výši rozdílu mezi potřebou a zdroji z veřejných rozpočtů (s možností úlev pro sociálně slabé).

➤ **zmírnění resp. potlačení role „žáka“ jako dominantní výkonové jednotky rozhodné pro získání finančních prostředků:**

„Překlopení“ stávajícího systému oborových normativů ze současné podoby, ve které je výkonovou jednotkou žák a vlastní nákladová jednotka (tj. obecně třída, oddělení, skupina) je pouhým (a do jisté míry skrytým) „konstrukčním“ prvkem pro stanovení objemu prostředků na tohoto žáka, **do podoby ve které bude výkonovou jednotkou přímo vlastní nákladová jednotka** a „konstrukčním“ prvkem pro stanovení objemu prostředků na tuto třídu bude počet žáků ve třídě. V úvahu přichází i „dvousložková“ forma oborového normativu (oborový normativ by byl součtem složky „na třídu“ a složky „na žáka“).

➤ **snížení administrativní náročnosti vyplývající z procesu financování pro školy a školská zařízení**

MŠMT bude usilovat o snížení počtu závazných ukazatelů u finančních prostředků přidělovaných školám a školským zařízením se státního rozpočtu

Budoucí reforma systému financování bude zcela svébytným legislativním procesem, který si vyžádá delší čas a vlastní zásadní a podrobné diskuse o své konečné podobě. V DZ jsou navrženy pouze základní obrysy této reformy a její konkrétní obsah bude řešen až v rámci tohoto procesu.

Návrh rámcového časového postupu:

Vzhledem k tomu, že reforma může pro řadu školských organizací (i pro jejich zřizovatele) znamenat poměrně výraznou změnu ekonomických podmínek, je vhodné cílit postup přípravy reformy tak, aby její výsledná podoba (v novele školského zákona a v prováděcích předpisech i v rámcových vzdělávacích programech) byla schválena s dostatečným časovým předstihem před zahájením školního roku, který již bude reformou financování dotčen.

Vzhledem k tomu, že reforma systému financování RgŠ, má-li být vskutku systémová a ve svém důsledku úspěšná, bude bezesporu znamenat poměrně výrazné změny v právním prostředí, ve kterém se vzdělávání a školské služby RgŠ realizují (školským zákonem počínaje a vyhláškami a rámcovými vzdělávacími programy konče), a může tedy být poměrně „náročná“ na hledání potřebného (pokud možno) širokého konsenzu, není reálné ukončit všechny tyto nutné legislativní procesy před koncem školního roku 2010/11.

Jako optimální postup se tedy jeví, směřovat přípravu reformních kroků ve financování RgŠ tak, aby legislativní proces mohl být ukončen v 1. pololetí roku 2012 a reforma mohla vstoupit v platnost od 1. 1. 2013 (tzn., že finanční prostředky státního rozpočtu na rok 2013 by již byly v celé rozpočtové linii MŠMT - > KÚ - > školy a školská zařízení rozepisovány podle nových reformních principů).

Budoucí reforma systému financování má-li být úspěšná, vyžaduje poměrně široký společenský i politický konsenzus - prvním postupným cílem ministerstva v této oblasti tedy musí být (a bude) velmi brzké zahájení konkrétní věcné diskuse s představiteli zřizovatelů škol a školských zařízení, představiteli školských asociací, zaměstnavatelů, školských odborů a ostatních odborných a sociálních partnerů o podobě této nezbytné reformy.

III.2 Financování z ESF

V programovém období 2007–2013 jsou na čerpání prostředků z ESF pro oblast regionálního školství určeny dva projekty:

- Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
- Operační program Praha Adaptabilita

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) byl Evropskou komisí schválen v říjnu 2007. Je určen pro všechny kraje mimo hl. město Praha. Jeho hlavním cílem je rozvoj vzdělanostní společnosti za účelem posílení konkurenceschopnosti ČR prostřednictvím modernizace systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji. OP VK navazuje na aktivity, které MŠMT realizovalo v období 2004–2006 v rámci Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů.

Finanční prostředky v rámci OP VK jsou určeny pro kraje, města a obce, školy a školská zařízení, nestátní neziskové organizace, profesní organizace zaměstnavatelů a zaměstnanců, podnikatele, vědecké a výzkumné instituce, vývojová a inovační centra a další organizace působící ve vzdělávání.

Celková částka určená na financování OP VK v programovacím období 2007–2013 činí 2 151,4 mil. € (tj. cca 53,8 mld. Kč při kurzu 25 Kč/€), přičemž zdroje EU (ESF) tvoří 85 % (1 828,7 mil. €, tj. cca 45,7 mld. Kč při kurzu 25 Kč/€) a národní zdroje ze státního rozpočtu ČR zbylých 15 % celkové alokace.

Prioritní osa	Zdroje ESF	Národní zdroje	Celkem	Podíl z celkové alokace (%)
	mil. €			
1. Počáteční vzdělávání	612	108	720	33
2. Terciární vzdělávání	627	111	737	34
3. Další vzdělávání	290	51	341	16
4. Systémový rámec ČŽU	227	40	267	12
5. Technická pomoc	73	13	86	4
Celkem	1 829	323	2 151	100

OP VK rozlišuje individuální projekty, které je možné předkládat v rámci výzev vyhlášených MŠMT. Individuální projekty národní (IPn) jsou realizovány na celém území ČR, zatímco individuální projekty (IPo) ostatní mají nadregionální, příp. regionální charakter. IPn pokrývají oblast celé ČR a jsou předkládány z centrální úrovně. Jsou zaměřeny především na realizaci nebo doplnění národní politiky a programu. Některé z vyhlášených projektů byly zahájeny na podzim 2008.

Druhým typem jsou grantové projekty, které je možné předkládat v rámci globálních grantů, jež jsou vyhlášovány kraji ČR pro prioritní osu 1 a 3. Grantové projekty jsou realizovány na území příslušného kraje a maximální délka jejich trvání jsou 3 roky.

Operační program Praha Adaptabilita (OPPA) je určen na podporu neinvestičních projektů zaměřených na vzdělávání, sociální integraci, podporu zaměstnanosti a rozvoj lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji. Program je určen pouze pro Prahu, proto veškeré projekty musí pomáhat v hlavním městě. Platí, že účastníci projektů musejí být z Prahy nebo musí pracovat pro pražské zaměstnavatele, případně musejí být studenty pražských škol. Realizátoři projektů (např. vzdělávací instituce) mohou ovšem být z jakéhokoliv regionu ČR.

Z fondů EU je pro OPPA vyčleněno 108,39 mil. €, z národních veřejných zdrojů je poskytnuto dalších 19,13 mil. €, celkem tedy 127,52 mil. €.

III.3 Předpokládané finanční náklady ze státního rozpočtu a ESF

Celkový rámec finančních prostředků vychází z objemu finančních prostředků, které bude mít MŠMT v dalším období k dispozici pro RgŠ ze státního rozpočtu (dále „SR“) a z ESF. Ze SR jsou to objemy:

- v roce 2011 – 82,5 mld. Kč,
- v letech 2012 – 2014 – 86,5 mld. Kč každoročně.

Index	Oblast	předpokládané finanční náklady	
		SR - roční	ESF
II.1.1	Předškolní vzdělávání	0	50 mil. Kč
II.1.2	Základní vzdělávání a povinná školní docházka	25 mil. Kč	90 mil. Kč
*	Hodnocení výsledků vzdělávání žáků v 5. a 9. ročnících základních škol	4 mil. Kč	200 mil. Kč
* ****	Vlastní hodnocení škol	0	80 mil. Kč
*	Zjišťování úrovně vzdělávání v ČR v mezinárodním srovnání	10 mil. Kč	
II.1.3	Střední vzdělávání	bez finančního dopadu, propojeno s MZ a NZZ	1 500 mil. Kč
*	Reforma maturitní zkoušky	240 mil. Kč	
* ****	Reforma závěrečné zkoušky	10 mil. Kč	75 mil. Kč
****	Rozvoj odborného vzdělávání	20 mil. Kč	60 mil. Kč
*	Zajišťování kvality odborného vzdělávání v souvislosti s evropskými aktivitami a iniciativami	5 mil. Kč	
II.1.4	Jazykové, umělecké, environmentální a speciální vzdělávání, informační a komunikační technologie		
	Podpora výuky cizích jazyků		15 mil. Kč
****	Podpora informačních a komunikačních technologií		220 mil. Kč
	Vzdělávání k udržitelnému rozvoji		
	Základní školy speciální, konzervatoře, základní umělecké školy, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky	2 mil. Kč	10 mil. Kč
	Zájmové vzdělávání		v rámci IPn Klíče pro život
II.1.5 ****	Vyšší odborné vzdělávání	2 mil. Kč	300 mil. Kč
II.1.6	Přístup k terciárnímu vzdělávání		
II.2.1	Optimalizace nabídky vzdělávání a podpora odborného vzdělávání		
II.2.2	Péče o pedagogické pracovníky		
****	Vzdělávání pedagogických pracovníků	80 mil. Kč	250 mil. Kč
**	Odměňování pedagogických pracovníků a kariérní postup	4 mld. Kč	
II.2.3	Rovné příležitosti ve vzdělávání		
***	Inkluzivní vzdělávání	40 mil. Kč	
****	Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami	220 mil. Kč	1 020 mil. Kč
	Nadané děti, žáci a studenti	50 mil. Kč	
***	Děti, žáci a studenti národnostních menšin, cizinců a azylantů	11 mil. Kč	
****	Zlepšení klimatu ve školách a školských zařízeních		120 mil. Kč
II.2.4 ****	Systém poradenství ve školství	500 mil. Kč	300 mil. Kč
II.2.5 ****	Ústavní a ochranná výchova		160 mil. Kč
II.2.6 ****	Další vzdělávání		2 700 mil. Kč
II.2.7	Zefektivnění fungování státní správy a samosprávy ve školství		400 mil. Kč

Poznámka:

- 1) body II.1.1, II.1.2, II.1.3 – uvedené náklady obsahují náklady ke zkvalitnění
- 2) body označené * – jedná se o celkové roční náklady
- 3) bod označený ** – jedná se o nárůst, který je navýšen v rozpočtovém výhledu o 4 mld. Kč, zdrojem je reforma systému financování viz kapitola III.1
- 4) body označené *** - rozvojové programy
- 5) financování ESF – u bodů označených **** se jedná o předpokládané náklady na celý projekt v rámci OP VK

Seznam zkratek

CZVV	Centrum pro získávání výsledků vzdělávání
CŽU	Celoživotní učení
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
ČŠI	Česká školní inspekce
DK	Dílčí kvalifikace
DV	Další vzdělávání
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
DZ	Dlouhodobý záměr
ECVET	Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu
EQAVET	European Quality Assurance in Vocational Education and Training
EQF	Evropský rámec kvalifikací
ESCS	Sociální, ekonomický a kulturní status žáka
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská Unie
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
HDP	Hrubý domácí produkt
HK	Hospodářská komora
ICCS	International Civic and Citizenship Education Study
ICILS	International Computer and Information Literacy Study
ICT	Informační a komunikační technologie
IEA	International Association for the Evaluation of Educational Achievement
INES	Indicators of Education Systems
IPn	Individuální projekt národní
IPPP	Institut pedagogicko-psychologického poradenství
ISA	Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce
KZÚV	Krajská zařízení ústavní výchovy
LMP	Lehké mentální postižení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZ	Maturitní zkouška
NSK	Národní soustava kvalifikací

NÚOV	Národní ústav odborného vzdělávání
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OP RLZ	Operační program Rozvoj lidských zdrojů
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OPPA	Operační program Praha Adaptabilita
PedF	Pedagogická fakulta
PIAAC	Programm for the International Assessment of Adult Competencies
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment
PP	Pedagogický pracovník
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
PŠD	Povinná školní docházka
PV	Předškolní vzdělávání
RgŠ	Regionální školství
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP JŠ	Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SOU	Střední odborné učiliště
SPC	Speciálně pedagogické centrum
SPD	Svaz průmyslu a dopravy
SŠ	Střední škola
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	Školní vzdělávací program
TIMMS	Trends in International Mathematics and Science Study
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
ÚSC	Územně samosprávný celek
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
VÚP	Výzkumný ústav pedagogický
ZŠ	Základní škola
ZŠS	Základní škola speciální
ZUŠ	Základní umělecká škola
ZV	Základní vzdělávání